

การถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
:กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง

นายโสภณ เดชจกรรจ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**THAI MUSIC CULTURAL TRANSMISSION OF AMPHAWA COMMUNITY IN
SAMUTSONGKHRAM PROVINCE: A CASE STUDY OF THAIBANLEAG
ENSEMBLE**

Mr. SOPHON DETCHAKAN

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Master of Education Program in Music**

Department of Art, Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัด

สมุทรสงคราม: กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง

โดย

นายโสภณ เศรษฐกรรจ์

สาขาวิชา

ดนตรีศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร. คณิญา อุทัยสุข

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาคำหลักสูตรปริณายามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์

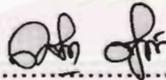
(ศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ฌรุฑ์ สุทธจิตต์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์ ดร. คณิญา อุทัยสุข)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ศิริ วิชเวช)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โสภณ เชนกรวรรจ์ : การถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม : กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง (THAIMUSIC CULTURAL TRANSMISSION OF AMPHAWA COMMUNITY IN SAMUTSONGKHRAM PROVINCE: A CASE STUDY OF THAIBANLEAG ENSEMBLE) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : อาจารย์ ดร. คณิญา อุทัยสุข , 162 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาเนื้อหาหลักสูตรของวงไทยบรรเลง 2. เพื่อศึกษาเนื้อหาด้านการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทยในวงไทยบรรเลง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรของวงไทยบรรเลงมี 2 ประเภทคือ หลักสูตรที่สร้างนักคนตรีอาชีพและหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียน ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาหลักสูตรใน 2 ประเด็นดังนี้

1.1 เนื้อหาด้านเพลง หลักสูตรสองประเภทจะแตกต่างกันในขั้นต้น กล่าวคือหลักสูตรที่สร้างนักคนตรีอาชีพเริ่มด้วยเพลงสาธุการ แล้วต่อกับเพลงที่ใช้งาน ส่วนหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียนเริ่มด้วยให้เด็กได้สัมผัสกับดนตรีที่มีความง่ายก่อนจึงเริ่มด้วยเพลงที่มีกระสวนทำนองสั้น ๆ ง่าย ๆ หลักสูตรในขั้นที่สูงขึ้นมีการใช้เพลงในการเรียนการสอนประเภทเดียวกัน

1.2 เนื้อหาด้านทักษะ ทั้งสองหลักสูตรมีการสอนทักษะ 5 ทักษะพื้นฐานที่เหมือนกันคือ การแบ่งมือฆ้อง การตีคู่ ลูกกระทบ กรอ เก็บ แต่หลักสูตรที่สร้างนักคนตรีอาชีพจะมีการเพิ่มเติมทักษะเรื่อง การสะเคาะและสะบัด ในขั้นกลางมีทักษะที่ให้ผู้เรียนได้เริ่มใช้ความคิดเช่น เรื่องการแปรทาง สำหรับทักษะในขั้นสูงผู้เรียนจะศึกษาทักษะการบรรเลงที่ซับซ้อนขึ้นและเรื่องการประพันธ์เพลง

2. การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทย พบว่าผู้สอนจะให้ความสำคัญเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าผู้เรียนในทุกประเด็น ด้านความคิดเห็นของผู้สอนในวงไทยบรรเลงได้ให้ความสำคัญในเรื่องความรักสามัคคีมากที่สุด ส่วนด้านที่ผู้สอนให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือ ความอดทน ออกกลั้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยที่ 4.91 และ 4.58 ตามลำดับ สำหรับความคิดเห็นของผู้เรียนในวงไทยบรรเลงให้ความสำคัญในเรื่องความสนใจใฝ่รู้มากที่สุด ส่วนประเด็นที่ผู้เรียนให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือเรื่องการละเว้นสิ่งเสพติดและการพนันมีค่าเฉลี่ยที่ระดับคะแนน 4.54 และ 3.74 ตามลำดับ

ภาควิชา ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา
สาขาวิชา ดนตรีศึกษา
ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อนิสิต โสภณ เชนกรวรรจ์
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

#5183445827 : MAJOR Music Education

KEYWORDS : THAIMUSICAL TRANSMISSION/TEACHER/STUDEN/CONTENT/CONTEX

SOPHON DETCHAKAN : THAI MUSIC CULTURAL TRANSMISSION OF AMPHAWA
COMMUNITY IN SAMUTSONGKHRAM PROVINCE : A CASE STUDY OF
THAIBANLEAG ENSEMBLE. THESIS ADVISOR : DNEYA UDTAISUK, Ph.D., 162 pp.

The purposes of this research were to study the content of the curricula used by the Thaibanleng Ensemble and how the teachers included moral teaching in their instruction. Interviews and observations were used as the methods of study in this qualitative research. The results of this research are as follows. The research found that there are two curricula used by the Thaibanleng Ensemble : a vocational - based curriculum and an extra - activity curriculum. The content of the teaching includes repertoire and instrument playing skills. The repertoire of the vocational curriculum starts with "Sa-dhu-karn" followed by pieces that are normally required at performances, where as the repertoire of the extra - activity curriculum starts with short and simple pieces that have short and easy melodic patterns. Both curricula use a similar repertoire when students - progress to the intermediate level.

In terms of playing skills, the vocational curriculum adds two more skills, which are playing triplets in one pitch and playing triplets in three pitches, to the five basic skills that both curricula have in common. At the intermediate level, both curriculums enhance students' thinking skills encouraging play melodic variations and increasing musicality in playing such as through controlling dynamic variety. At the advanced level, both curricula include complex skills as well as compositional skills.

In the area of moral and ethics teaching, the teachers put a higher emphasis on all 12 topics, than what the students perceived. From the teacher's perspective, the instruction put the strongest emphasis on the unity of the class ($M = 4.91$) and put the least emphasis on endurance ($M = 4.58$). From the students' perspective, they feel that the instruction put the strongest emphasis on self motivation ($M = 4.54$) and put the least emphasis on avoiding bad behavior ($M = 3.74$).

Department : Art, Music and Dance Education

Field of Study : Music Education

Academic Year : 2010

Student's Signature Sophon Detchakan

Advisor's Signature [Signature]

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความเมตตากรุณาและการให้คำปรึกษาแนะนำอย่างดีมาโดยตลอดจากท่านอาจารย์ ดร. คณินญา อุทัยสุข ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ รศ.ดร. ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ รวมถึง ครูศิริ วิชเวช (ศิลปินแห่งชาติ) ที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์มาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณครูอุทัย แก้วละเอียด (ศิลปินแห่งชาติ) พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด พี่ปราพีเป้ รวมถึงพี่น้องชาวไทยบรรเลงทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อวงการดนตรีไทย

ขอขอบคุณพี่ๆ ปรินญาโทครุศาสตร์ดนตรีรุ่นที่ 1 ที่ช่วยเอาใจใส่ดูแลประคับประคองกันมาจนถึงทุกวันนี้

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อนิพล คุณแม่ณงนาฏ เศรษฐกรรจ์ รวมถึงบุคคลในครอบครัวที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนในการทำวิจัย

สุดท้ายขออน้อมรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ครูดุริยเทพ ครูดนตรีไทยผู้ล่วงลับทุกท่านและครูประเทือง นักปี ครูดนตรีไทยท่านแรกที่ทำให้ข้าพเจ้าได้รู้จักและสัมผัสกับดนตรีไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
คำถามการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
1. ความหมายของหลักสูตรในระบบการศึกษา.....	6
1.1 ความหมายโดยทั่วไป.....	6
1.2 ทฤษฎีหลักสูตรของซาวอิส.....	6
1.2.1 เลือกจุดประสงค์.....	6
1.2.2 เลือกเนื้อหา.....	7
1.2.3 จัดระบบเนื้อหาของหลักสูตร.....	7
1.2.4 ประเมินผลหลักสูตร.....	7
2. เนื้อหาหลักสูตรดนตรีไทยในระบบบ้านดนตรี.....	8
2.1 เนื้อหาดนตรี.....	10
2.1.1 เพลงที่ใช้ในหลักสูตร.....	10
2.1.1.1 เพลงตามชนบ.....	10
2.1.1.2 เพลงที่เรียงลำดับตามความง่ายไปยาก.....	11

บทที่	หน้า
2.1.2 ทักษะดนตรี.....	12
2.1.2.1 การรับรู้	13
2.1.2.2 การเตรียมพร้อม	13
2.1.2.3 การตอบสนองตามแนวทางที่ให้	13
2.1.2.4 กลไก	13
2.1.2.5 การตอบสนองที่ซับซ้อน	13
2.1.2.6 การดัดแปลงให้เหมาะสม.....	14
2.1.2.7 การริเริ่มสิ่งใหม่	14
2.2 เนื้อหาคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทย.....	14
3. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	19
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	20
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	20
1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หลักฐาน	20
1.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ.....	20
1.2 เอกสารชั้นทุติยภูมิ.....	20
2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม	20
2.1 การสัมภาษณ์	20
2.2 การสังเกตการณ์	22
2.3 การสุ่มตัวอย่าง.....	23
2.4 แบบสอบถาม	24
ขอบเขตของการวิจัย.....	24
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	24
4 ผลการศึกษา.....	26
ตอนที่ 1 เนื้อหาหลักสูตรของวงไทยบรรเลง.....	26
1.1 เนื้อหาด้านเพลง.....	26
1.2 เนื้อหาด้านทักษะ.....	36

บทที่	หน้า
ตอนที่ 2 เนื้อหาด้านการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทยวงไทย บรรเลง.....	49
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	62
สรุปผลการวิจัย.....	64
อภิปรายผล.....	67
ข้อเสนอแนะ.....	69
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	70
รายการอ้างอิง.....	71
ภาคผนวก.....	74
ภาคผนวก ก ประวัติวงไทยบรรเลงและผลงาน.....	75
ภาคผนวก ข ประวัติครูผู้สอนในวงไทยบรรเลง.....	80
ภาคผนวก ค ประวัติครูดนตรีไทยในชุมชนอัมพวา.....	107
ภาคผนวก ง ตัวอย่างการวิเคราะห์ทักษะที่ใช้ในเพลงสาธการและแขกบรเทศชั้นเดียว.....	115
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	120
ภาคผนวก ฉ บทสัมภาษณ์ครูผู้สอนในวงไทยบรรเลง.....	140
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	162

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ลักษณะเพลงและรายชื่อเพลงตามระดับการเรียนรู้.....	30
2	เนื้อหาด้านทักษะ.....	37
3	การเปรียบเทียบเนื้อหาด้านเพลงและเนื้อหาด้านทักษะตามระดับการเรียนรู้.....	48
4	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของความคิดเห็นของผู้สอนที่มีต่อการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยจำนวน 4 ท่าน.....	50
5	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของความคิดเห็นของผู้เรียนในวงไทยบรรเลงที่มีต่อการ สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยจำนวน 15 ท่าน....	53
6	การเปรียบเทียบค่าความต่างของความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในวงไทย บรรเลงที่มีต่อการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรี ไทย.....	57

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	19
2	การเลือกเพลงตามหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพและหลักสูตรที่เสริมความรู้ ให้แก่ผู้เรียน.....	27
3	การจับมือชื่องวงใหญ่เพลงสาธุการ.....	28
4	การบรรเลงปี่พาทย์มอญประกอบพิธีศพ.....	29
5	การสอนทักษะตามหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพและหลักสูตรที่เสริมความรู้ ให้แก่ผู้เรียน.....	45
6	ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาด้านทักษะและเนื้อหาด้านเพลง.....	47
7	การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในวงไทยบรรเลงที่มีต่อ การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทย.....	56
8	การจัดพิธีไหว้ครูของวงไทยบรรเลง.....	58
9	พิธีสงฆ์ในพิธีไหว้ครู.....	59
10	ลูกศิษย์ได้มีโอกาสรวมตัวกันในงานไหว้ครู.....	59
11	การบรรเลงถวายมือจากวงดนตรีไทยคณะต่างๆ.....	60
12	บรรเลงดนตรีรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริ กิติ์พระบรมราชินีนาถ.....	76
13	โล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี.....	77
14-15	ได้รับรางวัลชนะเลิศในงานแสดงประลองปี่พาทย์ครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2537.....	77
16-17	ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับที่ 2 ในงานแสดงทพิพย์ประลองปี่พาทย์ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2539.....	78
18	เกียรติบัตรรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 โครงการประกวดวงดนตรีพื้นบ้าน 5 ภาค.....	78
19	ภาพโล่รางวัลขนาดทองคำ.....	78
20-21	ภาพการถ่ายทำสารคดีชีวิตประวัติของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง...)	79
22	นายอุทัย แก้วละเอียด (ศิลปินแห่งชาติ).....	81
23	คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ร่วมงานอุปสมบทนายอุทัย แก้ว ละเอียด.....	82

24	พ.จ.อ. สมาน แก้วละเอียด เมื่อครั้งที่ยังรับราชการที่กองดุริยางค์ทหารเรือ.....	106
----	---	-----

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การเรียนการสอนดนตรีไทยมีการสืบเนื่องมาจาก บ้าน ซึ่งเกิดจากผู้ทีเล่นดนตรีได้ ต้องการเก็บรักษาดนตรีไทยไว้ จึงสอนให้กับลูกหลาน และคนภายนอกที่สนใจก็มีมาเรียนด้วย วัด เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ซึ่งเป็นศูนย์กลางของคนในสังคมไทยทั้งในด้านศาสนกิจ และด้านอื่น ๆ รวมทั้งดนตรีด้วย ส่วน วัด นั้นเป็นสถานที่ที่มีการเรียนการสอนดนตรีเนื่องจากพระราชพิธีต่าง ๆ มีดนตรีประกอบด้วยเสมอ ทั้งพิธีพราหมณ์ และพิธีพุทธ จึงเป็นไปได้ตามทฤษฎีที่ว่าดนตรีไทยมีความเจริญมาในสามส่วน คือ บ้าน วัด และวัง (กรรณิการ์ สัจกุล, 2532) โดยที่สถาบันพระมหากษัตริย์หรือราชสำนักจะอุปถัมภ์และทำนุบำรุงทำให้เกิดการพัฒนาแบบต่างๆทางดนตรี จนลงตัวเกิดเป็นมาตรฐานและแบบแผนเช่นปัจจุบัน ส่วนสถาบันวัดและบ้านอันหมายถึงสำนักทางดนตรีไทยก็เปรียบเสมือนสถาบันที่คอยรองรับและตอบสนองราชสำนักมาโดยตลอด สิ่งต่างๆเหล่านี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ามีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสถาบันหลักทั้ง 3 สถาบัน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อดนตรีไทยให้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (สุวรรณนา วังโสภณ, 2547)

ทั้ง 3 สถาบันมีอิทธิพลอย่างยิ่งกับดนตรีไทยทั้ง โดยทางตรงและทางอ้อม เกื้อกูลกันและกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ซึ่งบ้านก็เป็นส่วนสำคัญไม่น้อยสำหรับวงการดนตรีไทย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญและมีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของดนตรีไทย คำว่าบ้านหรือสำนักดนตรีไทยจะประกอบด้วยกระบวนการต่างๆมากมายที่ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยทั้งสิ้น กระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสืบทอดดนตรีไทยก็คือกระบวนการถ่ายทอดหรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นวัฒนธรรมการถ่ายทอด โดยในแต่ละบ้านแต่ละสำนักก็จะมีวัฒนธรรมการถ่ายทอดและทางเพลงที่แตกต่างกัน ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เกิดขึ้นในแต่ละบ้าน ซึ่งทุกบ้านทุกสำนักต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันเพื่อสร้างลูกศิษย์ที่จะทำการสืบทอดดนตรีไทยให้คงอยู่ต่อไป

การเรียนการสอนดนตรีไทยในบ้านดนตรีพบว่า มีลักษณะเด่น คือ สอนแบบมุขปาฐะ มาแต่ดั้งเดิมเป็นลักษณะที่คล้ายคลึงกับการสอนของผู้สอนที่ถ่ายทอดแก่ผู้เรียนในหลาย ๆ วิชาที่เป็นศิลปกรรมไทยโดยมีสาระที่สำคัญ คือ ครูเป็นผู้สาธิตแก่ผู้เรียนจากนั้นให้เรียนปฏิบัติตามทั้งการขับร้องและบรรเลงการเรียนการสอนดนตรีไทยจึงเริ่มด้วยภาคปฏิบัติอย่างเดียวส่วนภาคทฤษฎีไปสอนเมื่อสามารถปฏิบัติได้แล้วการจัดการเรียนการสอนในลักษณะแบบโบราณที่ถ่ายทอดวิธีการบรรเลงโดยละเอียดนี้มีความต้องการให้ผู้เรียนบรรเลงได้ใกล้เคียงกับผู้สอนมากที่สุดแต่ผู้เรียนอาจเรียนรู้ได้ไม่เท่ากันในแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับ การสังเกตการณ์ผู้สอนของผู้เรียนเองแต่ผลที่ได้จากการเรียนการสอนในด้านพฤติกรรม คือ ผู้เรียนมีความเคารพเชื่อถือผู้สอนและถ่ายทอดแบบอย่างแก่ผู้เรียนรุ่นต่อไปตามแบบฉบับของผู้สอนที่สืบทอดต่อมา (ณรุทธิ์ สุทธจิตต์, 2551) นอกจากการเรียนการ

สอนแบบที่กล่าวมาแล้วยังพบวิธีการเรียนอีกประเภทหนึ่ง คือ คู่มืออย่างผู้อื่นในการบรรเลง เรียกว่าครูพักลักจำ ในยุคปัจจุบันบางสำนักดนตรีมีผู้เรียนสนใจเรียนดนตรีมากขึ้นต้องการให้การเรียนการสอนมีความสะดวกรวดเร็วก็จะมีการใช้สื่อ เช่น การใช้โน้ต การเรียนจากแถบบันทึกเสียง วีดีโอ วีซีดี ดีวีดี และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ในด้านหลักสูตรการเรียนการสอนในสำนักดนตรีไทยหรือบ้านดนตรีไทยจะมีความคล้ายคลึงกันตามขนบธรรมเนียมของดนตรีไทยกล่าวคือการเรียนดนตรีไทยในทางปี่พาทย์นั้นมีลำดับขั้นตอนในการศึกษาโดยเฉพาะในเรื่องของเพลง ดังนี้ขั้นที่ 1 ได้รับการจับมือให้ตีฆ้องวงใหญ่ด้วยเพลงสาธุการ และต่อเพลงจนจบชุดโหมโรงเย็น (เวียนตระโหมโรงไว้) ขั้นที่ 2 เมื่อได้เพลงชุดโหมโรงเย็นบริบูรณ์แล้ว ต้องเข้าพิธีครอบอีกครั้งหนึ่งด้วยเพลงตระโหมโรง ขั้นที่ 3 การเรียนเพลงหน้าพาทย์ระดับกลาง โดยครูผู้เป็นประธาน จับมือให้ตีฆ้องวงใหญ่ เพลงตระบองกัน ซึ่งอยู่ในชุดโหมโรงกลางวัน จากนั้นก็ศึกษาเพลงโหมโรงกลางวันได้จนจบสิ้น ขั้นที่ 4 หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เพลงหน้าพาทย์ระดับกลางแล้ว ต้องศึกษาเพลงหน้าพาทย์ระดับสูงขึ้นไป โดยรับการจับมือให้ตีฆ้องวงใหญ่ เพลงบาทสกุณีจากครูผู้เป็นประธานประกอบพิธีไหว้ครูแล้วศึกษาเพลงหน้าพาทย์ระดับสูงให้ได้จนหมดสิ้นหรือให้ได้มากที่สุด ขั้นที่ 5 ถือเป็นขั้นสุดท้ายคือครอบเพื่อเรียนเพลงหน้าพาทย์ระดับสูงสุดคือเพลงองค์พระพิราพ (มนตรี ตราโมท, 2540)

ที่กล่าวมาแล้วนั้นเรียกได้ว่าเป็นหลักสูตรที่เป็นหลักที่สำนักดนตรีไทยหรือบ้านดนตรีไทย จะต้องมีการเรียนการสอนเรียงลำดับตามนี้เรียกได้ว่าเป็นหลักสูตรตามขนบส่วนการต่อเพลงอื่นเป็นหลักสูตรเสริมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนเพลงไทยประเภทอื่นๆต่อไปเช่น เพลงเถา เพลงเรื่อง เพลงดับ เพลงประกอบการแสดงหรือเพลงที่ครูผู้สอนประพันธ์ขึ้นใหม่ เป็นต้น ซึ่งหลักสูตรเสริมนี้อาจขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าจะสอดแทรกในช่วงใด นอกจากหลักสูตรตามขนบที่กล่าวมาแล้วยังมีการใช้หลักสูตรเพลงที่เรียงตามความง่ายไปหายาก จากผลการศึกษาของสำเนา เปี่ยมดนตรี (2552) ได้กล่าวว่าในการถ่ายทอดดนตรีไทยครูผู้สอนต้องหากวิธีการสอนและเทคนิคต่างๆเพื่อถ่ายทอดความรู้ นับเป็นภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของผู้ถ่ายทอด โดยการสอนจากง่ายไปหายากให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ประเมินค่าได้ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิมาลา ศิริพงษ์ (2538) ที่ว่ามูลนิธิการศึกษาศาสตร์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้เริ่มสอนดนตรีไทยให้กับผู้เรียนโดยเริ่มจากเพลง 2 ชั้น ที่มีลักษณะสั้น ๆ ง่ายต่อการจำ

วงไทยบรรเลงเป็นวงดนตรีไทยวงหนึ่งในชุมชนอัมพวาที่สามารถรักษาวัฒนธรรมด้านดนตรีไทยหรือที่เรียกว่าบ้านดนตรีไว้ได้อย่างครบถ้วนมีกิจกรรมด้านดนตรีและมีมีผลงานอันโดดเด่น อีกทั้งยังเป็นวงดนตรีดั้งเดิมที่สืบทอดศิลปะดนตรีไทยมาช้านาน ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2480 โดยนายถึก แก้วละเอียดซึ่งชื่อวงไทยบรรเลงนี้หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ตั้งให้ ปัจจุบันวงไทยบรรเลงอยู่ในความควบคุมดูแลของครูอุทัย แก้วละเอียดและ พันจ่าเอก สมาน แก้วละเอียด มีศิษย์ที่มีความสามารถมากมายหลายรุ่น นอกจากนี้ชาวอัมพวายังให้ความเชื่อถือและ

ยอมรับวงไทยบรรเลงในฐานะที่เป็นแหล่งสร้างนักดนตรีที่มีคุณภาพตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (สมาน แก้วละเอียด, หัวหน้าวงไทยบรรเลง, สัมภาษณ์ 27 กันยายน 2552)

การเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงนั้นมีความน่าสนใจตรงหลักสูตรที่ยังคงใช้หลักสูตรตามขนบดนตรีไทยและหลักสูตรแบบการเรียนจากง่ายไปหายากควบคู่กันไป เนื่องจากมีผู้เรียนสองกลุ่มทั้งกลุ่มที่เรียนเพื่อเป็นนักดนตรีอาชีพและกลุ่มที่เรียนเพื่อเสริมความรู้ ครูผู้สอนจึงใช้หลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน นอกจากนี้ การเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงยังมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญของการเรียนการสอนดนตรีไทย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเนื้อหาหลักสูตรด้านเพลงและด้านทักษะที่ใช้ในการเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลง พร้อมทั้งการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการเรียนการสอนดนตรีไทย ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จะมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนดนตรี เพื่อให้การศึกษาดนตรีพัฒนาไปอย่างมีคุณภาพ อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่คู่สังคมไทยด้วย

คำถามการวิจัย

1. เนื้อหาหลักสูตรด้านเพลงและด้านทักษะของวงไทยบรรเลงเป็นอย่างไร
2. การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทยวงไทยบรรเลงมีความสำคัญและรายละเอียดเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาหลักสูตรของวงไทยบรรเลง
 - 1.1 เนื้อหาหลักสูตรด้านเพลง
 - 1.2 เนื้อหาหลักสูตรด้านทักษะ
2. เพื่อศึกษาเนื้อหาด้านการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทยวงไทยบรรเลง

ขอบเขตของการวิจัย

1. วงดนตรีที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้คือวงไทยบรรเลง ช่วงปี 2552-2553
2. ศึกษาบทเพลงที่ใช้เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงเท่าที่ใช้ในหลักสูตรปัจจุบัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรี หมายถึง การสืบทอดองค์รวมของประสบการณ์ความรู้ ความสามารถ ภูมิปัญญา จากชนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกชนรุ่นหนึ่งของวงไทยบรรเลง เพื่อสะท้อนแบบของ ความงาม ความดี ความไพเราะ ซึ่งมีระเบียบและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติในรูปของเสียงและลีลาแห่ง ดนตรี โดยมีองค์ประกอบของการถ่ายทอดได้แก่ ครูดนตรี วิธีการถ่ายทอด และผู้เรียน มีอุดมคติ ทางการสอนและปลูกฝังรวมถึงขนบประเพณีและความเชื่อเป็นเป้าหมาย

หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาดนตรีไทยที่ผู้สอนถ่ายทอดให้กับผู้เรียนในวงไทยบรรเลง ได้แก่ สารคดีบทเพลงต่าง ๆ การไหว้ครู ระเบียบปฏิบัติ ตลอดจนขนบต่าง ๆ ในบริบทของ ดนตรีไทย และความเป็นนักดนตรีที่สมบูรณ์อันประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น ส่วนใหญ่ เป็นการเรียนการสอนแบบมุขปาฐะจึงมักไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

ผู้สอน หมายถึง ครูผู้ดำเนินการสอนดนตรีไทยในวงไทยบรรเลง ทั้งปฏิบัติและทฤษฎี ได้แก่เจ้าของวงหรือทายาท

ผู้เรียน หมายถึง ผู้ศึกษาเล่าเรียนดนตรีไทยในวงไทยบรรเลงได้แก่ ลูกศิษย์ในบ้านและ เยาวชน

ทาง หมายถึง การนำทำนองเพลงมาประดิษฐ์ ตบแต่ง เรียบเรียงให้สามารถขับร้องหรือ บรรเลงเครื่องดนตรีไทยได้เหมาะสม หรือสะดวกขึ้น เช่น ทางซอด้วง ทางระนาด ทางขับร้องเป็น ต้น และในการวิจัยครั้งนี้ยังหมายถึง เอกลักษณะของการประดิษฐ์ตบแต่ง หรือการเรียบเรียงบทเพลง ในแต่ละบ้านดนตรีไทยที่แตกต่างกัน เช่น ทางฝั่งพระนคร ทางฝั่งธนบุรี เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลง
2. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเรื่องดนตรีไทยในระดับลึกหรือระดับกว้างต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม : กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความหมายของหลักสูตรในระบบการศึกษา

1.1 ความหมายโดยทั่วไป

1.2 ทฤษฎีหลักสูตรของชาอีส

1.2.1 เลือกจุดประสงค์

1.2.2 เลือกเนื้อหา

1.2.3 จัดระบบเนื้อหาของหลักสูตร

1.2.4 ประเมินผลหลักสูตร

2. เนื้อหาหลักสูตรดนตรีไทยในระบบบ้านดนตรี

2.1 เนื้อหาดนตรี

2.1.1 เพลงที่ใช้ในหลักสูตร

2.1.1.1 เพลงตามขนบ

2.1.1.2 เพลงที่เรียงลำดับตามความง่ายไปยาก

2.1.2 ทักษะดนตรี

2.1.2.1 การรับรู้

2.1.2.2 การเตรียมพร้อม

2.1.2.3 การตอบสนองตามแนวทางที่ให้

2.1.2.4 กลไก

2.1.2.5 การตอบสนองที่ซับซ้อน

2.1.2.6 การคิดแปลงให้เหมาะสม

2.1.2.7 การริเริ่มสิ่งใหม่

2.2 เนื้อหาคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทย

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ความหมายของหลักสูตรในระบบการศึกษา

1.1 ความหมายโดยทั่วไป

องค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษาส่วนหนึ่งก็คือเนื้อหาสาระหรือหลักสูตรที่ตั้ง อลิชเบธ สไตเนอร์ (Steiner, 1998) กล่าวถึง องค์ประกอบของการศึกษาซึ่งประกอบด้วย 1. ผู้สอน (teacher) เป็นผู้แนะนำการเรียนรู้ให้แก่บุคคลอื่น 2. ผู้เรียน (student) เป็นผู้ที่ได้รับการแนะนำการเรียนรู้ 3. เนื้อหา สาระหรือหลักสูตร (content) เป็นโครงสร้างของหรือองค์ประกอบของการเรียนรู้ 4. บริบท (context) เป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนรู้ (position of learning) ในวงการการศึกษานั้นคำว่า “หลักสูตร” เป็นคำที่มีความหมายมากมายและเข้าใจแตกต่างกันไประหว่างนักการศึกษา เป็นคำที่อาจจะตีความหมายให้แคบหรือกว้างเพียงใดก็ได้ คำว่าหลักสูตรจึงมีความหมายที่หลากหลายและยืดหยุ่นมาก

คำว่าหลักสูตรตรงกับคำว่า Curriculum ในภาษาอังกฤษ ไฮส์เนอร์ (Eisner, 1979) นักการศึกษาอีกท่านหนึ่งได้อธิบายที่มาของคำว่าหลักสูตรไว้ว่า คำว่า Currere ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า Curriculum มีความหมายว่าเส้นทางที่จะต้องวิ่งหรือแข่งขัน เปรียบได้กับอุปสรรคหรืองานที่บุคคลจะต้องเอาชนะหรือทำให้สำเร็จเป็นสิ่งที่มีการเริ่มต้นและจบสิ้น เป็นสิ่งที่มนุษย์คาดหวังจะกระทำให้เสร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้หลักสูตรคือการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ที่สร้างขึ้นและพัฒนาต่อมาอย่างเป็นระบบ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2521; สุมน อมรวิวัฒน์, 2530; Bobbitt, 1918; Saler & Alexander, 1974; Tammer, 1980) ซึ่งสุมน อมรวิวัฒน์ (2530) ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า หลักสูตรคือ แนวกำหนดทั้งมวลที่มุ่งหมายให้นักเรียนได้รับการศึกษาและพัฒนาทุกด้านครอบคลุมถึงการกำหนดกิจกรรมการเรียน การสอน และวิธีฝึกอบรมเด็กในชั้นเรียน หลักสูตรมีฐานะเป็นมาตรฐานและเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ครูจึงสามารถเติมเสริมแต่งให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและท้องถิ่นได้

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นความหมายของหลักสูตรโดยภาพรวม ต่อไปนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรนั้นมีมากมายหลายทฤษฎีแต่ในที่นี้ผู้วิจัยขอให้ความสำคัญทฤษฎีหลักสูตรของซาอิส เพื่อใช้หลักการดังกล่าวในการวิเคราะห์ผลการวิจัยฉบับนี้

1.2 ทฤษฎีหลักสูตรของซาอิส

ทฤษฎีหลักสูตรของซาอิส มีขั้นตอน 4 ได้แก่ 1. เลือกจุดประสงค์ 2. เลือกเนื้อหา 3. ประเมินผลหลักสูตรและ 4. จัดระบบเนื้อหาของหลักสูตร (Zais, R, 1976)

1.2.1 เลือกจุดประสงค์ ซาอิส แบ่งเป็น 3 ระดับคือ

1.2.1.1 Curriculum aims คือจุดประสงค์ที่บอกถึงผลที่คาดหวังหลังจากการเสร็จสิ้นของแผนการสอนซึ่งยึด world values scheme เป็นหลัก ทั้งแบบที่ตระหนักได้และตระหนักไม่ได้ที่มีพื้นฐานมาจากปรัชญา

1.2.1.2 Curriculum goals คือความตั้งใจที่อธิบายผลระยะยาวซึ่งถูกกำหนดไว้ในระดับของการศึกษารายบุคคล

1.2.1.3 Curriculum objectives คือการบอกหน้าที่ที่ต้องทำแต่ละวันในหลักสูตรอย่างเจาะจงและจับปล้น

1.2.2 เลือกเนื้อหา

เนื้อหา แบ่งออกเป็นเนื้อหาโดยทั่วไป คือเนื้อหาที่รับรู้ด้วยกันทุกคน และเนื้อหาแบบเฉพาะเจาะจง คือเนื้อหาที่กำหนดโดยผู้ที่มีมุ่งไปยังวิชาชีพ ทั้งสองอย่างนี้มีองค์ประกอบคือ

1.2.2.1 ความรู้ คือความรู้ที่ลงลึกและเพิ่มพูนในรายบุคคลซึ่งเป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาของหลักสูตร

1.2.2.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ คือการดำเนินการที่หลากหลายที่เชื่อมโยงกับการมีและสร้างความรู้

1.2.2.3 ทักษะ คือความสามารถในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนของหลักสูตร

1.2.2.4 การประเมินค่า คือความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของดีหรือไม่ดี ผิดหรือถูก สวยหรือน่าเกลียด

1.2.3 จัดระบบเนื้อหาของหลักสูตร

เป็นกระบวนการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรที่มีการจัดการที่ดีไปสู่การทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ เนื้อหาหลักสูตรที่มีการจัดระบบที่ดีจะต้องมีความต่อเนื่อง มีการจัดลำดับ และมีการผสมผสานกัน มีกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ที่อยู่ร่วมกันกับเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียน

1.2.4 ประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตรแบ่งเป็นการประเมินผลที่ได้รับ และการประเมินที่ครอบคลุม การประเมินผลที่ได้รับจะพิจารณาว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรผ่านทางกิจกรรมได้มากน้อยเพียงใด ผลที่ออกมาจะสามารถนำมาใช้พัฒนาการเรียนของผู้เรียนและหลักสูตรได้ การประเมินที่ครอบคลุมจะพิจารณากระบวนการสร้างหลักสูตรว่าแผนหลักสูตรนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์มากเพียงใด ผลที่ได้จะใช้พัฒนากระบวนการสร้างหลักสูตรต่อไป

เห็นได้ว่าทฤษฎีหลักสูตรของชาฮีส มี 4 ขั้นตอนเริ่มด้วยการเลือกจุดประสงค์เพื่อกำหนดทิศทางของหลักสูตรว่าจะไปในแนวทางใด จากนั้นจึงเลือกเนื้อหาที่ประกอบไปด้วย ความรู้ ขั้นตอนการปฏิบัติทักษะและการประเมินค่าการประเมินค่า ขั้นตอนที่ 3 คือจัดระบบเนื้อหาของหลักสูตรโดยเนื้อหาหลักสูตรจะต้องมีความต่อเนื่องมีการจัดลำดับ และมีการผสมผสานกัน ขั้นตอนที่ 4 คือการประเมินผลหลักสูตรเพื่อจะนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป

2. เนื้อหาหลักสูตรดนตรีไทยในระบบบ้านดนตรี

การเรียนการสอนดนตรีไทยในบ้านดนตรีพบว่ามีลักษณะเด่น คือ สอนแบบมุขปาฐะ มาแต่ดั้งเดิม เป็นลักษณะที่คล้ายคลึงกับการสอนของผู้สอนที่ถ่ายทอดแก่ผู้เรียนในหลาย ๆ วิชาที่เป็นศิลปกรรมไทยโดยมีสาระที่สำคัญ คือ ครูเป็นผู้สาธิตแก่ผู้เรียน จากนั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามทั้งการขับร้องและบรรเลง การเรียนการสอนดนตรีไทย จึงเริ่มด้วยภาคปฏิบัติเพียงอย่างเดียว ส่วนภาคทฤษฎีไปสอนเมื่อสามารถปฏิบัติได้แล้ว (มนตรี ตราโมท, 2540) การจัดการเรียนการสอนในลักษณะแบบโบราณที่ถ่ายทอดวิธีการบรรเลงโดยละเอียดนี้มีความต้องการให้ผู้เรียนบรรเลงได้ใกล้เคียงกับผู้สอนมากที่สุด แต่ผู้เรียนอาจเรียนรู้ได้ไม่เท่ากันในแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับการณ์สังเกตุการณ์ผู้สอนของผู้เรียนเองแต่ผลที่ได้จากการเรียนการสอนในด้านพฤติกรรมคือ ผู้เรียนมีความเคารพเชื่อถือผู้สอน และถ่ายทอดแบบอย่างแก่ผู้เรียนรุ่นต่อไปตามแบบฉบับของผู้สอนที่สืบทอดต่อมา (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2547)

ลักษณะเด่นการเรียนการสอนดนตรีไทยมักถูกกำหนดโดยผู้สอน แม้จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในด้านหลักสูตร แต่ตามสถาบัน บ้านดนตรี ผู้เรียนต้องทำตามหรือเลียนแบบ ตลอดจนบรรเลงและฝึกทักษะตามแต่ผู้สอนเห็นสมควร และฝึกปรือให้เท่านั้น มีหลักเกณฑ์โดยรวมตามความเห็นของผู้สอน (เหมราช เหมหงษา, 2541. มาศสุภา สีสุกอง, 2530. ขวัญใจ ฮีลีย์, 2533) ซึ่งสอดคล้องผลของการศึกษาของสำเนา เปี่ยมดนตรี (2552) ที่ได้กล่าวว่าการถ่ายทอดดนตรีไทยครูผู้สอนต้องหากลวิธีและเทคนิคต่างๆรวมทั้งให้ความในการสร้างสรรค์เพื่อถ่ายทอดความรู้ นับเป็นภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของผู้ถ่ายทอด โดยการสอนจากง่ายไปหายาก ให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และประเมินค่าได้ ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1. ความเหมาะสมและความแตกต่างกันของผู้เรียน ความถนัดและความสนใจ
2. ความพร้อมของผู้เรียนในการเรียนรู้ในระดับต่างๆ ทั้งในเรื่อง อายุ เวลา และความสามารถ
3. ใช้การสอนที่หลากหลายสามารถปรับให้เข้ากับผู้เรียนในแต่ละคน แต่ละวัย และแต่ละพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหรือเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เพื่อให้เกิดการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาในโอกาสต่อไป

(สำเนา เปี่ยมดนตรี, 2552)

วิธีการการถ่ายทอดดนตรีไทยมีทั้งที่อนุรักษ์และพัฒนาตามที่ เหมราช เหมหงษา (2541) ได้ศึกษาเรื่องวิวัฒนาการการถ่ายทอดการบรรเลงจะเห็น การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิวัฒนาการการถ่ายทอดการบรรเลงจะเห็น ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 จนถึงปัจจุบัน และศึกษาความรู้เชิงทฤษฎีและในเชิงปฏิบัติของกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเห็น รวมทั้งศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเห็นในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการผลวิจัยสรุปได้ว่าวิธีการถ่ายทอดการบรรเลงจะเห็น

มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการจากเดิมตามแบบโบราณซึ่งเป็นวิธีการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัวได้กลายเป็น
 วิชาการศึกษาระบบอย่างสมบูรณ์แบบ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ที่มีมาแต่โบราณยังได้ถูก
 นำมาใช้ในกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะขึ้นอยู่กับเวลา คุณลักษณะที่ดีของครูไทยยังคงมีบทบาท
 แฝงอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนอันก่อให้เกิดการขัดเกลาพฤติกรรมศิษย์ จนทำให้เกิดความรู้ ความ
 เข้าใจ และความซาบซึ้งในในตัวศิษย์ และเกิดพัฒนาการในการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้สืบไป

ปัจจุบันบ้านหรือดนตรีไทยหรือสำนักต่างๆมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปบ้างตามกาลเวลาแต่ก็มี
 บางส่วนที่ยังคงใช้วิธีการดั้งเดิมคือมีศิษย์อาศัยอยู่ในบ้านและเน้นไปที่การประกอบอาชีพดังที่
 วิมาลา ศิริพงษ์ (2538) ได้ศึกษาเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยในสังคมไทยปัจจุบัน ศึกษากรณี
 สกุลพาทย์โกสัลและสกุลศิลปบรรเลง ผลการวิจัยสรุปได้ว่าทั้งสองสกุลมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน
 สกุลพาทย์โกสัล เป็นองค์กรลักษณะบ้านพิณพาทย์ ประกอบด้วยสมาชิกในบ้านหรือเครือญาติ เป็นกลุ่ม
 ทำงานดนตรีไทยที่อยู่ในบทบาทเดิม คือบรรเลงประกอบพิธีกรรมเป็นหลักเพื่อหารายได้ การถ่ายทอด
 วิชาใช้วิธีการบอกเล่าหรือปากต่อปากตามประเพณีปฏิบัติในวัฒนธรรมดนตรีไทย สกุลพาทย์โกสัล จึง
 เป็นสกุลที่พยายามรักษารูปแบบเดิมให้คงอยู่ ส่วนสกุลศิลปบรรเลงมีองค์กรอยู่ในรูปของมูลนิธิหลวง
 ประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์และเผยแพร่ดนตรีไทยเปิดสอน
 ดนตรีไทยแก่บุคคลทั่วไป และพัฒนาวิธีการบันทึกโน้ตเพลงไทยด้วย สกุลศิลปบรรเลงจึงเป็นสกุลที่
 พยายามปรับเปลี่ยนตัวเอง เพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมได้ชัดเจนกว่าสกุลพาทย์
 โกสัล

การสืบทอดดนตรีไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมักจะกระทำกันในระบบครอบครัวและเครือญาติ ซึ่ง
 ผลวิจัยของ ณรงค์ เขียนทองกุล (2539) ที่ได้ศึกษาเรื่องมานุษยวิทยาการดนตรี : กรณีศึกษาบ้านบางลำพู
 พบว่านักดนตรีของบ้านบางลำพูจะประกอบไปด้วยบุคคลภายในครอบครัวและเครือญาติเป็นหลัก บ้าน
 บางลำพูนี้มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมีนักร้องนักดนตรีเป็นจำนวนมากนับจากอดีตถึงปัจจุบันแบ่งได้
 เป็น 4 ชั้น นับตั้งแต่ครูสุผู้เริ่มก่อตั้งเป็นชั้นพ่อจนถึงชั้นหลานและได้รับการยกย่องว่าเป็นบ้านพิณพาทย์
 เน้นการปฏิบัติ จะพบว่า ลูกหลานภายในบ้านมีความสามารถทางด้านดนตรีเกือบทุกคน แต่จะมีบางส่วน
 ที่ยึดถือเป็นอาชีพ และสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า บ้านบางลำพูนี้เป็นแหล่งด้านปฏิบัติการดนตรี ลูกศิษย์ที่ได้
 ผ่านศึกษาและปฏิบัติการด้านดนตรีไทย ณ ที่บ้านแห่งนี้ ส่วนหนึ่งจะได้รับยกย่องให้เป็นศิลปิน
 แห่งชาติ เช่น ครูมนตรี ตราโมท ครูท้วม ประสิทธิ์กุล ครูเสรี หวังในธรรม ครูจำเนียร ศรีไทยพันธ์
 ครูสุจิตต์ ดุริยประณีต และครูแจ้ กลัยสีทอง กิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี และกิจการการสร้างเครื่อง
 ดนตรีไทย

จากที่ได้กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ดังนี้ ลักษณะของบ้านดนตรีไทยเป็นสถานที่ที่เป็นวิชาการ
 ในวงการดนตรีไทย ซึ่งสะสมความรู้ในด้านดนตรีไว้เป็นจำนวนมาก ในบ้านหรือสำนักดนตรีไทยจะมี
 กระบวนการถ่ายทอด ซึ่งจะประกอบด้วย หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน ผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งมี

วัฒนธรรมการถ่ายทอดและทางเพลงที่แตกต่างกัน ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เกิดขึ้นในแต่ละบ้าน โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อประกอบอาชีพและสืบทอดดนตรีไทยให้คงอยู่ต่อไป

2.1 เนื้อหาดนตรี

เนื้อหาดนตรีในระบบบ้านดนตรีไทยนั้นผู้วิจัยแบ่งเป็นด้านเพลงที่ใช้ในหลักสูตรและด้านทักษะดนตรีซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 เพลงที่ใช้ในหลักสูตรระบบบ้านดนตรี

การเรียนการสอนดนตรีในระบบบ้านดนตรีแต่เดิมมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างนักดนตรีอาชีพเท่านั้น แต่ในยุคปัจจุบันการเรียนการสอนดนตรีไทยในระบบบ้านดนตรีนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปคือนอกจากสร้างผู้เรียนให้เป็นนักดนตรีอาชีพแล้ว ยังมีผู้เรียนจำนวนหนึ่งที่เรียนดนตรีเพื่อความเพลิดเพลินและเพื่อเป็นเครื่องมือให้เกิดพัฒนาการด้านต่างๆ เช่น เกิดความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาสมอง เมื่อจุดมุ่งหมายของการเรียนดนตรีเปลี่ยนแปลงไปหลักสูตรของการเรียนการสอนดนตรีย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย กล่าวคือมีแบบที่เรียนตามขนบโบราณและหลักสูตรใหม่ที่จะเรียนเพลงเรียงลำดับตามความง่ายไปยาก

2.1.1.1 เพลงตามขนบ

การจัดการเรียนการสอนปี่พาทย์ในสมัยโบราณมีระเบียบปฏิบัติเป็นแบบแผนในการต่อเพลงที่เป็นขั้นตอน ซึ่งก่อนที่จะได้รับการสืบทอดทางวิชาการดนตรีไทยต้องได้เข้าร่วมพิธีไหว้ครูก่อนและได้รับการครอบครูจากผู้ทำพิธีเป็นลำดับไป โดยการจับมือจากฆ้องวงใหญ่ซึ่งเป็นหัวใจหลักของทำนองเพลงไทย

ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนในสำนักดนตรีไทยหรือบ้านดนตรีไทยจะมีความคล้ายคลึงกันตามขนบธรรมเนียมของดนตรีไทย กล่าวคือการเรียนดนตรีไทยในทางปี่พาทย์นั้นมีลำดับขั้นตอนในการศึกษาโดยเฉพาะในเรื่องของเพลง และเครื่องดนตรีดังนี้

ขั้นที่ 1 เป็นวัธีครอบโดยผู้เรียนเตรียมขันล่างหน้า ผ้าเช็ดหน้าสีขาว เงินกำไล ดอกไม้ ธูป เทียน มามอบแก่ครูผู้มาทำพิธีด้วยคารวะ และได้รับการจับมือให้ตีฆ้องวงใหญ่ ขึ้นต้นเพลงสาธุการ 3 ครั้งเป็นอันเสร็จพิธี จากนั้นผู้เรียนไปต่อเพลงสาธุการจากครูท่านใด ที่ต้องการเรียนด้วยจนจบเพลงสาธุการได้ และต่อเพลงจนจบชุดโหมโรงเย็น (เว้นตระโหมโรงไว้)

ขั้นที่ 2 เมื่อได้เพลงชุดโหมโรงเย็นบริบูรณ์แล้ว ต้องเข้าพิธีครอบอีกครั้งหนึ่งด้วยอุปกรณ์ และวัธีการเช่นเดียวกับครั้งแรก เป็นการครอบเพื่อเรียนตระโหมโรง ซึ่งเว้นไว้ในการต่อเพลงโหมโรงเย็นครั้งแรก

ขั้นที่ 3 การเรียนเพลงหน้าพาทย์ระดับกลาง หมายถึงการผ่านการเรียนเพลงหน้าพาทย์ระดับต้น ในชุดโหมโรงเย็นทั้งสิ้นเมื่อต้องการเรียนเพลงหน้าพาทย์ระดับกลาง จึงต้องเข้าพิธีครอบอีกเป็นครั้งที่ 3 โดยครูผู้เป็นประธาน

จับมือให้ตีฆ้องวงใหญ่ เพลงตระบองกัน ซึ่งอยู่ในชุดโหมโรงกลางวัน จากนั้นก็ศึกษาเพลงโหมโรงกลางวันได้จนจบสิ้น

ขั้นที่ 4 หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เพลงหน้าพาทย์ระดับกลางแล้ว ต้องศึกษาเพลงหน้าพาทย์ระดับสูงขึ้น ต้องเข้าพิธีครอบเป็นครั้งที่ 4 โดยได้รับการจับมือให้ตีฆ้องวงใหญ่ เพลงบาทสกุณีจากครูผู้เป็นประธานประกอบพิธีไหว้ครูแล้วศึกษาเพลงหน้าพาทย์ระดับสูงให้ได้จนหมดสิ้นหรือให้ได้มากที่สุด (เว้นเพลงองค์พระพิราพไว้)

ขั้นที่ 5 ถือเป็นขั้นสุดท้ายคือครอบเพื่อเรียนเพลงหน้าพาทย์ระดับสูงสุดคือเพลงองค์พระพิราพทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องพิจารณาตนเองก่อนว่าถึงเวลาอันสมควรหรือไม่ คำว่าสมควรในที่นี้จะต้องบวชเรียนแล้ว

(มนตรี ตราโมท, 2540)

ที่กล่าวมาแล้วนั้นเรียกได้ว่าเป็นหลักสูตรที่เป็นหลักที่สำนักดนตรีไทยหรือบ้านดนตรีไทยจะต้องมีการเรียนการสอนเรียงลำดับตามนี้ ส่วนการต่อเพลงอื่นเป็นหลักสูตรเสริมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนเพลงไทยประเภทอื่นๆต่อไปเช่น เพลงเถา เพลงเรื่อง เพลงดับ เพลงประกอบการแสดงหรือเพลงที่ครูผู้สอนประพันธ์ขึ้นใหม่ ไปจนกระทั่งเพลงเดี่ยวเป็นต้น ซึ่งหลักสูตรเสริมนี้จะขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าจะสอดแทรกในช่วงใด จะเห็นได้ว่าหลักสูตรของการเรียนการสอนดนตรีไทยตามขนบนั้นจะเริ่มด้วยเพลงสาธุการก่อนเป็นอันดับแรกซึ่งเพลงสาธุการนี้มีความยาวพอสมควร อีกทั้งทำนองก็วณยากต่อการจำ ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยอนุมานได้ว่าครูโบราณจารย์ท่านได้เลือกเพลงสาธุการให้ผู้เรียนเป็นเพลงแรกเนื่องด้วยเป็นเพลงที่มีความสำคัญประการหนึ่ง อีกประการที่น่าสนใจคือเพลงนี้มีมีฆ้องที่หลากหลายเหมาะแก่การนำมาเป็นแบบฝึกหัดถ้าดีสาธุการได้ก็เป็นเครื่องวัดว่าจะเรียนดนตรีไทยต่อไปได้โดยสะดวก

2.1.1.2 เพลงที่เรียงลำดับตามความง่ายไปยาก

หลักสูตรการเรียนดนตรีไทยที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นหลักสูตรที่ว่าด้วยเรื่องของการเรียนตามขนบธรรมเนียมของดนตรีไทยแต่ในปัจจุบันการเรียนดนตรีไทยนั้นอาจจะไม่ได้เรียนตามขั้นตอนดังนี้ก็ได้อีกคือครูผู้สอนจะใช้หลักสูตรเรียงตามความยากง่ายของเพลง สาเหตุเนื่องมาจากข้อจำกัดเรื่องของเวลา ผู้เรียนดนตรีไทยในสมัยก่อนจะมีเวลาทุ่มเทให้กับการเรียนดนตรีมากแตกต่างจากปัจจุบันที่ผู้เรียนดนตรีมีหน้าที่ที่จะต้องเรียนหนังสือควบคู่กันไป

การใช้หลักสูตรที่เรียงตามความยากง่ายของเพลงจะเริ่มจากเพลงที่มีกระสวนทำนองสั้น ๆ และไม่มีท่วงทำนองซับซ้อน เพราะผู้เรียนดนตรีไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีอายุน้อย การเลือกเพลงที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่ายากหรือน่าเบื่อจึงเป็นเรื่องจำเป็น นอกจากนี้เพลงที่คุ้นหูและเป็นที่รู้จักกันดีจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วกว่าเพลงที่ไม่รู้จัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิมาลา ศิริพงษ์ (2534) ว่าที่มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จะคัดเลือกเพลงมาให้ผู้เรียนตามความยากง่ายของเพลง

ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่นนำเพลงที่สั้นและง่ายมาใช้กับผู้เรียนระดับต้นๆ อาทิ เพลงทยอยยวน 2 ชั้น ลาวเจริญศรี ลาวดวงเดือน ทองย่อน เขมรไพรโยค เขมรโพธิสัตย์ ฯ เพลงดังกล่าวเป็นเพลงที่ที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนการฝึกหัด เมื่อกลับไปบรรเลงที่บ้านให้ผู้ปกครองฟัง ผู้ปกครองก็รู้สึกพึงพอใจที่บุตรหลานเล่นเพลงที่ตนรู้จักได้

สรุป หลักสูตรที่ว่าด้วยการเรียงเพลงจากง่ายไปยากนี้เห็นได้ว่าไม่ได้เรียงความสำคัญของเพลงหรือเพลงที่จะต้องใช้งานก่อนหลัง หากแต่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของทักษะการบรรเลงมากกว่าที่เริ่มด้วยการบรรเลงเพลงสั้นๆง่ายๆก่อน เนื่องจากผู้เรียนในกลุ่มนี้ไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อไปประกอบอาชีพหากแต่เรียนดนตรีเพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อเป็นเครื่องมือให้เกิดพัฒนาการด้านต่างๆเช่น เกิดความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาสมองและเพื่อเป็นความสามารถพิเศษเท่านั้น การเรียนในระบบที่เรียงเพลงตามง่ายไปยากนี้ไม่ใช่สิ่งใหม่ในวงการดนตรีไทย มีการใช้มานานแล้วแต่เป็นการเรียนการสอนดนตรีไทยในวงเครื่องสายเสียมากกว่า

2.1.2 ทักษะดนตรี

ในการเรียนดนตรีไทยนั้นทักษะดนตรีเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ดังที่ อลิซเบธ เจ ซิมป์สัน (Elizabeth J. Simpson, 1972) กล่าวว่า ทักษะพิสัยเป็นความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติการกระทำต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางร่างกาย การทำงานของกล้ามเนื้อ ที่เกิดจากการสั่งงานของสมอง ทักษะส่วนใหญ่ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ทักษะปฏิบัตินี้พัฒนาได้ด้วยการฝึกฝนที่ดี ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยใช้จุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Education Objectives) หรือวัตถุประสงค์ทางการศึกษาเป็นกรอบเรื่องทักษะดนตรีเนื่องจากจุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Education Objectives) เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนการสอนเพราะจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเปรียบเสมือนเข็มทิศชี้ทางให้ผู้สอนเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน จุดมุ่งหมายทางการศึกษามี 3 ด้านคือ 1. พุทธิปริเขต (Cognitive Domain) จุดมุ่งหมายนี้เน้นการพัฒนาสมองของผู้เรียน 2. จิตตปริเขต (Affective Domain) จุดมุ่งหมายนี้เน้นการพัฒนาจิตใจของผู้เรียนและ 3. ทักษะปริเขต (Psychomotor Domain) จุดมุ่งหมายนี้เน้นการปฏิบัติทักษะ (อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน, 2544)

ในการเรียนการสอนดนตรีต้องอาศัยจุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Education Objectives) เข้ามาใช้ในการเรียนการสอน การสอนดนตรีที่สมบูรณ์จะต้องสอนให้เด็กเก่งดนตรี รักดนตรีและคล่องดนตรี หากจะเปรียบเทียบกันเก่งดนตรีก็คือพุทธิปริเขต รักดนตรีก็คือจิตตปริเขต และคล่องดนตรีคือทักษะปริเขตนั่นเอง จุดมุ่งหมายทางการศึกษาทั้ง 3 ด้านมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน การเน้นจุดมุ่งหมายด้านใดด้านหนึ่งจะทำให้เกิดผลเสียต่อพัฒนาการด้านอื่นของผู้เรียน เช่นถ้าผู้สอนเน้นทักษะมากเกินไปผู้เรียนก็อาจจะขาดความรักดนตรีขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นต้น งานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยขอเน้นในด้านทักษะปริเขต (Psychomotor Domain) เชื่อมโยงกับการเรียนการสอนดนตรีไทยซึ่งมี 7 ขั้นตอนดังนี้ (อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน, 2544)

2.1.2.1 การรับรู้ (Perception)

ในขั้นตอนนี้จะเริ่มด้วยการเร้าความรู้สึก เป็นการกระตุ้นต่อ โสตประสาทได้แก่ การได้ยิน การเห็นภาพ การสัมผัส การรับรส การได้กลิ่น และการกระตุ้นที่กล้ามเนื้อ ต่อไปเป็นการตัดสินใจว่าจะเลือกสิ่งเร้าใดที่ตนจะตอบสนองและการแปลความหมายในที่สุด เป็นการแปลความเกี่ยวข้องกับสิ่งเร้า และแสดงอาการตอบสนองออกมา

จากการเรียนทักษะดนตรีย่อมมีการรับรู้หรือเร้าความรู้สึกการเรียนดนตรีสิ่งแรกที่จะเกิดคือการได้ยินเพลงหรือเสียงดนตรี ได้เห็นได้สัมผัสเครื่องดนตรี ถ้าเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าก็จะได้สัมผัสทางลิ้นและทางจมูกจากการระบายลมด้วยเหตุนี้ดนตรีจึงเกิดการรับรู้ทุกส่วน

2.1.2.2 การเตรียมพร้อม (Set)

เป็นการปรับตัวทั้งทางร่างกายและสมอง ให้พร้อมที่จะทำการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งในทางการเรียนดนตรีก็มีการเตรียมพร้อมกล่าวคือก่อนที่จะมีการเรียนการสอนเกิดขึ้นตัวผู้เรียนต้องหมั่นฝึกฝนหรือไล่มือเพื่อให้เกิดความคล่อง ความแม่นยำในเพลง แม้กระทั่งผู้สอนเองก่อนที่จะสอนก็ต้องมีการเตรียมตัวทบทวนเพลงที่จะสอนเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด

2.1.2.3 การตอบสนองตามแนวทางที่ให้ (Guided Response)

การตอบสนองตามแนวทางที่ให้ คือการเลียนแบบและการลองผิดลองถูก ข้อนี้ในดนตรีไทยมีมากเช่นเลียนแบบครูดูเวลาครูเล่นแล้วทำตามซึ่งครูแต่ละท่านจะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง นอกจากนี้ในสำนักดนตรีต่างๆก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้วยเช่นกัน

2.1.2.4 กลไก (Mechanism)

คือการสร้างระบบ วิธีการ จากประสบการณ์ความรู้ที่สะสมไว้แล้วแสดงการตอบสนองอย่างมีความเชื่อมั่น กลไกสำหรับในข้อนี้จะแสดงออกมาในช่วงการแสดงดนตรีเช่นเวลาเล่นปีไม่จำเป็นที่จะต้องต่อทางปีเสมอไปเพียงแต่ได้เนื้อฆ้องทำนองหลักก็สามารถเล่นเพลงได้แม้กระทั่งเพลงที่ไม่ได้เลยก็สามารถเล่นได้โดยอาศัยจากการฟังจากเครื่องดนตรีชิ้นอื่นนักดนตรีไทยมักจะเรียกการทำเช่นนี้ว่า "ตาม" ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทักษะและปฏิภาณของแต่ละบุคคลด้วย

2.1.2.5 การตอบสนองที่ซับซ้อน (Complex overt Response)

การตอบสนองระดับนี้ต้องมีทักษะ มีการกระทำที่มีประสิทธิภาพ จำแนกได้ 2 แบบคือ การตอบสนองแบบไม่ลังเลใจและการตอบสนองแบบอัตโนมัติ ยกตัวอย่างเช่นการเป่าปี่ในจะมีระบบการเปิดปิดนิ้วที่ซับซ้อน การที่จะเป่าปี่ในคล่องต้องมีวิธีเปิดปิดนิ้วโดยอัตโนมัติที่เรียกว่าสั่งได้ ซึ่งลมที่เป่าออกมากับนิ้วที่ใช้บังคับเสียงต้องมีความสัมพันธ์กันมิเช่นนั้นเสียงปี่ที่ออกมาจะฟังเหมือนน้ำเดือดไม่ไพเราะ เครื่องดนตรีชิ้นอื่นก็เหมือนกันผู้เล่นกับเครื่องดนตรีต้องมีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การฝึกซ้อมเป็นหลักการเล่นเครื่องดนตรีใดๆก็เหมือนเรามีเพื่อนใหม่ทำอะไรจะสนิทกับเพื่อนคนนี้ได้ ก็ต้องหมั่นฝึกซ้อมเมื่อได้สนิทกันแล้วจะอย่างไรก็ได้เมื่อเกิดความคล่องแล้วความไพเราะก็จะเกิดตามมาในที่สุด

2.1.2.6 การคัดแปลงให้เหมาะสม (Adaptation)

เป็นการเปลี่ยนกิจกรรมในสมองให้สอดคล้องกับความต้องการในการแก้ปัญหาแบบใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการทางกาย ในข้อนี้ขอยกตัวอย่างเรื่องของการแปรทำนองจากฆ้องวงใหญ่เป็นทางเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ เช่นทางปี่ ทางระนาดเอก ทางระนาดทุ้ม ทางฆ้องวงเล็ก ๆ การคัดแปลงให้เหมาะสมนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเปรียบเทียบตามแนวทางของเครื่องดนตรีประเภทนั้นๆ

2.1.2.7 การริเริ่มสิ่งใหม่(Origination)

เป็นการหาวิธีการแบบใหม่มาจัดกระทำกับวัตถุประสงค์โดยเคยมาก่อน ในทางดนตรีไทยมีหลายประการเช่นการแต่งเพลงขึ้นมาใหม่หรือการคิดรูปแบบวิธีการบรรเลงใหม่ๆขึ้นมาเช่นในอดีต หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ท่านได้คิดวิธีบรรเลงระนาดเอกแบบใหม่ขึ้นที่เรียกว่าคาบลูกคาบดอก เป็นวิธีการบรรเลงระนาดที่พิสดารกว่าที่เคยมีมาแต่เดิม ในช่วงแรกคนยังไม่การยอมรับ โคนดูถูกว่าตีระนาดแบบหมาสะบัดน้ำร้อนแต่กาลเวลาล่วงเลยมาผู้คนให้การยอมรับวิธีการตีระนาดแบบดังกล่าวจึงใช้มาถึงปัจจุบัน

สรุปทักษะปริเขต (Psychomotor Domain) ทั้ง 7 ขั้นดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนดนตรีไทยได้ ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้เรียนไม่จำเป็นจะต้องมีครบทั้ง 7 ขั้นแต่จะถึงขั้นไหนก็แล้วแต่ความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งจากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ได้สัมผัสดนตรีไทยมาเป็นระยะเวลาพอสมควรเห็นว่านักดนตรีไทยส่วนใหญ่มีถึงขั้นที่ 6 คือคัดแปลงให้เหมาะสม ส่วนขั้นที่ 7 การริเริ่มสิ่งใหม่ผู้วิจัยเห็นว่าต้องเป็นครูผู้ที่มีประสบการณ์ด้านดนตรีมากจึงจะคิดริเริ่มสิ่งใหม่ได้เหมาะสมซึ่งการริเริ่มสิ่งใหม่จะต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อดนตรีไทย ในงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยใช้ทักษะปริเขต (Psychomotor Domain) มาเป็นตัววัดในเรื่องของหลักสูตรของวงไทยบรรเลงในด้านเพลงต่อไป

2.2 คุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทย

คุณธรรม จริยธรรมเป็นคุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจโดยได้ยึดถือจนเกิดเป็นความเคยชินเป็นพฤติกรรมที่ฝังใจที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งถูกต้องสำหรับตนเองและสังคม ซึ่งทั้งคุณธรรม จริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันมีความหมายว่า คุณลักษณะที่ถูกต้องและดีงามที่มีอยู่ในจิตสำนึกของบุคคลและส่งผลให้บุคคลประพฤติตนเป็นคนดี มีความประพฤติที่ดีงาม (นิศา ชูโต, 2540; วัชรินทร์ น้อยพิทักษ์, 2547; อรพินทร์ สันติชัยอนันต์, 2549)

การพัฒนาเสริมสร้างผู้เรียนให้ให้มีศักยภาพ มีจิตสำนึกในการการรับผิดชอบต่อตนเองสังคม และสังคมส่วนรวมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาผู้เรียน 3 ประการคือ

1. การเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม หมายถึงการเป็นผู้ที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อ มีวินัยมีความรับผิดชอบ สุจริต เทียง ธรรม เห็นประโยชน์แก่ส่วนรวม มีความตั้งใจที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม
2. การเป็นผู้ที่มีคุณภาพ หมายถึงการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในสาขาที่ศึกษาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์

ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม

3. การเป็นผู้ที่มีคุณค่า หมายถึงการเป็นผู้ที่อยู่ในสังคมอย่างมีประโยชน์ สามารถประพฤติตนให้เหมาะสมแก่หน้าที่ เป็นที่ปรารถนาแก่สังคม

(กุหลาบ รัตนสังฆธรรม, 2541 อ้างถึงในวิบูลย์ชัย ไยบัวเทศ, 2551)

คำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคุณธรรม จริยธรรม เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ที่จะส่งเสริมให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีและสมบูรณ์ของประเทศชาติต่อไป ซึ่งมาลัยพร นนท์แก้ว (2551) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของคุณธรรม จริยธรรมไว้ดังนี้

1. ประโยชน์ตน

1.1 ทำให้ตนเองมีชีวิตที่สงบร่มเย็น ไม่ต้องเคียดแค้นหรือร้อนใจ ไม่ต้องอยู่อย่างหวาดระแวง เพราะตนเองไม่ได้เบียดเบียนผู้ใด มีแต่จะสร้างประโยชน์สุขให้แก่สังคมและผู้อื่น

1.2 ทำตนเองให้มีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตส่วนตัวและการทำงานอาชีพ มีความมั่นคงก้าวหน้า

1.3 ได้รับการยกย่องเทิดทูนจากบุคคลทั่วไป

1.4 ครอบครัวมีความอบอุ่น มีความสุข

2. ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

2.1 ประโยชน์ต่อสถาบันเช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่ตนเองสังกัดมีความเจริญก้าวหน้าได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะสมาชิกเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม อันดีงาม

2.2 ประโยชน์ต่อชุมชน เช่น สังคม ได้รับความสงบสุข เพราะทุกคนเป็นคนดีมีคุณธรรมสังคมได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เพราะสมาชิกทุกคนต่างทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ

2.3 ประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง เช่น สถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีความมั่นคงเพราะประชาชนมีความจงรักภักดี และเห็น

ความสำคัญของสถาบันดังกล่าวอย่างแท้จริง ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติมีความมั่นคงถาวรเพราะทุกคนมี

ความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และเต็มใจยึดถือปฏิบัติตาม

(มาลัยพร นนท์แก้ว, 2551)

เห็นได้ว่าคุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญและมีประโยชน์มาก Harry C. Mc Kown (อ้างถึงใน ฉันทนา จันท์บรรจง, 2541) ได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมว่าต้องมีทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงหมายถึงการพิจารณากำหนดคุณธรรม คุณงามความดี หรือบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ไว้อย่างแน่ชัดแล้วจึงพัฒนาบุคคลเพื่อให้เกิดสิ่งเหล่านั้น โดยการใช้สื่อต่างๆ ถ้อยคำ สุภาษิต คำคม การปฏิบัติตาม บทบัญญัติ เป็นต้น ส่วนการพัฒนาทางอ้อมคือการจัดสิ่งแวดล้อม และประสบการณ์พิเศษให้สัมพันธ์กับการสอนโดยตรง ซึ่งทั้งสองวิธีนี้ควรกระทำควบคู่กันไป ซึ่งวิบูลย์ชัย ไยบัวเทศ (2551) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการเรียนการสอนที่จะให้
ได้ผลซึมลึกเข้าไปในจิตใจจะต้องมีการลงมือปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2. ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องเห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม
มีความรู้ความเข้าใจด้วยจิตใจที่ยอมรับในคุณงามความดีอย่างแท้จริง ยินดี
ปฏิบัติด้วยความรู้สึกที่เป็นสุข ไม่ได้ถูกบังคับหรือมีเงื่อนไขการสอดแทรกจะ
ต้องค่อยๆทำในลักษณะน้ำซึมบ่อทราย

3. ผู้สอนและผู้เรียนมีส่วนร่วมรวมพลังเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
ด้วยการบูรณาการคุณธรรมเข้ากับศาสตร์ของวิชาที่สอน

4. บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องมีแนวคิด และการปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน

(วิบูลย์ชัย ไยบัวเทศ, 2551)

ในด้านทฤษฎีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทางสติปัญญานั้น มีผู้เสนอแนวคิดและทฤษฎีที่
เกี่ยวกับการพัฒนาทางจริยธรรมอยู่หลายทฤษฎีด้วยกัน ที่รู้จักกันแพร่หลายได้แก่ ทฤษฎีของเปียเจต์
สำหรับการพัฒนาทางจริยธรรม เปียเจต์ (อ้างถึงใน อภรณ์ พลเสน, 2550) กล่าวว่า ขั้นตอน
ของการพัฒนาทางด้านจริยธรรมมีความคล้ายคลึงกับขั้นตอนการพัฒนาทางด้านสติปัญญาของเด็ก โดย
เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ซึ่ง
การพัฒนานั้นยังเกี่ยวข้องกับการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม การที่เด็กได้คบเพื่อนหรือ
เล่นกับเพื่อน ก็มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาจริยธรรม

การเรียนดนตรีไทยตั้งแต่สมัยโบราณ นอกจะเป็นผู้ที่มีฝีมือมีทักษะในการบรรเลงเครื่องดนตรี
ชนิดต่างๆแล้ว ยังต้องปฏิบัติปฏิบัติชอบด้วย เรื่องคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยนี้
สำนักดนตรีไทยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในเรื่องนี้ไม่น้อย ดังที่ สำเนา เปี่ยมดนตรี (2552) ได้
ศึกษาเรื่องปีโน : กระบวนการถ่ายทอดสำนักครูเทียบ คงลายทอง ซึ่งได้กล่าวว่า ในการสอนปีของครู
เทียบ คงลายทอง จะสอดแทรกการประพฤติปฏิบัติตนที่ดีให้กับศิษย์ได้เห็นอยู่ตลอดเวลา ครูจะไม่ดูไม่
พุดจว่าร้ายใคร ครูจะยิ้มแย้มแจ่มใสและอารมณ์ดีเป็นนิจ ครูจะแนะนำสิ่งที่จำเป็นให้กับศิษย์ทั้งในด้าน
ฝีมือและจิตใจ ทำให้ศิษย์ได้รับแต่สิ่งที่ดีงามและเหมาะสมไปจากครูทั้งโดยตรงและทางอ้อม ในทาง

ตรงคือรับฟังคำสั่งสอนจากครูและในทางอ้อมคือครูเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับศิษย์ได้ปฏิบัติตาม ซึ่งก่อนที่ครูเทียบ คงลายทองจะรับศิษย์ท่านจะขอคำมั่นสัญญาดังนี้

“ก่อนที่จะเริ่มเรียนปี ครูจะขอสัญญาจากศิษย์ 3 ประการคือ

- 1) ห้ามดื่มสุราและเครื่องดองของเมา
- 2) ห้ามเล่นการพนัน
- 3) ให้หมั่นฝึกฝนอย่างจริงจัง”

(ปีกลาง, 2525 อ้างถึงในสำเนา เปี่ยมคนตรี, 2552)

ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมนี้ครูมนตรี ตราโมท ท่านได้พยายามเน้นและพร่ำสอนลูกศิษย์ให้ได้จดจำเป็นพื้นฐานการปฏิบัติตนของศิลปิน ซึ่งจะทำให้นักดนตรีไทยสามารถปฏิบัติได้ดี สมควรที่นักดนตรีไทยหรือผู้ที่สนใจจะนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตจริง นอกจากนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหน้าที่การงานต่างๆ ได้อีกด้วย คำสอนการบำเพ็ญตนเป็นนักดนตรีมี 13 ข้อ ดังนี้

1. อุตสาหะ
2. ตั้งใจจริง
3. กล้าหาญ
4. รื่นเริง
5. มีมารยาท
6. รู้หน้าที่
7. ตรงต่อเวลา
8. สามัคคี
9. ซันดี
10. ใจนักกีฬา
11. งานกับอารมณ์อย่างรวมกัน
12. อุทิศตนเพื่อศิลปะ
13. ให้ใช้หลัก สุ จี ปุ ลิ

(มนตรี ตราโมท, 2540)

สรุปได้ว่าพัฒนาการคุณธรรม จริยธรรมตามทฤษฎีของ Piaget นั้นบุคคลแต่ละประเภทจะมีการพัฒนาการทางคุณธรรม จริยธรรมที่แตกต่างกันตามประเภทของบุคคล เช่นบุคคลที่เป็นทารก เด็กเล็ก หรือผู้ใหญ่ การพัฒนาการมีความสอดคล้องตามสติปัญญา โดยระดับคุณธรรม จริยธรรมจะมีความสูงขึ้นตามระดับความรู้ของบุคคลในการเรียนดนตรีไทยก็เช่นเดียวกันครูผู้สอนดนตรีในแต่ละสำนักจะค่อย ๆ ปลุกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรมให้ผู้เรียนได้ซึมซับตั้งแต่แรกที่ได้สัมผัสดนตรี กล่าวได้ว่าการเรียนดนตรีไทยจุดมุ่งหมายสูงสุดไม่ใช่การที่มีทักษะการบรรเลงที่ยอดเยี่ยมเท่านั้นแต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญก็

คือการมีคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมแก่การเป็นนักดนตรี สิ่งนี้เองจะเป็นส่วนช่วยให้เป็นนักดนตรีไทยที่สมบูรณ์

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชน อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม: กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

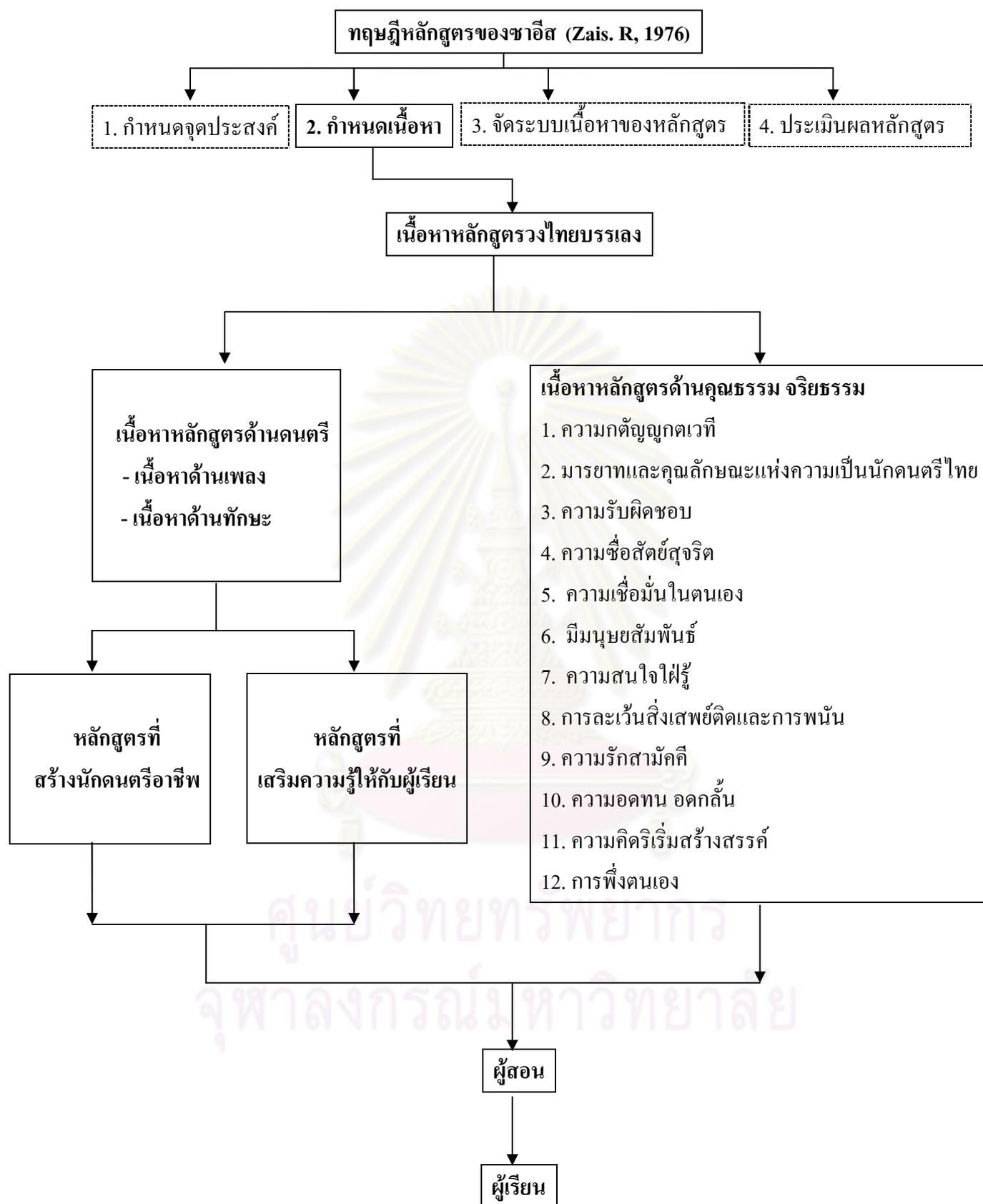
ทฤษฎีหลักสูตรของซาอีสมิ์ขั้นตอน 4 ได้แก่ 1. เลือกจุดประสงค์ 2. เลือกเนื้อหา 3. ประเมินผลหลักสูตรและ 4. จัดระบบเนื้อหาของหลักสูตร ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยจะเลือกศึกษาในขั้นตอนที่ 2 คือ การเลือกเนื้อหา ซึ่งเนื้อหาหลักสูตรวงไทยบรรเลงมีอยู่ 2 ประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1. เนื้อหาหลักสูตรด้านดนตรี ประกอบด้วย เนื้อหาด้านเพลงและเนื้อหาด้านทักษะ เนื่องจากผู้เรียนภายในวงไทยบรรเลงมี 2 ประเภทคือผู้เรียนที่เข้ามาศึกษาเพื่อเป็นนักดนตรีอาชีพและผู้เรียนที่มาเรียนเพื่อเสริมความรู้เป็นความสามารถพิเศษ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงต้องจัดให้สอดคล้องและเหมาะสมจึงได้แบ่งหลักสูตรออกเป็น 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพและหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้กับผู้เรียน

2. เนื้อหาหลักสูตรด้านคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมที่จะเสริมสร้างความ เป็นนักดนตรีที่สมบูรณ์ ได้แก่ 1. ความกตัญญูกตเวที 2. มารยาทและคุณลักษณะแห่งความเป็นนักดนตรีไทย 3. ความรับผิดชอบ 4. ความซื่อสัตย์สุจริต 5. ความเชื่อมั่นในตนเอง 6. มีมนุษยสัมพันธ์ 7. ความสนใจใฝ่รู้ 8. การละเว้นสิ่งเสพยาเสพติดและการพนัน 9. ความรักสามัคคี 10. ความอดทน อดกลั้น 11. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 12. การพึ่งตนเอง

จากเนื้อหาหลักสูตรวงไทยบรรเลงดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นสามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังภาพต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม : กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเฉพาะกรณี Case Study Approach (ชาย โพธิ์สิตา, 2550) ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นการศึกษากรณีที่มีขอบเขตชัดเจนทั้งในแง่ของเนื้อหาเวลาและสถานที่หรือบริบทที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองซึ่งการวิจัยในวิธีนี้จำเป็นที่จะต้องได้ข้อมูลหลายชนิดและได้รายละเอียดเพียงพอเกี่ยวกับประเด็นการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจากแหล่งข้อมูลหลายๆแห่ง การสัมภาษณ์และการสังเกตโดยการ บันทึกภาพ บันทึกเสียง เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดแล้วผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้อาจจัดระเบียบให้เป็นระบบพร้อมที่จะนำเสนอ กระบวนการต่อมาคือการนำเสนอข้อมูลพร้อมทั้งหาข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หลักฐาน แบ่งเป็น 2 ประเภทคือเอกสารชั้นปฐมภูมิ และเอกสารชั้นทุติยภูมิ

1.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ

1.1.1 หนังสืออุทัย แก้วละเอียด ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช 2552 ศิลปินแห่งชาติคนแรกของจังหวัดสมุทรสงคราม กระทรวงวัฒนธรรมและจังหวัดสมุทรสงครามจัดพิมพ์เนื่องในงานยกย่องเชิดชูเกียรติ วันที่ 4 เมษายน 2553 ณ ลานวัฒนธรรมนาคะวะรังค์ โครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์ จังหวัดสมุทรสงคราม

1.1.2 หนังสือเพลงอุทัย ที่ระลึกในงานไหว้ครูดนตรีไทยประจำปี 2553 มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และงานมุทิตาจิตครูอุทัย แก้วละเอียด ศิลปินแห่งชาติ ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน วันอาทิตย์ ที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2553

1.2 เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร วารสาร จุลสาร และการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยซึ่งได้ทำการศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น หอวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการตอบแบบสอบถาม

2.1 การสัมภาษณ์ ลักษณะของการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพข้อหนึ่งคือ ความไม่เคร่งครัดในเรื่องโครงสร้างและอนุญาตให้มีการยืดหยุ่นในการดำเนินการในซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมต่องานวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยใช้หลักการสัมภาษณ์ของชาย โพธิ์สิตา (2550) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. มีจุดเน้นในการสัมภาษณ์และประเด็นที่ชัดเจน
2. คำถามมีการเปิดกว้างไม่สร้างกรอบของคำตอบไว้ล่วงหน้า
3. ทำคำตอบที่ไม่ชัดเจนให้กระจ่างโดยเร็ว
3. จับตาความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการสัมภาษณ์
4. ทำการบ้านก่อนการสัมภาษณ์อย่างดี
5. สร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและสร้างความประทับใจแก่ผู้ให้สัมภาษณ์

2.1.1 การสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์หลักสูตรการสอนดนตรีไทยเรื่องเพลงที่ใช้สอน ซึ่งเครื่องมือชิ้นนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นแล้วนำไปให้อาจารย์อุทัย แก้วละเอียด (ศิลปินแห่งชาติ) ตรวจสอบความครบถ้วนและความเหมาะสมของเนื้อหาแล้วจึงส่งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกชั้นหนึ่งจะประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่

2.1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

2.1.1.2 การแบ่งระดับเพลงเป็นขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นสูงซึ่งจะประกอบด้วยหัวข้อต่างๆดังนี้ ประเภทเพลง ลำานวน/กระสวนทำนอง เทคนิคการบรรเลง ทฤษฎี/ความเข้าใจ การประเมินผล และการติดตามผลผู้เรียน

2.1.2 ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์กลุ่มที่เป็นครูผู้สอนดังนี้

ลำดับที่	ชื่อ	อายุ	ระดับการศึกษา	อาชีพ
1	นายอุทัย แก้วละเอียด	78	ประถมศึกษา	ครูสอนดนตรีไทย
2	พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด	61	ประถมศึกษา	ข้าราชการบำนาญ/ นักการเมืองท้องถิ่น/ นักดนตรี
3	นายปรารภ แก้วละเอียด	32	มัธยมศึกษา	นักดนตรี
4	นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด	31	ปริญญาโท	นักดนตรี

2.1.3 การตรวจเครื่องมือ ผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยขอเชิญให้ตรวจทานแก้ไขและเสนอแนะนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเลือก คือ

2.1.3.1 ต้องมีความรู้ ความเข้าใจและสนใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยและเพลงไทย ซึ่งมีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป

2.1.3.2 เป็นผู้ที่มีความรู้และต้องมีผลงานเกี่ยวกับดนตรีไทยและเพลงไทย

2.1.3.3 เป็นผู้สนใจให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมดนตรีไทยและเพลงไทย

รายชื่อที่ผู้วิจัยขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ มี 3 ท่าน ดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อาจารย์ ดร.ยุทธนา นั้พพรรณรัตน์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. อาจารย์อศนีย์ เปลียนศรี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2.2 การสังเกตการณ์ คือกระบวนการที่นักวิจัยเรียนรู้ ด้วยการเฝ้าดูปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษาในขณะที่ปรากฏการณ์นั้นเกิดขึ้นและดำเนินไปตามธรรมชาติ โดยไม่มีการควบคุมหรือดัดแปลงใดๆในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อที่จะได้เห็นและสัมผัสประสบการณ์นั้นได้โดยตรง ผู้วิจัยสวมบทบาทเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มได้อย่างเต็มที่ โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆเหมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่ง หลักการทั่วไปของการสังเกตแบบมีส่วนร่วมคือ (สรุปจาก Schwandt, 2001 อ้างถึงใน ชาย โพธิ์สิตา, 2550)

1. สังเกตจากมุมมองผู้ถูกศึกษาโดย ผู้วิจัยสวมบทบาทเข้าเป็นสมาชิกของวงไทยบรรเลงเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนและการแสดงดนตรี
2. สังเกตรายละเอียดและให้ความสำคัญกับสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยมีการจดบันทึกมีการพรรณนาอย่างเป็นวัตถุวิสัยคือไม่ใส่ความรู้สึกความคิดเห็นของนักวิจัย
3. ให้ความสำคัญแก่บริบทของสิ่งที่สังเกตเช่น สถานที่ วัน เวลา และสถานการณ์
4. ให้ความสำคัญแก่กระบวนการของสิ่งที่สังเกต โดยทำความเข้าใจว่ากระบวนการถ่ายทอดของวงไทยบรรเลงนั้นมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวหรือพัฒนาการตลอดเวลาซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการถ่ายทอดของวงไทยบรรเลงได้ดียิ่งขึ้น
5. ผู้วิจัยต้องเปิดกว้างสำหรับแนวคิดอื่น ๆ ด้วย โดยไม่ด่วนสรุปหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ตนสังเกตทั้งที่มีหลักฐานสนับสนุนยังไม่เพียงพอเนื่องจากกรอบแนวคิดที่หรือทฤษฎีที่ตั้งไว้ในตอนแรกอาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ดังนั้นการปรับแนวคิดก็อาจเป็นสิ่งจำเป็น

6. นักวิจัยเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลที่สำคัญ การสังเกตที่ดีต้อง

ปราศจากอคติทุกรูปแบบ

7. ใช้วิธีอื่นควบคู่ไปด้วยได้ไม่มีขีดจำกัด

2.2.1 เครื่องมือการสังเกต การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและการแสดงดนตรีของวงไทยบรรเลงเพื่อสังเกตบทเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนและบทเพลงที่ใช้ในการแสดงดนตรี

2.2.1.1 แนวทางการสังเกตการเรียนการสอนดนตรีของวงไทยบรรเลง ได้แก่ บรรยากาศของบ้านดนตรี วิธีการ ขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอน และเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน

2.2.1.2 แนวทางการสังเกตการณ์แสดงดนตรีของวงไทยบรรเลง ได้แก่ งานที่แสดง บรรยากาศการแสดง รูปแบบวง และเพลงที่ใช้บรรเลง

2.3 การสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างที่ใช้ความน่าจะเป็น โดยใช้วิธี Stratified Random Sampling เป็นการสุ่มตัวอย่างเมื่อผู้วิจัยพบว่าประชากรมีความแตกต่างกันชัดเจน กลุ่มตัวอย่างที่ดีของประชากรจึงต้องประกอบด้วยสมาชิกของกลุ่มย่อยเหล่านั้นทุกกลุ่ม (สุวิมล ศิริกานันท์, 2549)

2.3.1 ในงานวิจัยฉบับนี้มีการสุ่มตัวอย่างผู้เรียนในเรื่องการเรียนการสอนดนตรีไทยที่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม โดยมีหลักการดังนี้ เลือกตัวอย่างที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรที่ศึกษาและขนาดของกลุ่มตัวอย่างต้องมีขนาดพอเหมาะทั้งในด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ ผู้วิจัยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มอายุ 3 กลุ่มคือกลุ่มที่มีอายุ 10-20 ปี 21-30 ปี และ 31ปีขึ้นไป โดยจะเลือกตัวแทนกลุ่มละ 5 คน ดังนี้

ลำดับที่	ชื่อ	อายุ	ระดับการศึกษา	อาชีพ
1	ค.ช. นทีธร หวังกิจ	14	มัธยมศึกษา	นักดนตรี
2	นายเมธาสิทธิ์ เผ่าจินดา	16	มัธยมศึกษา	นักดนตรี
3	นายณัฐพล สังขพูล	16	มัธยมศึกษา	นักดนตรี
4	นายกฤษดา ปิ่นมงคล	17	มัธยมศึกษา	นักดนตรี
5	นายวุฒิชัย สำแดงเดช	18	มัธยมศึกษา	นักดนตรี
6	นายอาทิตย์ นาคสินธุ์	21	ปวช. 3	นักศึกษา
7	นายเทียนชัย บุญอินทร์	21	มัธยมศึกษา	นักดนตรี
8	นายธีรวัฒน์ สินอักษรพัฒน์	21	มัธยมศึกษา	นักศึกษา
9	นายมนตรี สุขประเสริฐ	26	ประถมศึกษา	นักดนตรี
10	นายสัมพันธ์ วงษ์ศิริ	29	มัธยมศึกษา	นักดนตรี

11	นายวีรสิทธิ์ จันทร์เพ็ชร	31	มัธยมศึกษา	นักดนตรี
12	น.ส.ชัตติดา ฉายปาน	32	ประถมศึกษา	นักดนตรี
13	นายสุธีร์ธรรมศ เปล่งรัตน์	32	มัธยมศึกษา	ลูกจ้างชั่วคราว
14	นายณรงค์ ตั้งขมูล	58	ประถมศึกษา	นักดนตรี
15	นายจเร บุญเรือง	75	ประถมศึกษา	นักดนตรี

2.4 แบบสอบถาม ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อถามผู้เรียนในเรื่องการเรียนการสอนดนตรีไทยที่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม โดยวิธี “Rating Scale” ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ให้ผู้ตอบประเมินค่าของคำตอบตนเอง มีหลักดังนี้ (สุวิมล ติรกานันท์, 2549)

1. การสร้างเครื่องมือ

1.1 ภาษาที่ใช้ต้องมีความชัดเจนไม่กำกวม

1.2 มีการนิยามที่ถูกต้อง ประเด็นนี้มีผลจาก

การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องและความสามารถของผู้วิจัย

2. คุณลักษณะที่ต้องการประเมินต้องมีความพอดี ไม่มากเกินไปจนทำให้ผู้ตอบเกิดความเบื่อหน่ายและสับสน

เกินไปจนทำให้ผู้ตอบเกิดความเบื่อหน่ายและสับสน

(สุวิมล ติรกานันท์, 2549)

2.4.1 เครื่องมือวิจัยเรื่องการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการเรียนการสอนดนตรี ผู้วิจัยได้พัฒนาจากหลักการบำเพ็ญตัวเป็นนักดนตรีของกรมดนตรี ตราโมท (ศิลปินแห่งชาติ) และโครงการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการสอนอาชีวศึกษา เหตุที่ต้องใช้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของกรมอาชีวศึกษาเนื่องจากดนตรีไทยถือเป็นวิชาชีพแขนงหนึ่งแล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสม แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วผู้วิจัยจึงแก้ไขให้สอดคล้องและเหมาะสม ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่

2.4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

2.4.1.2 ความคิดเห็นเรื่องการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทยในวงไทยบรรเลง โดยมีประเด็นดังนี้ 1. ความกตัญญูกตเวที 2. มารยาทและคุณลักษณะแห่งความเป็นนักดนตรีไทย 3. ความรับผิดชอบ 4. ความซื่อสัตย์สุจริต 5. ความเชื่อมั่นในตนเอง 6. มีมนุษยสัมพันธ์ 7. ความสนใจใฝ่รู้ 8. การละเว้นสิ่งเสพย์ติดและการพนัน 9. ความรักสามัคคี 10. ความอดทน อดกลั้น 11. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 12. การพึ่งตนเอง 13. อื่น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

1. วงดนตรีที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้คือวงไทยบรรเลง ช่วงปี 2552-2553
2. ศึกษาบทเพลงที่ใช้เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงเท่าที่ใช้ในหลักสูตรปัจจุบัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลคือกระบวนการจัดระเบียบ หาโครงสร้างและหาความหมายของข้อมูลที่เรารวบรวมมา เป็นการตีความและเป็นการหาคำอธิบายเชิงทฤษฎีจากข้อมูล มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ (สรุปจาก Miles and Huberman, 1994 อ้างถึงใน ชาย โปธิสิตา, 2550)

1. การจัดระเบียบข้อมูล คือกระบวนการจัดการด้วยกรรมวิธีต่างๆเพื่อทำข้อมูลหลายประเภท ซึ่งได้มาจากหลายแหล่งหลายวิธีการ ให้อยู่ในรูปของเอกสารที่เป็นระเบียบและเป็นระบบพร้อมที่จะนำไปวิเคราะห์ได้โดยสะดวก ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารในที่นี้ได้ข้อมูลทั้งจากหอวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากการสังเกต มาจัดระเบียบทางด้านเนื้อหาว่าข้อความต่างๆที่ปรากฏนั้นมีความหมายอะไรที่น่าจะตรงประเด็นกับเรื่องที่เราต้องการวิเคราะห์บ้าง

2. การแสดงข้อมูล เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการพรรณนาอันเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน เพื่อบอกเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษาในที่นี้ผู้วิจัยจะแสดงข้อมูลในเรื่องของหลักสูตรการถ่ายทอดดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงในแง่มุมของเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทย โดยหลักสูตรการถ่ายทอดดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงในเรื่องของเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยถอดบทสัมภาษณ์จากแถบบันทึกเสียงมาเป็นความเรียงจากนั้นจึงวิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ต่อไป ส่วนในด้านการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทยนั้นข้อมูลจะได้จากแบบสอบถามซึ่งเมื่อได้ข้อมูลมาแล้วผู้วิจัยจะหาค่าเฉลี่ยตามประเด็นต่างๆที่ได้ตั้งไว้แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางว่าประเด็นเรื่องคุณธรรมจริยธรรมข้อใดที่มีความสำคัญมากที่สุด

3. การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัยเป็นกระบวนการหาข้อสรุปและการตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบว่า ข้อสรุปหรือความหมายที่ได้มีความถูกต้องตรงประเด็นและน่าเชื่อถือเพียงในซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะสร้างข้อสรุปของหลักสูตรที่เป็นเอกลักษณ์ในการถ่ายทอดดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงซึ่งจะกล่าวถึงหลักสูตรด้านเพลงและทักษะ รวมถึงด้านการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทยซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้สอน แบบสอบถามจากผู้เรียน การสังเกตการณ์ แสดงดนตรีและการเรียนการสอนดนตรี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน เรื่องหลักสูตรของวงไทยบรรเลง แบบสอบถามผู้สอนและผู้เรียนเรื่องการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลง แบบสังเกตการณ์แสดงดนตรีและการเรียนการสอนดนตรีของวงไทยบรรเลง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เนื้อหาหลักสูตรของวงไทยบรรเลง

1.1 เนื้อหาด้านเพลง

1.2 เนื้อหาด้านทักษะ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เรื่องการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลง

ตอนที่ 1 เนื้อหาหลักสูตรของวงไทยบรรเลง

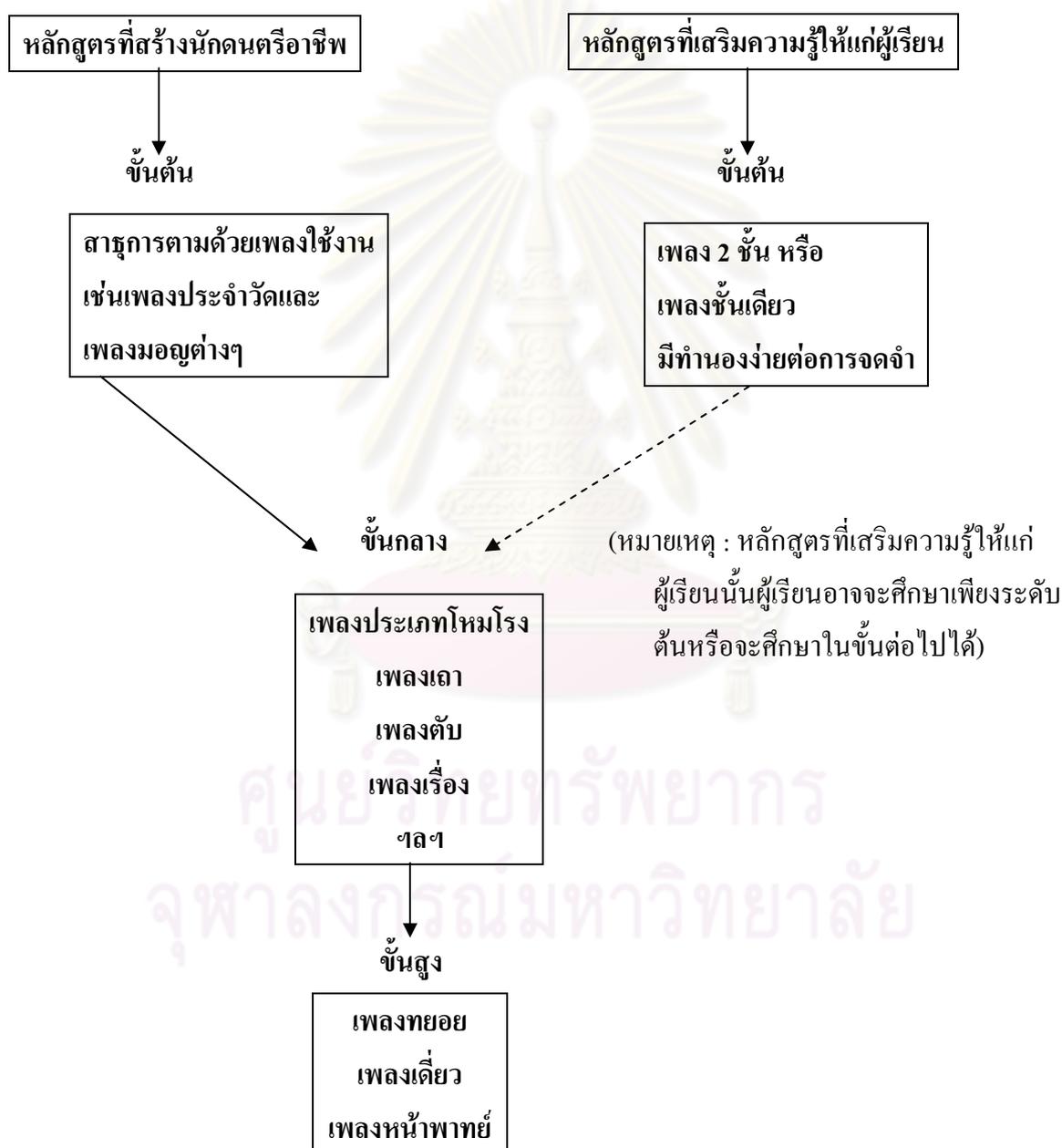
การเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงนั้นมีจุดประสงค์หลักเพื่อสืบทอดดนตรีไทยให้คงอยู่ต่อไป ด้วยการสร้างนักดนตรีไทยขึ้นมาใหม่หลายต่อหลายรุ่น ดังที่สมาน แก้วละเอียด (สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2552) กล่าวว่า “ชาวอัมพวาส่วนใหญ่ให้ความเชื่อถือและยอมรับวงไทยบรรเลงในฐานะที่เป็นแหล่งสร้างนักดนตรีที่มีคุณภาพตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน” เพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์หลักของวงและปรับเปลี่ยนระบบการเรียนการสอนดนตรีให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งแต่เดิมผู้เรียนภายในวงจะมีแต่คนที่มาเรียนเพื่อเป็นนักดนตรีอาชีพเท่านั้น ในปัจจุบันวงไทยบรรเลงมีผู้เรียนอีกกลุ่มคือผู้ที่มาเรียนดนตรีเพื่อเสริมความรู้ ในประเด็นนี้ นายชกฤษฎิ์ ภูพานันท์ แก้วละเอียด (สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2553) ได้กล่าวว่า “ส่วนใหญ่เด็กที่มาเรียนจะเป็นแบบว่าเรียนเพื่อออกงานและเด็กทั่วไปที่มาเรียนเพื่อรู้” ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงแบ่งหลักสูตรออกเป็นสองประเภทได้แก่หลักสูตรเพื่อสร้างนักดนตรีอาชีพและหลักสูตรเพื่อเสริมความรู้ให้ผู้เรียน

1.1 เนื้อหาด้านเพลง

จากทฤษฎีหลักสูตรของซาอีส์ที่มี 4 ขั้นตอนเริ่มด้วยการเลือกจุดประสงค์เพื่อกำหนดทิศทางของหลักสูตรว่าจะไปในแนวทางใด จากนั้นจึงเลือกเนื้อหาที่ประกอบไปด้วย ความรู้ ขั้นตอนการปฏิบัติทักษะและการประเมินค่าการประเมินค่า ขั้นตอนที่ 3 คือจัดระบบเนื้อหาของหลักสูตร โดยเนื้อหาหลักสูตรต้องต้องมีความต่อเนื่องมีการจัดลำดับ และมีการผสมผสานกัน ขั้นตอนสุดท้ายคือการประเมินผลหลักสูตรเพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป จากการศึกษาเรื่องหลักสูตรของวงไทยบรรเลงในด้านเพลงที่ใช้สอนดนตรีไทย สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

การเลือกเนื้อหาในด้านเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนของวงไทยบรรเลงนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ผู้เรียนภายในวงไทยบรรเลงนั้นจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ผู้เรียนที่มาเรียนเพื่อเป็นนักดนตรีอาชีพ และผู้เรียนที่มาเรียนดนตรีเพื่อเสริมความรู้ ฉะนั้นการเลือกเนื้อหาครูผู้สอนย่อมเป็นผู้กำหนดหลักสูตร ให้สอดคล้องกับผู้เรียน ทั้งนี้เนื้อหาสาระที่ได้กำหนดและจัดทำขึ้นมาเกิดจากมวลประสบการณ์ของครูผู้สอนเอง ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 2 การเลือกเพลงตามหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพและหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียน

จากแผนภูมิเห็นได้ว่าหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพจะเริ่มด้วยเพลงสาธิตตามขนบของการเรียนดนตรีไทย แล้วต่อยอดด้วยเพลงที่ใช้งานซึ่งจะเน้นไปที่เพลงประเภทเพลงมอญดังที่ พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด (สัมภาษณ์, 30 สิงหาคม 2553) ได้กล่าวว่า “ช่วงแรกจะจับมือด้วยเพลงสาธิตเสร็จแล้วจะต่อเพลงหากินก่อน” ซึ่งท่านได้ให้เหตุผลในประเด็นนี้ไว้ว่า “ถ้าเรามัวไปต่อเพลงโหมโรงอย่างเดียวกลัวเด็กจะเสียเวลาเพราะปัจจุบันเพลงพวกนี้ไม่ค่อยมีโอกาสได้ใช้ อย่างถ้าต่อพวกเพลงมอญเด็กจะใช้หากินได้”

ภาพที่ 3 การจับมือฆ้องวงใหญ่เพลงสาธิตงานโหมโรงวงไทยบรรเลง 24 ธันวาคม 2552
ที่มา ผู้วิจัย

สำหรับการบรรเลงปี่พาทย์มอญในงานศพ ปัจจุบันได้รับความนิยมมากถ้างานใดมีปี่พาทย์มอญยิ่งมาก โคงจะถือว่าเป็นงานที่ใหญ่โตและมีเกียรติ เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งชี้ชั้นทางสังคมของเจ้าภาพ หากงานใดมีปี่พาทย์มอญหลายโคงไปบรรเลงก็เป็นที่เข้าใจว่า งานนั้นเป็นงานที่มีเกียรติยศสูง เจ้าภาพมีฐานะทางเศรษฐกิจดี กล่าวได้ว่า ปี่พาทย์มอญนี้เป็นตัวทำรายได้หลักให้กับวงไทยบรรเลงก็ว่าได้ซึ่งในหนึ่งปีจะมีงานมากถึง 200 งานขึ้นไป

ภาพที่ 4 การบรรเลงปี่พาทย์มอญประกอบพิธีศพ
ที่มา พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด

นอกจากการบรรเลงประกอบพิธีกรรมแล้วยังมีการบรรเลงดนตรีเพื่อประกอบการแสดงและมหรสพอีก เช่น ลิเก โดยวงไทยบรรเลงจะได้รับเชิญให้ไปบรรเลงประกอบการแสดงลิเกของคณะชวนชื่นเสมอ เนื่องจากเจ้าของคณะลิเกชวนชื่นคือคุณอุดม ทรงแสงมีศักดิ์เป็นญาติผู้พี่ของ พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด หรือการแสดงตลกของคณะชวนชื่นหากจะใช้ดนตรีไทยประกอบการแสดงก็จะเรียกววงไทยบรรเลงไปบรรเลง งานที่วงไทยบรรเลงไปแสดงร่วมกับคณะชวนชื่นได้แก่รายการชวนชื่นคาเฟ่ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ITV งานโชว์ป่าพูดภาษาเทพ ณ เมืองทองธานีเป็นต้น ในเรื่องการต่อเพลงที่ใช้งาน นายฉัตรกฤษฏีฉาน แก้วละเอียด (สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2553) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “เด็กที่นี้ส่วนใหญ่จะมาเรียนเพื่อออกงานหากเราต่อเพลงที่ไม่ได้ใช้งานเมื่อเด็กไม่ได้เล่นก็จะลืม” ซึ่งหลังจากต่อเพลงที่ใช้งานจนเด็กสามารถออกงานได้แล้วก็จะย้อนกลับมาต่อเพลงประเภทโหมโรง เพลงเรื่อง เพลงเถาและเพลงดับ ตามแบบแผนของการเรียนดนตรีไทย ดังที่ได้กล่าวว่า “เมื่อออกงานได้แล้วจึงย้อนมาปักหลักด้วยเพลงโหมโรงเช้า โหมโรงเย็นและเพลงเรื่อง” สำหรับการเรียนการสอนเพลงในชั้นสูงนั้นก็จะมีการต่อเพลงทยอย เพลงเดี่ยวและเพลงหน้าพาทย์ตามลำดับ ซึ่งการต่อเพลงหน้าพาทย์นี้วงไทยบรรเลงยังคงใช้การสอนแบบโบราณคือเรียนตามขั้นตอน ผู้ที่จะเรียนหน้าพาทย์เพลงองค์พระพิราพซึ่งถือว่าเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่สูงสุดจำเป็นจะต้องบวชเรียนแล้วจึงจะสามารถเรียนได้ การศึกษาเรื่องเพลงหน้าพาทย์นี้เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนต้องเข้าถึงด้วยความนอบน้อมฉะนั้นแล้วจะเกิดความไม่ดีต่อตัวผู้สอนและผู้เรียนเอง การบรรเลงก็เช่นกันจะต้องบรรเลงให้ถูกต้องเสมอ เนื่องจากนักดนตรีไทยถือว่าทำนองเพลงหน้าพาทย์เปรียบเสมือนบทสวดมนต์ถ้าท่องผิดความหมายก็เปลี่ยน

หลักสูตรของวงไทยบรรเลงยังมีอีกหลักสูตรคือหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียน หลักสูตรนี้การต่อเพลงมิได้คำนึงถึงการเรียนเพลงตามขนบของการเรียนดนตรีไทยหรือการเรียนเพลงตามการใช้งาน หากแต่เป็นการเรียนที่เริ่มด้วยให้เด็กได้สัมผัสกับดนตรีที่มีความง่ายก่อน เริ่มด้วยเพลง 2 ชั้นง่าย ๆ หรือเพลงชั้นเดียวที่มีกระสวนทำนองสั้น ๆ ครูอุทัย แก้วละเอียด (สัมภาษณ์, 23 สิงหาคม 2553) กล่าวว่า “สมัยนี้การสอนจะเริ่มด้วยเพลงแขกบรเทศชั้นเดียวซึ่งถ้ามีตัวโน้ต ตัวโค ตัวเร อะไรพวกนี้มันจะง่าย จะเรียนจบเพลงได้ไวไม่หัดจากสามชั้น หลอกล่อให้เด็กรู้สึกว่าคุณครูจะได้อีกกำลังใจเรียนต่อไป” สอดคล้องกับ พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด (สัมภาษณ์, 30 สิงหาคม 2553) ที่ได้กล่าวว่า “หาเพลงง่าย ๆ เข้า ส่วนมากจะเป็นเพลงลาว 2 ชั้น ที่เค้าเคยได้ยินได้ฟังบ่อย ๆ เป็นการสำหรับเด็กแล้วก็ไม่เบื่อ นายณชกฤษฏีนิมาน แก้วละเอียด (สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2553) ได้กล่าวเพิ่มเติมในประเด็นนี้ว่า “เพลงในระดับต้นนี้จะต้องเป็นเพลงที่ไม่ซับซ้อน ให้เด็กได้รู้จักการแบ่งมือ” เมื่อผู้เรียนได้สัมผัสดนตรีไทยได้ระยะหนึ่งก็จะเกิดความรู้ความเข้าใจในดนตรีมากขึ้น ชั้นต่อไปก็จะเรียนเพลงที่ต้องใช้ทักษะที่สูงขึ้นรวมถึงต้องใช้สมองทำหน้าที่จำเพลงที่มีกระสวนทำนองที่ยาวขึ้น อาทิ เพลงประเภทโหมโรง เพลงเรื่อง เพลงเถาและเพลงดับ ตามแบบแผนของการเรียนดนตรีไทยที่เคยมีมาทั้งนี้ผู้สอนก็จะพิจารณาว่าผู้เรียนคนใดเหมาะสมจะเรียนเพลงชั้นใดประเภทใดขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวผู้เรียนเองด้วยอีกประการหนึ่ง การเรียนการสอนเพลงในชั้นสูงนั้นก็จะมี การต่อเพลงทยอย เพลงเดี่ยวและเพลงหน้าพาทย์ตามลำดับเหมือนกันกับหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพ

ตารางที่ 1 ลักษณะเพลงและรายชื่อเพลงตามระดับการเรียนรู้

ชั้น/ระดับ	หลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพ	หลักสูตรที่เสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียน
ลักษณะเพลงในระดับขั้นต้น	เป็นเพลงที่มีแบบฝึกหัดครบถ้วนและเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรม	เป็นเพลงที่มีกระสวนทำนองสั้น ๆ ง่ายต่อการจำ
ตัวอย่างเพลงในระดับขั้นต้น	เพลงสาธุการ เพลงประเภทที่ใช้งาน เพลงประจำวัด เพลงประจำบ้าน เพลงเจริญ เพลงมอญ 2 ชั้น เพลงมอญละออ (ครูอุทัย แก้วละเอียด ประพันธ์) ฯลฯ	เพลงที่มีทำนองง่ายต่อการจำ เพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว เพลงแขกบรเทศ สองชั้น เพลงแป๊ะ เพลงลาวเจริญศรี เพลงลาวเล่นน้ำ เพลงค้างคาวกินกล้วย เพลงบุหลันลอยเลื่อน ฯลฯ

ลักษณะ เพลงใน ระดับชั้น กลาง	<p>เป็นเพลงประเภท เพลงโหมโรงพิธีกรรม เพลงโหมโรงเสภา เพลงเถา เพลงดับ และเพลงเรื่อง มีหลายอัตราจังหวะตั้งแต่ 3 ชั้น 2 ชั้น ชั้นเดียวหรืออัตราจังหวะพิเศษ ซึ่งทั้งสองหลักสูตรใช้บทเพลงเดียวกัน มีข้อสังเกตคือ ผู้เรียนในหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียนเมื่อต่อเพลงเพลงโหมโรงเช้าและเพลงโหมโรงเย็น จะต้องเริ่มตั้งแต่เพลงสาธุการ แต่ผู้เรียนในหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพจะเริ่มจากเพลงเหาะหรือเพลงตระโหมโรง เนื่องจากได้เรียนเพลงสาธุการมาตั้งแต่ระดับชั้นต้น</p>
ตัวอย่าง เพลงใน ระดับชั้น กลาง	<p>เพลงประเภทโหมโรง</p> <p>เพลงโหมโรงเช้า ประกอบด้วยเพลงดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> เพลงสาธุการ เพลงเหาะ เพลงร้ว เพลงกลม เพลงชำนานู <p>เพลงโหมโรงเย็น ประกอบด้วยเพลงดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> เพลงสาธุการ เพลงตระโหมโรง เพลงร้วสามลา เพลงเข้ม่าน เพลงปฐม เพลงลา เพลงเสมอ เพลงร้วลาเดียว เพลงเชิด เพลงกลม เพลงชำนานู เพลงกราวใน เพลงปลายเข้ม่าน เพลงลา <p>เพลงโหมโรงแขกมอญ</p> <p>เพลงโหมโรงมหามงคล (พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด ประพันธ์)</p> <p>เพลงโหมโรงฉลองชัยไทยบรรเลง (ครูอุทัย แก้วละเอียด ประพันธ์)</p> <p>ฯลฯ</p>

	<p>เพลงประเภทเพลงเถา</p> <p>เพลงกล่อมনারীเถา เพลงสุคนธ์เถา เพลงแขกมอญ เพลงแขกมอญบางช้างเถา เพลงพม่าเห่เถา เพลงไส้พระจันทร์เถา เพลงบุหลันเถา เพลงจีนเข้าห้องเถา เพลงดอนเจดีย์เถา เพลงอุสุเรนเถา (ครูอุทัย แก้วละเอียด ประพันธ์) เทพทองเถา (ครูอุทัย แก้วละเอียด ประพันธ์) ดอกไม้เหนือเถา (ครูอุทัย แก้วละเอียด ประพันธ์) สุคนธ์เถา (ครูอุทัย แก้วละเอียด ประพันธ์) ฯลฯ</p> <p>เพลงประเภทเพลงตับ</p> <p>เพลงตับแม่ศรีทรงเครื่อง เพลงตับวิวาท์พระสมุทร เพลงตับพรหมมาสตรี เพลงตับพระยาน้อยชมตลาด เพลงตับสมิงพระราม ฯลฯ</p> <p>เพลงประเภทเพลงเรื่อง</p> <p>เพลงเรื่องเต่ากินผักบุง เพลงเรื่องนางหงส์ ฯลฯ</p>
<p>ลักษณะ เพลงใน ระดับ ชั้นสูง</p>	<p>เป็นเพลงประเภทเพลงทยอย มีลูกล่อลูกขัดและโยน สำหรับในเพลงเดี่ยวนั้นมีลักษณะทำนองที่ สลับซับซ้อน ต้องใช้ไหวพริบปฏิภาณและการฝึกซ้อมอย่างมากจึงจะบรรเลงเพลงประเภทเพลง เดี่ยวได้ดี และในเพลงเพลงหน้าพาทย์เป็นเพลงที่ผู้บรรเลงต้องเข้าถึงด้วยสมาธิและจิตใจอันสงบ เนื่องจากเพลงหน้าพาทย์เป็นเพลงที่ต้องบรรเลงให้ถูกต้องห้ามผิดพลาดเพราะนักดนตรีมีความเชื่อ ว่าหากบรรเลงผิดแล้ว จะเกิดความไม่ดีแก่ตนเอง ซึ่งทั้งสองหลักสูตรจะบทเพลงเดียวกัน</p>

ตัวอย่าง เพลงใน ระดับ ชั้นสูง	เพลงประเภททยอย เพลงบังใบเถา เพลงทะเลบัวเถา เพลงทยอยญวนเถา เพลงโอ้ลาวเถา เพลงแขกลพบุรีเถา เพลงแขกโอดเถา เพลงเขมรราชบุรีเถา เพลงทยอยเขมรเถา เพลงทยอยนอก เพลงทยอยใน ฯลฯ เพลงประเภทเดี่ยว เพลงเดี่ยวอาหฺนุ เพลงเดี่ยวนกขมิ้น เพลงเดี่ยวพญา โศก เพลงเดี่ยวสารถึ เพลงเดี่ยวแขกมอญ เพลงเดี่ยวกราวใน เพลงเดี่ยวทยอยเดี่ยว ฯลฯ เพลงประเภทหน้าพาทย์ เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู ฯลฯ
--	--

จากตารางเห็นได้ว่าหลักสูตรทั้งสองหลักสูตรคือหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพและหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียนมีความแตกต่างกันในขั้นต้นต้นคั้งนี้ หลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพจะเริ่มด้วยเพลงสาธการตามขนบของการเรียนการสอนดนตรีไทยสายปี่พาทย์แต่หลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียนจะเริ่มด้วยเพลงสั้น ๆ เช่น เพลงแขกบรเทศ ชั้นเดี่ยว ตัวอย่าง โน้ตเพลงสาธการและเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดี่ยว

เพลงสาธการ (ทางห้องวงใหญ่)

---ร	---ม	---ม	-ช-ล	-ริ-มิ	-ร-ล	ลล-ช	ชช-ร
** ---ท	-ล-ร	รร-ม	มม-ฟ	-ล-ท	-ล-ฟ	ฟฟ-ม	มม-ร
-ฟ-ม	-ร-ด	ทล-ท	-ดรม	-ลลล	-ท-ล	-ช-ม	-ช-ล

สรุปได้ว่าหลักสูตรของวงไทยบรรเลงทั้ง 2 ประเภทมีความแตกต่างกันในช่วงเริ่มต้นเท่านั้น กล่าวคือ หลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพจะเริ่มด้วยเพลงสาธิตตามขนบของการเรียนดนตรีไทย แล้วต่อด้วยเพลงที่ใช้ในงาน ส่วนหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียนจะมีการเรียนที่เริ่มด้วยให้เด็กได้สัมผัสกับดนตรีที่มีความง่ายก่อนจะเริ่มด้วยเพลง 2 ชั้นง่าย ๆ หรือเพลงชั้นเดียวที่มีกระสวนทำนองสั้น ๆ หลักสูตรในขั้นที่สูงขึ้นก็จะมีการใช้เพลงในการเรียนการสอนประเภทเดียวกัน นอกจากนี้ทั้งสองหลักสูตรจะได้เรียนเพลงที่ครูผู้สอนประพันธ์อีกด้วย แต่สิ่งที่ผู้เรียนในสายอาชีพจะได้มากกว่าผู้เรียนที่มาเรียนเสริมความรู้ก็คือประสบการณ์ทางดนตรีที่ได้จากการออกแสดงดนตรีในขั้นต้นที่ผู้เรียนสายอาชีพยังบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองไม่ได้ ครูผู้สอนจะให้เล่นเครื่องประกอบจังหวะก่อนซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความแม่นยำในจังหวะดนตรี จนกระทั่งเมื่อบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองได้แล้วสิ่งที่ได้ก็คือทราบถึงโอกาสในการใช้เพลงต่างๆ การขึ้นเพลง การจบเพลงจะต้องทำอย่างไร ในเรื่องของประสบการณ์ทางดนตรีนี้จะหาไม่ได้ในห้องเรียน

1.2 เนื้อหาด้านทักษะ

ส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งของสาระดนตรี คือทักษะดนตรีซึ่งเป็นส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจในสาระดนตรีได้ และจัดเป็นหัวใจของการศึกษาดนตรี ทักษะดนตรีประกอบด้วย การฟัง การร้อง การเล่น การเคลื่อนไหว การสร้างสรรค์ และการอ่าน เนื้อหาด้านทักษะของการเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงที่จะกล่าวถึงในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอเน้นไปที่ทักษะการเล่น โดยทั่วไปเครื่องดนตรีที่ผู้เรียนเล่นมักเป็นเครื่องตีเป็นส่วนใหญ่ เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบในการเรียนการสอนได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวงใหญ่ ซ้องวงเล็ก ซ้องมอญวงใหญ่ และซ้องมอญวงเล็กเป็นต้น ซึ่งทักษะที่จะกล่าวถึงเป็นทักษะโดยการเล่นเครื่องดนตรีที่ผ่านการเรียนรู้เรื่องทำนอง และการจับเครื่องดนตรีมาแล้ว

หากพิจารณาเนื้อหาด้านทักษะที่ใช้ในการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงกับทักษะปริเขต (Psychomotor Domain) สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ในขั้นต้นนี้จะเริ่มด้วยการเร้าความรู้สึกหรือขั้นการรับรู้ (Perception) การเตรียมพร้อม (Set) และการตอบสนองตามแนวทางที่ให้ (Guided Response) เป็นการกระตุ้นต่อโสตประสาท การปรับตัวทั้งทางร่างกายและสมอง และการเลียนแบบการสอนทักษะในขั้นนี้ได้แก่ การตีคู่ ลูกกระทบ กรอ สะเดาะ เก็บ สะบัด ต่อมาเมื่อผู้เรียนได้สัมผัสดนตรีเพิ่มขึ้นทักษะก็จะมีพัฒนาการจากที่เรียนทักษะแบบทำตามครูอย่างเดียวกว่านี้ก็จะมีความคิดเข้ามาเกี่ยวข้องเช่นเรื่องของการแปรทางเป็นทางของเครื่องดนตรีประเภทต่างๆ ซึ่งตรงกับขั้นกลไก (Mechanism) คือการสร้างระบบ วิธีการ จากประสบการณ์ความรู้ที่สะสมไว้แล้วแสดงการตอบสนองอย่างมีความเชื่อมั่น และการตอบสนองที่ซับซ้อน (Complex overt Response) การตอบสนองระดับนี้ต้องมีทักษะ มีการกระทำที่มีประสิทธิภาพ จำแนกได้ 2 แบบคือ การตอบสนองแบบไม่ลืงเลใจและการตอบสนองแบบอัตโนมัติ ตัวอย่างเช่น การแปรทำนองซ้องวงใหญ่เป็นทางของเครื่องดนตรีอื่นๆ ได้อย่างฉับพลันและมีคุณภาพ ส่วนในขั้นสูงนั้นก็มีการแปรทำนองของเพลงเป็นทางเดียวเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ และการประพันธ์เพลงนับเป็นการดัดแปลงให้เหมาะสม (Adaptation) และการริเริ่มสิ่งใหม่ (Origination)

ตารางที่ 2 เนื้อหาด้านทักษะ

ทักษะ	ความหมาย (ครูมนตรี ตราโมท)	วิเคราะห์					
		หลักสูตรที่สร้าง นักดนตรีอาชีพ			หลักสูตรที่เสริม ความรู้ให้ผู้เรียน		
การแบ่งมือ ฆ้อง	วิธีการตีฆ้องวงที่ใช้มือสองข้างตีสลับกัน อย่างมีระบบ ตัวอย่างเช่นการบรรเลง 3 พยางค์จากเสียงต่ำไปสูงต้องใช้มือซ้าย ขวา หรือถ้าบรรเลง 3 พยางค์จากเสียงสูงไปต่ำ ต้องใช้มือขวา ซ้าย ซ้ายเป็นต้น	ทักษะ			ทักษะ		
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
		✓			✓		
		การแบ่งมือฆ้องใน หลักสูตรที่สร้างนัก ดนตรีอาชีพ นั้นจะ ได้จากการต่อเพลง สาธิตการซึ่งจะมี แบบฝึกหัดที่สำคัญ หลายอย่างเช่น การ บรรเลง 3 พยางค์ จากเสียงต่ำไปสูง หรือจากเสียงสูงไป ต่ำ	การแบ่งมือฆ้องใน หลักสูตรที่เสริม ความรู้ให้ผู้เรียน ได้ จากกลุ่มเพลงประเภท สองชั้นและชั้นเดียว หรือถ้าเป็นผู้เรียนที่ เริ่มเรียนด้วยระนาด เอกก็จะไม่ได้ทักษะนี้				
คู่	หมายถึงสองเสียง และเสียงทั้งสองนี้อาจ บรรเลงให้ดังพร้อมกันหรือดังคนละทีก็ได้ เสียงทั้งสองนี้ห่างกันเท่าใดก็เรียกว่าคู่ นั้น เช่นคู่ 2 คู่ 3 คู่ 4 คู่ 5 คู่ 6 คู่ 8	ทักษะ			ทักษะ		
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
		✓			✓		
		ทักษะเรื่องคู่จะได้ จากการต่อเพลง สาธิตการซึ่งในเพลง สาธิตการนี้เองจะมีคู่ 2 คู่ 3 คู่ 4 คู่ 5 คู่ 6 คู่ 8 โดยในวรรคแรกของ เพลงสาธิตการเริ่มด้วย คู่ 4	ทักษะเรื่องคู่ใน หลักสูตรที่เสริม ความรู้ให้ผู้เรียนเพลง แรกๆที่เริ่มเรียนได้แก่ เพลงแขกประเทศชั้น เดียว ฯ หรือถ้าเป็น ผู้เรียนที่เริ่มเรียนด้วย ระนาดเอกจะได้ ทักษะในเรื่องของคู่ 8				

ลูกกระทบ	เป็นวิธีการเล่นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีบรรเลงโดยตีมือซ้ายหนึ่งทีแล้วมือขวาสองทีเป็น ซ้าย ขวา ขวา ส่วนใหญ่จะตีใน คู่ 4 และคู่ 8	ทักษะ			ทักษะ		
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
		✓			✓		
		ลูกกระทบเป็นสิ่งสำคัญในการเล่นดนตรีไทยประเภทฆ้องวง และระนาดทุ้ม เพลงส่วนใหญ่ต้องใช้ลูกกระทบทั้งสิ้น			ในหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียนถ้าเป็นผู้เรียนที่เริ่มเรียนด้วยระนาดเอกจะไม่ได้ทักษะเรื่องของลูกกระทบ		
กรอ	เป็นวิธีการเล่นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี เช่น ระนาด ฆ้องวง ซึ่งใช้วิธีตีสองมือสลับกันถี่ๆ เหมือนร่ำเสียงเดียว หากแต่วิธีที่เรียกว่า “กรอ” นี้มือทั้งสองมิได้ตีอยู่ที่ลูกเดียวกัน โดยปรกติจะตีเป็นคู่ 2 คู่ 3 คู่ 4 คู่ 5 คู่ 6 คู่ 8	ทักษะ			ทักษะ		
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
		✓			✓		
		ทักษะเรื่องการกรอได้จากการต่อเพลงสาธการซึ่งในเพลงสาธการทักษะการกรออยู่ในตอนจบของเพลง			ในหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียนทักษะเรื่องการกรอได้จากการต่อเพลงประเภทเพลงสองชั้นคือ เพลงจำพวกเพลงลาวทั้งหลายเช่น เพลงลาวจ้อย ลาวเจริญศรี ลาวเล่นน้ำ เป็นต้น		
เก็บ	ได้แก่การบรรเลงที่เพิ่มเติมสอดแทรกเสียงให้มีพยางค์ถี่ขึ้นกว่าเนื้อเพลงธรรมดา ถ้าเขียนเป็นโน้ตสากลในจังหวะ 2/4 ก็จะเป็นจังหวะละ 4 ตัวห้องละ 8 ตัว (เข็บบัด 2 ชั้นทั้ง 8 ตัว) การบรรเลงเก็บนี้เป็นวิธีการของระนาดเอก และฆ้องวงเล็ก ส่วนเครื่องดนตรีอื่นใช้เป็นตอน ๆ	ทักษะ			ทักษะ		
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
		✓			✓		
		ทักษะเรื่องการเก็บนี้ในหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพ นั้นเบื้องต้นไม่เน้นทักษะด้านนี้มากนัก			ในหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียนนั้นทักษะเรื่องการเก็บจะเน้นไปที่ผู้เรียนที่เริ่มเรียนด้วยระนาดเอก		

			เช่นได้จากเพลง แขกบรเทศชั้นเดียว เป็นต้น				
สะเคาะ	เป็นวิธีการเล่นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี เช่นระนาด และฆ้องวง ซึ่งถ้าเป็นระนาดเอก จะใช้สองมือตีพร้อมกันในคู่ 8 เป็นเสียงสาม พยางค์โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ หากเป็น ฆ้องวงใช้วิธีตีสองมือสลับเป็น ขวา ซ้าย ซ้าย โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้	ทักษะ			ทักษะ		
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
		✓				✓	
		การสะเคาะได้จาก การต่อเพลงสาธการ			ในหลักสูตรที่เสริม ความรู้ให้ผู้เรียน ไม่มี ทักษะเรื่องการ สะเคาะในขั้นต้นเริ่ม มีอยู่ในขั้นกลาง		
สะบัด	ได้แก่ การบรรเลงที่แทรกเสียงเข้ามาในเวลา บรรเลงทำนอง “เก็บ” อีกหนึ่งพยางค์ซึ่ง แล้วแต่ผู้บรรเลงจะเห็นว่าสามารถแทรก ตรงไหน การแทรกเสียงที่เป็นสะบัดต้อง แทรกเพียงแห่งละพยางค์เดียว ถ้าแทรกหลาย พยางค์จะกลายเป็นขี้	ทักษะ			ทักษะ		
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
		✓				✓	
		การสะบัดได้จากการ ต่อเพลงสาธการใน หลักสูตรที่สร้างนัก ดนตรีอาชีพจะถือ เป็นทักษะที่อยู่ใน ขั้นต้น			ในหลักสูตรที่เสริม ความรู้ให้ผู้เรียน ไม่มี ทักษะเรื่องการสะบัด ในขั้นต้น เริ่มมีในขั้น กลางซึ่งจะได้ทักษะนี้ จากการต่อเพลงเถา		
การแปรทาง	หมายถึงวิธีดำเนินทำนองโดยเฉพาะของ เครื่องดนตรีแต่ละอย่างเช่นทางระนาดเอก ทางระนาดทุ้ม ซึ่งแต่ละอย่างก็มีวิธีดำเนิน ทำนองของตนแตกต่างกันไป	ทักษะ			ทักษะ		
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
			✓			✓	
		ทักษะการแปรทาง เป็นทักษะที่อยู่ในขั้น กลางซึ่งผู้เรียนใน หลักสูตรที่สร้างนัก ดนตรีอาชีพจะได้ จากประสบการณ์ การแสดงดนตรีซึ่ง			ในหลักสูตรที่เสริม ความรู้ให้ผู้เรียนนั้น ทักษะเรื่องการแปร ทางหลังจากที่ได้ สัมผัสดนตรีไทยมา เป็นระยะเวลา พอสมควร ในขั้นแรก		

		การแปรทางนี้ในชั้นแรกครูจะเป็นผู้แนะนำแนวทางให้ หลังจากนั้นผู้เรียนก็จะได้ใช้ความคิดในการแปรทางด้วยตนเองภายใต้การดูแลของครูผู้สอน	ครูจะเป็นผู้แนะนำแนวทางให้ แต่ หลังจากนั้นผู้เรียนก็จะได้ใช้ความคิดในการแปรทางด้วยตนเองทั้งนี้ครูยังคงยอแนะนำว่าสิ่งที่ผู้เรียนคิดนั้นถูกต้องและดีหรือไม่แล้วปรับปรุงจนสมบูรณ์				
ความ ไพเราะใน การบรรเลง	หมายถึงการบรรเลงดนตรีให้มีความราบรื่นมี สำเนียงการบรรเลงที่ไพเราะ	ทักษะ			ทักษะ		
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
			✓			✓	
		ทักษะที่เรียกว่าความไพเราะในการบรรเลงนี้เมื่อใดที่ผู้เรียนเข้าใจในดนตรีจะทราบเองว่าควรใช้กลวิธีการบรรเลงอย่างไร เพลงที่บรรเลงออกมาจึงจะมีความไพเราะ	เช่นเดียวกับหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพ				
ประคบ	หมายถึงการบรรเลงที่ทำให้เสียงดนตรีนั้นดังชัดเจนถูกต้องตามทำนองเพลง เช่นการตีฆ้องวงใหญ่แม่ฆ้องเป็นลูกเดียวกันบางครั้งก็ต้องตีให้ดัง “หนอด” บางครั้งก็ต้องตีให้ดัง “หน่ง”	ทักษะ			ทักษะ		
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
			✓			✓	
		ทักษะที่เรียกว่าประคบนั่นส่วนใหญ่ใช้กับฆ้องวง เนื่องจากฆ้องวงเป็นเครื่องดนตรีที่ทำด้วยโลหะเมื่อตีจึงเกิดเสียงดังมากการ อีก	เช่นเดียวกับหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพ				

		ประการหนึ่งการตี ประกอบช่วยให้ลูก ฆ้องไม่แตกง่ายใช้ งานได้นานกว่า	
การไขว้มือ	เป็นวิธีการเล่นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี อย่างหนึ่งที่ใช้มือขวาข้ามมือซ้ายมาตีลูกที่มี เสียงต่ำ หรือเอามือซ้ายข้ามมือขวาไปตีลูกที่มี เสียงสูง	ทักษะ	ทักษะ
		ต้น กลาง สูง	ต้น กลาง สูง
			✓
		วิธีตีเครื่องดนตรีที่ เรียกว่าไขว้มือ ใช้เป็น ประจำกับการ บรรเลงเดี่ยวของฆ้อง วงใหญ่และฆ้องวง เล็ก ส่วนเครื่องดนตรี อื่น ๆ เช่นระนาดเอก มีใช้อยู่บ้างในบาง โอกาส	เช่นเดียวกับหลักสูตร ที่สร้างนักดนตรี อาชีพ
รัว	หมายถึงการบรรเลงที่ทำเสียงหลายๆพยางค์ ให้สั้นและถี่ขึ้นที่สุด ถ้าเป็นเครื่องดนตรี ประเภทตีเช่นระนาดเอก ก็ใช้ตีสลับกันสอง มือ แบ่งได้เป็นสองอย่างคือ “รัวเสียงเดียว” กับ “รัวเป็นทำนอง” 1. รัวเสียงเดียว คือใช้ไม้ตีสลับกัน สองมือ ลงบนลูกกระนาดลูกเดียวกัน ให้ถี่ที่สุด เท่าที่จะทำได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าทุกพยางค์ จะต้องย่อยส่วนลงตามจังหวะ การตีรัวเสียง เดี่ยวนี้อาจย้ายเสียงไปตามทำนองเพลงได้ ตามพอใจ แต่ทั้งสองมือจะต้องติดอยู่ที่ลูก ระนาดลูกเดียวกันเสมอ 2. รัวเป็นทำนอง คือการตีสลับกัน สองมือให้ถี่ ๆ และดำเนินทำนองไปด้วย เพราะฉะนั้นทั้งสองมือที่ตีบนลูกกระนาดจึง เป็นคนละลูกโดยมาก และพยางค์ของเสียง	ทักษะ	ทักษะ
		ต้น กลาง สูง	ต้น กลาง สูง
			✓
		ทักษะการรัวนี้จะใช้ กับระนาดเอกตามที่ ได้กล่าวไปแล้วว่า การรัวมีสองประเภท คือรัวเสียงเดียวและ รัวเป็นทำนอง การรัว เสียงเดียวอาจจะใช้ ในเพลงธรรมดาได้ อาทิเมื่อเวลาส่งร้อง เป็นต้น แต่ถ้ารัวเป็น ทำนอง คงต้องใช้ใน เพลงเดี่ยวเท่านั้นซึ่ง ต้องฝึกฝนอย่างมาก	เช่นเดียวกับหลักสูตร ที่สร้างนักดนตรี อาชีพ

	จะต้องย่อลงตามจังหวะให้ถี่เป็นสองเท่าของ “เก็บ” เช่นเดียวกับ “ขยี้” แต่การปฏิบัติของระนาดเอกเวลาขยี้ใช้เวลาดำเนินทำนองค่อนข้างช้า แต่เวลารัว (เป็นทำนอง) อยู่ในทำนองค่อนข้างเร็ว นอกจากนั้นเวลาขยี้ระนาดเอกตีสองมือเป็นคู่ 8 ทุกเสียง แต่เวลารัวตีด้วยมือซ้ายและมือขวาสลับมือละเสียง ต่อกันเป็นทำนอง	ต้องมีการแยกประสาทสัมผัสให้ดี เนื่องจากมือทั้งสองข้างจะตีไม่เหมือนกันมือซ้ายตีทำนองหนึ่งมือขวาตีอีกทำนองหนึ่ง					
ขยี้	เป็นการแทรกพยางค์ที่เพิ่มเติมเสียงแทรกแซงให้มีพยางค์ถี่ขึ้นไปจาก “เก็บ” อีกหนึ่งเท่า การบรรเลงที่เรียกว่าขยี้นี้ใช้บรรเลงตลอดทั้งประโยคของเพลงหรือบรรเลงสั้นยาวเพียงใดแล้วแต่ผู้บรรเลงเห็นสมควร วิธีการบรรเลงอย่างนี้บางท่านเรียกว่า “เก็บ 6 ชั้น”	ทักษะ			ทักษะ		
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
				✓			✓
		ทักษะการขยี้มีส่วนใหญ่ใช้ในเพลงเดี่ยว แต่ในเพลงที่บรรเลงธรรมดาหากจะขยี้ครูผู้สอนจะต้องปรับวงให้การบรรเลงมีความพร้อมเพรียง เช่นเมื่อเวลารับร้องสามารถขยี้พร้อมกันทั้งวงได้หรือเมื่อเวลาโഴวระนาดเอกก็ให้ระนาดเอกขยี้เพียงเครื่องเดียว ทั้งนี้การขยี้ต้องมีความเหมาะสม หากมากไปจะฟังไม่ไพเราะ	เช่นเดียวกับหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพ				
กวาด	เป็นวิธีการเล่นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี เช่นระนาด ซ้องวง โดยใช้ไม้ลากไปบนเครื่องดนตรี (ลูกระนาด หรือลูกซ้องวง) ซึ่งมีปฏิกิริยาเช่นเดียวกับไม้กวาดผง การกวาดนี้จะกวาดจากเสียงสูงมาหาเสียงต่ำหรือจากต่ำ	ทักษะ			ทักษะ		
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
				✓			✓
		ทักษะการกวาดนี้ส่วนใหญ่จะใช้ใน	เช่นเดียวกับหลักสูตรที่สร้างนักดนตรี				

	ไปหาเสียงสูงก็ได้	เพลงเดี่ยว และเพลง ทยอย ในช่วงท้าย ของโยน ในเพลง ประเภทปรบไถ่หรือ เพลงอื่นมิใช่เพียง เล็กน้อย	อาชีพร				
ถ่าง	เป็นวิธีการเล่นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี เช่นระนาด ซ้องวง ที่ตีเกินจากคู่ 8 ขึ้นไป เช่น คู่ 12 เป็นต้น เช่นนี้เรียกว่าถ่าง	ทักษะ					
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
				✓			✓
		ทักษะการถ่างนี้ดังที่ ได้กล่าวมาแล้วว่า เป็นวิธีการเล่นเครื่อง ดนตรีประเภทเครื่อง ตีเช่นระนาด ซ้องวง ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ใน เพลงเดี่ยวแต่ในการ บรรเลงทางของ ระนาดทุ้มสามารถใช้ ถ่างได้ในเพลงทั่วไป	เช่นเดียวกับหลักสูตร ที่สร้างนักดนตรี อาชีพร				
ล่อน	ได้แก่การปฏิบัติที่เรียกว่า สะบัด ขยี้ รัวหรือ กวาด ได้อย่างชัดเจนทุกเสียงไม่กล่อมแก้ม หือกระทบโดนเสียงที่ไม่ต้องการเหมือนกับ ผลเงาที่เกาะเนื้อออก ไม่มีเมสึดติดเลย เรา เรียกว่า “ล่อน”	ทักษะ					
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
				✓			✓
		การที่บุคคลจะได้ขึ้น ชื่อว่า “ล่อน” นั้น ต้องฝึกฝนการ บรรเลงเครื่องดนตรี จนเกิดความชำนาญ คือบรรเลงได้อย่าง ชัดเจนทุกเสียง	เช่นเดียวกับหลักสูตร ที่สร้างนักดนตรี อาชีพร				

การ ประพันธ์ เพลง	การคิดหรือเรียบเรียงท่วงทำนองเพลงไทย เดิม บทร้องรวมถึงท่วงทำนองตามหลักและ สังคีตลักษณะของคนตรีไทย	ทักษะ			ทักษะ		
		ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
					✓		
		<p>กว่าที่บุคคลจะ สามารถคิดทางเดี่ยว เครื่องดนตรีได้นั้น จำเป็นต้องอาศัย ประสบการณ์ทาง ดนตรีได้รู้ได้ฟังมา อย่างมากและต้อง เป็นผู้ที่มีสติปัญญา เป็นเลิศจึง สามารถประพันธ์ เพลงได้อย่างมีความ ไพเราะ และเป็นที่ยอมรับ ในวงดนตรี ผู้เรียนในวง ไทยบรรเลงนั้นยังไม่ มีใครมีความสามารถ ในการประพันธ์เพลง คงมีแต่ครูผู้สอน ได้แก่ครูอุทัย แก้ว ละเอียด และครู สมาน แก้วละเอียดที่ มีความความสามารถ ในการประพันธ์เพลง</p>			<p>เช่นเดียวกับหลักสูตร ที่สร้างนักดนตรี อาชีพ</p>		

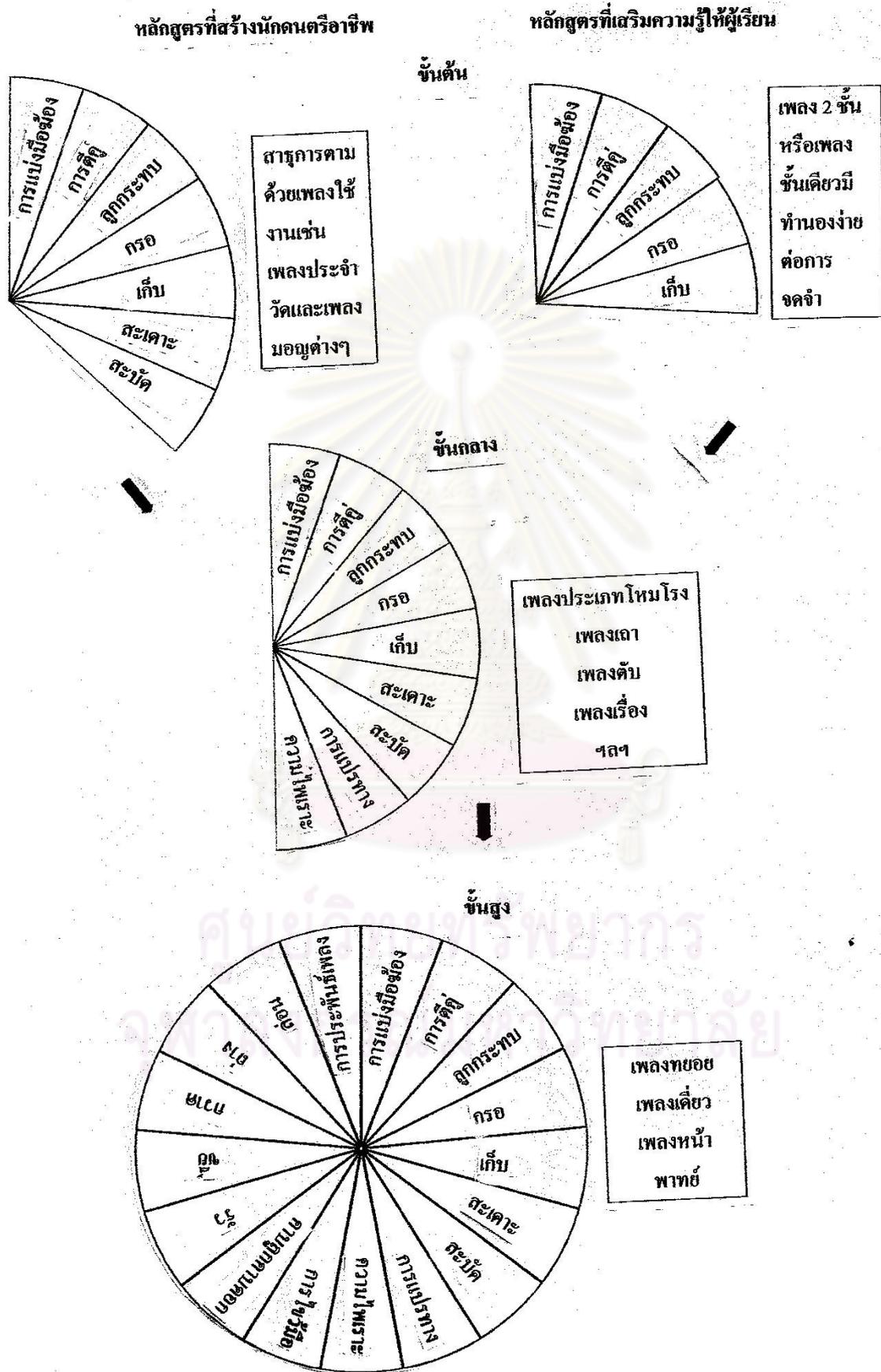
จากตารางจะมีทักษะ 17 ทักษะดังนี้ คือ การแบ่งมือฆ้อง คู่ ลูกกระทบ กรอ เก็บ สะเดาะ สะบัด การแปร
ทาง ความไพเราะในการบรรเลง ประคบ การไขว้มือ รัว ขี่ กวาด ถ่าง ล่อน การประพันธ์เพลง ซึ่งทักษะที่ได้
กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นทักษะที่ได้เรียนตั้งแต่เริ่มหัดคนตรีไทยจนถึงทักษะการบรรเลงขั้นสูง ในที่นี้ผู้วิจัยจะแบ่ง
ทักษะออกเป็น 3 ชั้นคือ ชั้นต้น ชั้นกลางและชั้นสูง ดังแผนภูมิต่อไปนี้

จากแผนภูมิเห็นได้ว่าหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพนั้น ในขั้นต้นมีการสอนเรื่องทักษะดังนี้คือ การตีคู่ ลูกกระทบ กรอ สะเดาะ สะบัด เก็บ ส่วนหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียนนั้นจะเริ่มด้วยทักษะการตีคู่ ลูกกระทบ กรอ เก็บ สิ่งสำคัญที่ผู้เรียนทั้งสองหลักสูตรเรียนรู้ในขั้นต้นนี้คือ เรื่องของการแบ่งมือห้องซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการเรียนดนตรีไทย หากมือห้องผิดมาตั้งแต่ต้นการแก้ไขจะกระทำโดยลำบากเนื่องจากผู้เรียนจะเคยชินกับมือห้องแบบผิด ๆ ฉะนั้นพื้นฐานเรื่องของการแบ่งมือห้อง จึงเป็นเรื่องที่สำคัญอันดับแรก แต่ถ้าหาก ผู้เรียนในหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียนนั้นเริ่มด้วยระนาดเอก จะไม่ได้ทักษะการแบ่งมือห้อง ในขั้นต่อมาทักษะที่เพิ่มขึ้นจากเดิมคือ เรื่องของการแปรทางจากทำนองห้องวงใหญ่เป็นทางเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ เช่น ระนาดเอก ระนาดทุ้มและห้องวงเล็ก ในเรื่องของการแปรทางนี้อันดับแรกครูผู้สอนจะต้องทำให้เพื่อเป็นการแนะนำว่าทำนองห้องวงใหญ่เล่นแบบนี้ เครื่องดนตรีชนิดอื่นจะใช้ทำนองอย่างไรแทนกันได้ จากนั้นครูผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการการแปรทางด้วยตนเอง ทั้งนี้ครูผู้สอนจะเป็นผู้แนะนำว่าทางที่ที่ผู้เรียนคิดเองนั้นดีหรือไม่ สำหรับทักษะในขั้นสูงผู้เรียนจะศึกษาทักษะเรื่องการไขว้มือ ขยี้ กวาด ถ่าง รั้ว คาบลูกคาบดอก จากในเพลงเดี่ยวเครื่องดนตรีต่าง ๆ

เนื้อหาด้านทักษะดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นมีความสอดคล้องกับทักษะปริเขต (Psychomotor Domain) ทั้ง 7 ขั้น ทั้งนี้ทั้งนั้นกว่าผู้เรียนจะศึกษาถึงขั้นสูงก็ต้องอาศัยระยะเวลาและประสบการณ์ทางดนตรีอย่างมากในงานวิจัยครั้งนี้พบว่าผู้เรียนของวงไทยบรรเลงนั้นส่วนใหญ่จะอยู่ในขั้นกลางที่สามารถแปรทางได้ มีส่วนน้อยเท่านั้นที่ศึกษาถึงในระดับสูง ซึ่งในที่นี้จะสังเกตได้ว่าเนื้อหาด้านเพลงและเนื้อหาด้านทักษะมีความสัมพันธ์กันในแต่ละขั้นกล่าวคือในขั้นต้นผู้เรียนในหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพจะเรียนเพลงสาธการเป็นอันดับแรกในเพลงสาธการนี้เองก็จะมีทักษะเช่น การตีคู่ ลูกกระทบ กรอ สะเดาะ สะบัด เก็บ ส่วนหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียนนั้นจะเริ่มด้วยเพลง 2 ชั้นหรือเพลงชั้นเดียวที่มีทำนองง่ายต่อการจดจำก็จะมีทักษะการตี คู่ ลูกกระทบ กรอ เก็บ ส่วนในขั้นกลางที่มีการเรียนการสอนเพลงประเภทโหมโรง เพลงเถา เพลงดับ เพลงเรื่อง ผู้เรียนได้ศึกษาทักษะในขั้นที่ลึกซึ้งขึ้นกว่าเดิมเริ่มมีการใช้ความคิดเช่นเรื่องการแปรทาง และในขั้นสูงที่มีการเรียนการสอนเพลงประเภททยอย เพลงเดี่ยว เพลงหน้าพาทย์นั้นผู้เรียนได้ทักษะเรื่องการไขว้มือ ขยี้ กวาด ถ่าง รั้ว คาบลูกคาบดอก การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาด้านทักษะและเนื้อหาด้านเพลงแสดงในภาพต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาด้านทักษะและเนื้อหาด้านเพลง

จากภาพเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาด้านเพลงและเนื้อหาด้านทักษะ ตั้งแต่ขั้นต้นถึงขั้นสูงซึ่งอธิบายได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบเนื้อหาด้านเพลงและเนื้อหาด้านทักษะตามระดับการเรียนรู้

ระดับ / เพลง	ต้น		กลาง	สูง
	หลักสูตรที่สร้าง นักดนตรีอาชีพ	หลักสูตรที่เสริม ความรู้ให้ผู้เรียน		
ทักษะ	เพลงสากล สากลตามด้วย เพลงใช้งาน เช่นเพลงประจำวัด และเพลงมอญ ต่างๆ	เพลง 2 ชั้น หรือ เพลงชั้นเดียว มีทำนองง่ายต่อ การจดจำ	เพลงประเภท โหมโรง เพลงเถา เพลงดับ เพลงเรื่อง ฯลฯ	เพลงทยอย เพลงเดี่ยว เพลงหน้า พาทย์
การแบ่งมือซ้อง	✓	✓	✓	✓
การตีคู่	✓	✓	✓	✓
การตีลูกกระทบ	✓	✓	✓	✓
กรอ	✓	✓	✓	✓
เก็บ	✓	✓	✓	✓
สะเคาะ	✓		✓	✓
สะบัด	✓		✓	✓
การแปรทาง			✓	✓
การตีประคบ				✓
การไขว้มือ				✓
รัว				✓
ขยี้				✓
กวาด				✓
ถ่าง				✓
ล่อน				✓
การประพันธ์เพลง				✓
ความไพเราะในการบรรเลง			✓	✓

จากตารางในขั้นต้นหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพมีการเรียนการสอนเพลงสากลตามด้วย เพลงใช้งานเช่น เพลงประจำวัดและเพลงมอญต่าง ๆ ซึ่งใช้ทักษะได้แก่ การแบ่งมือฆ้อง กู้ ลูกกระทบ กรอ เก็บ สะเดาะ สะบัด ส่วนหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียนมีการเรียนการสอนเพลง 2 ชั้น หรือเพลงชั้นเดียว มีทำนอง ง่ายต่อการจดจำ ใช้ทักษะได้แก่ การแบ่งมือฆ้อง กู้ ลูกกระทบ กรอ เก็บ ในขั้นกลางมีการเรียนการสอนเพลง ประเภท โหมโรง เพลงเถา เพลงตับ เพลงเรื่อง ฯลฯ มีทักษะเพิ่มขึ้นจากขั้นต้นได้แก่ การแปรทาง ความไพเราะในการบรรเลง และในขั้นสูง มีการเรียนการสอนเพลงทยอย เพลงเดี่ยว เพลงหน้าพาทย์ มีทักษะเพิ่มขึ้นจากขั้นกลางได้แก่ การประคบ การไขว้มือ ร้ว ขี้ กวาด ถ่าง ล่อน และการประพันธ์เพลง

สรุปเนื้อหาหลักสูตรของวงไทยบรรเลงนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ หลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพ และหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียน ในด้านเพลงหลักสูตรทั้ง 2 ประเภทมีความแตกต่างกันในช่วงเริ่มต้น เท่านั้นกล่าวคือ หลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพจะเริ่มด้วยเพลงสากลตามขนบของการเรียนดนตรีไทย แล้วต่อ ด้วยเพลงที่ใช้งาน ส่วนหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียนจะมีการเรียนที่เริ่มด้วยให้เด็กได้สัมผัสกับดนตรีที่มีความง่ายก่อนจะเริ่มด้วยเพลง 2 ชั้นง่าย ๆ หรือเพลงชั้นเดียวที่มีกระสวนทำนองสั้น ๆ หลักสูตรในขั้นที่สูงขึ้นก็ จะมีการใช้เพลงในการเรียนการสอนประเภทเดียวกัน ส่วนในด้านทักษะหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพนั้น ขั้นต้นจะมีการสอนเรื่องทักษะดังนี้คือ การตีคู่ ลูกกระทบ กรอ เก็บ สะเดาะ สะบัด ส่วนหลักสูตรที่เสริมความรู้ ให้ผู้เรียนไม่มี สะเดาะและสะบัด สิ่งสำคัญที่ผู้เรียนทั้งสองหลักสูตรเรียนรู้ในขั้นต้นนี้คือ เรื่องของการแบ่งมือ ฆ้องซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการเรียนดนตรีไทย ในขั้นต่อมาทักษะที่เพิ่มขึ้นจากเดิมคือ เรื่องของการแปร ทางจากทำนองฆ้องวงใหญ่เป็นทางเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ เช่นระนาดเอก ระนาดทุ้มและฆ้องวงเล็ก นอกจากนี้ ผู้เรียนยังได้ศึกษาเรื่องของความไพเราะในการบรรเลงซึ่งในประเด็นนี้ตัวผู้เรียนเองต้องสัมผัสดนตรี จนมีความรู้ ความเข้าใจในดนตรีด้วยตนเอง สำหรับทักษะในขั้นสูงผู้เรียนจะศึกษาทักษะเรื่องการไขว้มือ ขี้ กวาด ถ่าง ร้ว และคาบลูกคาบดอก

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เรื่องการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลง

เรื่องการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการเรียนการสอนดนตรี ผู้วิจัยได้พัฒนาจากหลักการบำเพ็ญตัว เป็นนักดนตรีของครูมนตรี ตราโมทและโครงการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ในการสอนอาชีวศึกษา เหตุที่ต้องใช้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของกรมอาชีวศึกษาเนื่องจากดนตรีไทย ถือเป็นวิชาชีพแขนงหนึ่ง ซึ่งผลการวิจัยมีดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ของความคิดเห็นของผู้สอนในวงไทยบรรเลงที่มีต่อการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยจำนวน 4 ท่าน

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (N=15)	ระดับ ความสำคัญ
1. ความกตัญญูทเวท		
1.1 ตระหนักในพระคุณอาจารย์ทั้งครูที่เป็นมนุษย์ ครูเทพ และครูที่ล่วงล่วงลับไปแล้ว	5.00	มากที่สุด
1.2 ช่วยเหลืองานครูอาจารย์ตามสมควร	4.75	มากที่สุด
1.3 มีสัมมาคารวะต่อครูอาจารย์อย่างสม่ำเสมอทั้งต่อหน้าและลับหลัง	5.00	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.90	มากที่สุด
2. มีมารยาทและคุณลักษณะแห่งความเป็นนักดนตรีไทย		
2.1 รู้จักความมีอาวโส	5.00	มากที่สุด
2.2 การใช้วิชาในทางที่ถูกที่ควร ไม่ใช่ดนตรีไปในทางที่ผิด	4.75	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.87	มากที่สุด
3. ความรับผิดชอบ		
3.1 มีการเตรียมความพร้อมในการเรียนและการปฏิบัติงาน	4.75	มากที่สุด
3.2 ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ	4.75	มากที่สุด
3.3 มีความเพียรพยายามในการเรียนและการปฏิบัติงาน	4.75	มากที่สุด
3.4 ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเอง	4.75	มากที่สุด
3.5 ตรงต่อเวลา	4.75	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.75	มากที่สุด
4. ความซื่อสัตย์สุจริต		
4.1 พுகความจริง	4.75	มากที่สุด
4.2 ไม่นำผลงานของคนอื่นมาแอบอ้างเป็นของตนเอง	4.75	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.75	มากที่สุด

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (N=15)	ระดับ ความสำคัญ
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง		
5.1 ไม่ประหม่าเวลาแสดงดนตรี	4.75	มากที่สุด
5.2 กล้าแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล	4.50	มากที่สุด
5.3 กล้ายอมรับความจริง	4.75	มากที่สุด
5.4 กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง	4.75	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.68	มากที่สุด
6. มีมนุษยสัมพันธ์		
6.1 แสดงกริยาท่าทางสุภาพต่อผู้อื่น	4.75	มากที่สุด
6.2 ช่วยเหลือผู้อื่น	4.75	มากที่สุด
6.3 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.75	มากที่สุด
6.4 ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น	4.75	มากที่สุด
6.5 ชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ	4.75	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.75	มากที่สุด
7. ความสนใจใฝ่รู้		
7.1 พยายามฝึกตนเอง	4.75	มากที่สุด
7.2 ซักถามปัญหาข้อสงสัย	4.50	มากที่สุด
7.3 แสวงหาประสบการณ์และค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ	5.00	มากที่สุด
7.4 มีความตั้งใจในการเรียนดนตรี	4.75	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.75	มากที่สุด
8. การละเว้นสิ่งเสพติดและการพนัน		
8.1 ไม่สูบบุหรี่	4.25	ปานกลาง
8.2 ไม่ดื่มสุราและของมึนเมา	4.5	มากที่สุด
8.3 ไม่เสพสิ่งเสพติดอื่น ๆ	5.00	มากที่สุด
8.4 ไม่เล่นการพนัน	5.00	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.68	มากที่สุด

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (N=15)	ระดับ ความสำคัญ
9. ความรักสามัคคี		
9.1 ไม่ทะเลาะวิวาท	4.75	มากที่สุด
9.2 ร่วมมือในการทำงาน	5.00	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.91	มากที่สุด
10. ความอดทน อดกลั้น		
10.1 มีสติและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี	4.50	มากที่สุด
10.2 ควบคุมกิริยามารยาทในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ได้	4.58	มากที่สุด
10.3 มีความอดทนต่อการฝึกซ้อมดนตรี	4.75	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.50	มากที่สุด
11. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ		
11.1 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในทางดนตรีอย่าง เหมาะสมไม่ทำลายวัฒนธรรมดนตรีของเดิมจนเสียหาย	5.00	มากที่สุด
เฉลี่ย	5.00	มากที่สุด
12. การพึ่งตนเอง		
12.1 สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะ เวลาแสดงดนตรี	4.50	มากที่สุด
12.2 สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ด้วยตนเอง	5.00	มากที่สุด
12.3 ทหารายได้พิเศษได้ด้วยตนเอง	4.50	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.66	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าความคิดเห็นของผู้สอนในวงไทยบรรเลงที่มีต่อการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยให้ความสำคัญในเรื่องความรักสามัคคีมากที่สุด ในด้านไม่ทะเลาะวิวาท มีน้ำใจ นักกีฬาและร่วมมือในการทำงาน ด้วยระดับคะแนนเฉลี่ยถึง 4.91 รองลงมาคือเรื่องความกตัญญูกตเวที ในด้านมีสัมมาคารวะต่อครูอาจารย์อย่างสม่ำเสมอทั้งต่อหน้าและลับหลัง ช่วยเหลืองานครูอาจารย์ตามสมควร ตระหนักในพระคุณอาจารย์ทั้งครูที่เป็นมนุษย์ ครูเทพและครูที่ล่วงล่วงลับไปแล้ว ที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.90 ลำดับที่ 3 มีคะแนนเท่ากัน 2 เรื่องคือเรื่องความมีวินัย ในด้านมีมารยาท มีคุณลักษณะแห่งความเป็นนักดนตรีไทย ประพฤติ

ตนถูกต้องตามศีลธรรมอันดีงามและเรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านคิดสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในทางดนตรีอย่างเหมาะสม ไม่ทำลายวัฒนธรรมดนตรีของเดิมจนเสียหาย ที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.87 ส่วนด้านที่ผู้สอนให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือความอดทน อดกลั้น ในด้านการมีสติ และสามารถควบคุมอารมณ์ มีความอดทนต่อการฝึกซ้อมดนตรี ควบคุมกิจกรรมารยาทในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์โดยมีคะแนนเฉลี่ยที่ 4.58

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ของความคิดเห็นของผู้เรียนในวงไทยบรรเลงที่มีต่อการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยจำนวน 15 ท่าน

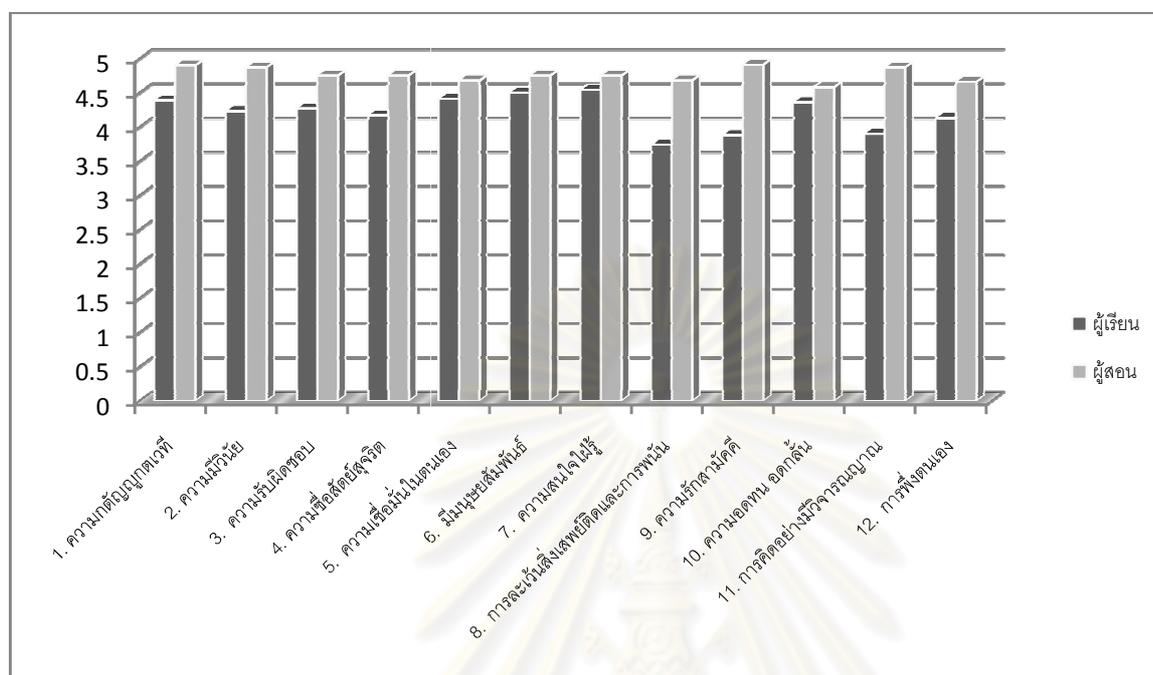
ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (N=15)	ระดับ ความสำคัญ
1. ความกตัญญูกตเวที		
1.1 ตระหนักในพระคุณอาจารย์ทั้งครูที่เป็นมนุษย์ ครูเทพและครูที่ล่วงล่วงลับไปแล้ว	4.73	มากที่สุด
1.2 ช่วยเหลืองานครูอาจารย์ตามสมควร	4.20	มาก
1.3 มีสัมมาคารวะต่อครูอาจารย์อย่างสม่ำเสมอทั้งต่อ หน้าและลับหลัง	4.26	มาก
เฉลี่ย	4.39	มาก
2. มีมารยาทและคุณลักษณะแห่งความเป็นนักดนตรีไทย		
2.1 รู้จักความมีอาวโส	4.80	มากที่สุด
2.2 การใช้วิชาในทางที่ถูกที่ควร ไม่ใช่ดนตรีไปในทางที่ ผิด	3.66	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.23	มาก
3. ความรับผิดชอบ		
3.1 มีการเตรียมความพร้อมในการเรียน และการ ปฏิบัติงาน	4.20	มาก
3.2 ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ	4.06	มาก
3.3 มีความเพียรพยายามในการเรียนและการปฏิบัติงาน	4.33	มาก
3.4 ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเอง	4.46	มาก
3.5 ตรงต่อเวลา	4.33	มาก
เฉลี่ย	4.27	มาก

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (N=15)	ระดับ ความสำคัญ
4. ความซื่อสัตย์สุจริต		
4.1 พுகความจริง	3.39	ปานกลาง
4.2 ไม่นำผลงานของคนอื่นมาแอบอ้างเป็นของตนเอง	4.46	มาก
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง		
5.1 ไม่ประหม่าเวลาแสดงดนตรี	4.26	มาก
5.2 กล้าแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล	4.26	มาก
5.3 กล้ายอมรับความจริง	4.46	มาก
5.4 กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง	4.66	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.41	มาก
6. มีมนุษยสัมพันธ์		
6.1 แสดงกริยาท่าทางสุภาพต่อผู้อื่น	4.26	มาก
6.2 ช่วยเหลือผู้อื่น	4.53	มากที่สุด
6.3 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.6	มากที่สุด
6.4 ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น	4.46	มาก
6.5 ชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ	4.66	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.50	มากที่สุด
7. ความสนใจใฝ่รู้		
7.1 พยายามฝึกตนเอง	4.53	มากที่สุด
7.2 ซักถามปัญหาข้อสงสัย	4.53	มากที่สุด
7.3 แสวงหาประสบการณ์และค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ	4.46	มาก
7.4 มีความตั้งใจในการเรียนดนตรี	4.66	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.54	มากที่สุด
8. การละเว้นสิ่งเสพย์ติดและการพนัน		
8.1 ไม่สูบบุหรี่	2.86	ปานกลาง
8.2 ไม่ดื่มสุราและของมึนเมา	3.40	มาก
8.3 ไม่เสพสิ่งเสพย์ติดอื่น ๆ	4.20	มาก
8.4 ไม่เล่นการพนัน	4.53	มากที่สุด
เฉลี่ย	3.74	มาก

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ยเลข (N=15)	ระดับ ความสำคัญ
9.1 ไม่ทะเลาะวิวาท	3.93	มาก
9.2 ร่วมมือในการทำงาน	3.86	มาก
9.3 มีน้ำใจนักกีฬา	3.86	มาก
เฉลี่ย	3.88	มาก
10. ความอดทน อดกลั้น		
10.1 มีสติและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี	3.06	มาก
10.2 ควบคุมกิริยามารยาทในสถานการณ์ที่ไม่พึง ประสงค์ได้	4.00	มาก
10.3 มีความอดทนต่อการฝึกซ้อมดนตรี	4.13	มาก
เฉลี่ย	4.36	มาก
11. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ		
11.1 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในทางดนตรีอย่าง เหมาะสมไม่ทำลายวัฒนธรรมดนตรีของเดิมจนเสียหาย	3.80	มาก
เฉลี่ย	3.80	มาก
12. การพึ่งตนเอง		
12.1 สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะ เวลาแสดงดนตรี	4.13	มาก
12.2 สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ด้วยตนเอง	4.33	มาก
12.3 หารายได้พิเศษได้ด้วยตนเอง	3.93	มาก
เฉลี่ย	4.13	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าความคิดเห็นของผู้เรียนในวงไทยบรรเลงที่มีต่อการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยให้มีความสำคัญในเรื่องความสนใจใฝ่รู้ ด้านพยายามฝึกตนเองซักถามปัญหาข้อสงสัย แสวงหาประสบการณ์และค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ มีความตั้งใจในการเรียนดนตรีมีค่าเฉลี่ยที่ระดับคะแนน 4.54 รองลงมาคือ เรื่องการมีมนุษยสัมพันธ์ในด้านการแสดงกริยาท่าทางสุภาพต่อผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นให้ความร่วมมือกับผู้อื่น ชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ ที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.50 ลำดับที่ 3 คือเรื่องความเชื่อมั่นในตนเอง ที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.41 และประเด็นที่ผู้เรียนในวงไทยบรรเลงให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือเรื่องการละเว้นสิ่งเสพย์ติดและการพนันที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.74

ภาพที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในวงไทยบรรเลงที่มีต่อการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในผู้สอนการเรียนการสอนดนตรีไทย

จากแผนภูมิเห็นได้ว่าความคิดเห็นของผู้สอนในวงไทยบรรเลงที่มีต่อการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยให้ความสำคัญในเรื่องความรักสามัคคีมากที่สุดในด้านไม่ทะเลาะวิวาท มีน้ำใจ นักกีฬาและร่วมมือในการทำงาน ด้วยระดับคะแนนเฉลี่ยถึง 4.91 ส่วนด้านที่ผู้สอนให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือ ความอดทน อดกลั้น ในด้านการมีสติและสามารถควบคุมอารมณ์ มีความอดทนต่อการฝึกซ้อมดนตรี ควบคุม กิริยามารยาทในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์โดยมีคะแนนเฉลี่ยที่ 4.58 ในด้านความคิดเห็นของผู้เรียนในวงไทย บรรเลงที่มีต่อการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทย ให้ความสำคัญในเรื่องความ สนใจใฝ่รู้ ด้านพยายามฝึกตนเองซักถามปัญหาข้อสงสัย แสวงหาประสบการณ์และค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ มีความ ตั้งใจในการเรียนดนตรีมีค่าเฉลี่ยที่ระดับคะแนน 4.54 และประเด็นที่ผู้เรียนในวงไทยบรรเลงให้ความสำคัญน้อย ที่สุดคือเรื่องการละเว้นสิ่งเสพย์ผิดและการพนันที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.74 เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้สอนจะให้ ความสำคัญเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าผู้เรียน ในทุกประเด็นแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าผู้สอนให้ ความมุ่งหวังและมีคาดหวังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมากแต่ในความเป็นจริงแล้วสิ่งที่ผู้เรียนได้เรื่องคุณธรรมจริยธรรม จากการสอดแทรกระหว่างการเรียนการสอนดนตรีไทยนั้นอาจไม่ได้ตามเป้าหมายที่ผู้สอนกำหนด แต่ผลที่ได้ก็ เป็นที่น่าพอใจเนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่ก็ให้ความสำคัญเรื่องคุณธรรมจริยธรรมที่ระดับมากถึงมากที่สุด

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบค่าความต่างของความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในวงไทยบรรเลงที่มีต่อการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทย

ประเด็นการประเมิน	ผู้เรียน (N=15)	ผู้สอน (N=4)	ค่าความต่าง
1. ความกตัญญู กตเวที	4.39	4.90	0.51
2. ความมีวินัย	4.23	4.87	0.64
3. ความรับผิดชอบ	4.27	4.75	0.48
4. ความซื่อสัตย์สุจริต	4.17	4.75	0.58
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง	4.41	4.68	0.27
6. มีมนุษยสัมพันธ์	4.50	4.75	0.25
7. ความสนใจใฝ่รู้	4.54	4.75	0.21
8. การละเว้นสิ่งเสพย์ติด และการพนัน	3.74	4.68	0.94
9. ความรักสามัคคี	3.88	4.91	1.03
10. ความอดทน อดกลั้น	4.36	4.58	0.22
11. การคิดอย่างมี วิจารณญาณ	3.90	4.87	0.97
12. การฟังตนเอง	4.13	4.66	0.53
เฉลี่ย	4.21	4.76	0.55

จากตารางเห็นได้ว่าประเด็นที่มีค่าความต่างระหว่างผู้สอนและผู้เรียนมากที่สุดคือเรื่องของความสามัคคีมีค่าความต่างคือ 1.03 รองลงมาเรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีค่าความต่างคือ 0.97 และการละเว้นสิ่งเสพย์ติดและการพนันมีค่าความต่างคือ 0.94 ส่วนด้านที่มีความต่างน้อยที่สุดคือด้านความอดทน อดกลั้นมีค่าความต่างคือ 0.22 สำหรับค่าเฉลี่ยทั้งหมดของผู้เรียนคือ 4.21 และค่าเฉลี่ยทั้งหมดของผู้สอนคือ 4.76 มีค่าความต่างที่ 0.55 สรุปได้ว่าครูผู้สอนมีความคาดหวังให้ผู้เรียนมีความสามัคคีมากที่สุดแต่ในทางกลับกันผู้เรียนไม่ให้ความสำคัญด้านความสามัคคี แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้เรียนไม่มีความสามัคคีเนื่องจากผู้เรียนเห็นเป็นเรื่องเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีความสามัคคีในตัวอยู่แล้วจึงให้ความสำคัญด้านอื่นมากกว่า จากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยที่ได้สัมผัสกับบุคลากรในวงไทยบรเรลทั้งผู้สอนและผู้เรียนพบว่า มีความสามัคคีสูงมาก เช่น ในเวลาที่ออกแสดงดนตรี ก็จะแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนทั้งคนที่อยู่บนรถคอยส่งของ คนขนเครื่องดนตรี คนจัดเครื่องดนตรีบนเวที การจัดวงจึงใช้เวลาอันรวดเร็ว ในเรื่องความสามัคคีเป็นเรื่องที่นักดนตรีทุกคนพึงให้ความสำคัญอยู่แล้ว เนื่องจากดนตรีจำเป็นจะต้องเล่นเป็นวงเป็นหมู่คณะถ้าไม่มีความสามัคคีวงดนตรีก็ไม่ประสบผลสำเร็จ และในด้านความอดทน อดกลั้นคะแนนเฉลี่ยระหว่างผู้สอนและผู้เรียนมีความต่างกันน้อยที่สุดแสดงว่าด้านความอดทน อดกลั้นทั้งผู้สอนและผู้เรียนแสดงความเห็นและให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าวเท่า ๆ กัน

ตัวอย่างการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรเรลเรื่องความกตัญญูกตเวทิต์ เช่น ในหนึ่งปีก็จะมีการจัดพิธีไหว้ครูเพื่อระลึกถึงและเพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทิต์ต่อครูบาอาจารย์เป็นสำคัญถึงแม้ว่าการจัดพิธีไหว้ครูแต่ละครั้งจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก หัวหน้าวงก็พยายามที่จะจัดขึ้นทุกปี เนื่องจากในการเรียนการสอนดนตรีไทยนั้นพิธีไหว้ครูถือเป็นพิธีที่สำคัญที่ผู้เรียนดนตรีไทยทุกคนจำเป็นต้องเข้าร่วมพิธีทั้งนี้เพื่อความเป็นสิริมงคล

ภาพที่ 8 งานไหว้ครูวงไทยบรเรล 24 ธันวาคม 2552

ที่มา ผู้วิจัย

ในพิธีไหว้ครูคนตรีไทยนี้แสดงให้เห็นว่า ในหมู่นักคนตรีไทยความกตัญญูตวาทิมิใช่ผู้เป็นศิษย์พึงกระทำต่อครูผู้ที่เป็นมนุษย์เท่านั้น แต่ยังเพื่อแผ่ไปถึงครูที่เป็นเทพดาและครูคนตรีไทยที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งในพิธีไหว้ครูคนตรีไทยมีพิธีสงฆ์เพื่อทำบุญอุทิศไปยังเทพสังคีตอาจารย์และครูคนตรีไทยที่ล่วงลับไปแล้วนอกจากนี้ในงานไหว้ครูแต่ละปีลูกศิษย์แต่ละรุ่นตั้งแต่รุ่นเล็กไปจนถึงรุ่นใหญ่จะได้มารวมตัวกันทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีขึ้นในหมู่พี่น้องนักคนตรีอีกด้วย

ภาพที่ 9 พิธีสงฆ์ในพิธีไหว้ครู งานไหว้ครูวงไทยบรรเลง 24 ธันวาคม 2552
ที่มา ผู้วิจัย

ภาพที่ 10 ลูกศิษย์มีโอกาสได้มารวมตัวกันในงานไหว้ครูวงไทยบรรเลง 24 ธันวาคม 2552
ที่มา โดยผู้วิจัย

การจัดงานไหว้ครูแต่ครั้งนั้นมิได้กระทำขึ้นแต่ภายในบ้านหากยังมีส่วนร่วมไปถึงหมุ่้นักดนตรีภายนอกที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับครูผู้สอนหรือสนิทกับบุคคลภายในบ้านก็จะชักชวนกันมาร่วมบรรเลงถวายมือเกิดเป็นมิตรภาพขึ้นในวงการดนตรีไทย ประเด็นนี้เป็นวัฒนธรรมของวงการดนตรีไทยประการหนึ่งในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ภาพที่ 11 การบรรเลงถวายมือจากวงดนตรีไทยคณะต่าง ๆ งานไหว้ครูวงไทยบรรเลง 24 ธันวาคม 2552
ที่มา ผู้วิจัย

สรุปหลักสูตรของวงไทยบรรเลงมี 2 ประเภทคือ หลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพและหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียน เนื้อหาหลักสูตรด้านเพลง หลักสูตรสองประเภทจะแตกต่างกันในขั้นต้น กล่าวคือหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพเริ่มด้วยเพลงสาธุการ แล้วต่อยด้วยเพลงที่ใช้งาน ส่วนหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียนเริ่มด้วยให้เด็กได้สัมผัสกับดนตรีที่มีความง่ายก่อนจึงเริ่มด้วยเพลงที่มีกระสวนทำนองสั้น ๆ ง่าย ๆ หลักสูตรในขั้นที่สูงขึ้นมีการใช้เพลงในการเรียนการสอนประเภทเดียวกัน สำหรับเนื้อหาหลักสูตรด้านทักษะ ทั้งสองหลักสูตรมีการสอนทักษะ 5 ทักษะพื้นฐานที่เหมือนกันคือ การแบ่งมือซ้อง การตีคู่ ลูกกระทบ กรอ เก็บ แต่หลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพจะมีการเพิ่มเติมทักษะเรื่อง การสะเคาะและสะบัด ในขั้นกลางมีทักษะที่ให้ผู้เรียนได้เริ่มใช้ความคิดเช่น เรื่องการแปรทาง สำหรับทักษะในขั้นสูงผู้เรียนจะศึกษาทักษะการบรรเลงที่ซับซ้อนขึ้นและเรื่องการประพันธ์เพลง

ในด้านการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทย พบว่าผู้สอนจะให้ความสำคัญเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าผู้เรียนในทุกประเด็น ด้านความคิดเห็นของผู้สอนในวงไทยบรรเลงได้ให้ความสำคัญในเรื่องความรักสามัคคีมากที่สุดเนื่องจากดนตรีต้องเล่นเป็นหมู่คณะถ้าไม่สามัคคีแล้ววงก็จะไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนด้านที่ผู้สอนให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือความอดทน อดกลั้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยที่ 4.91 และ 4.58 ตามลำดับ สำหรับความคิดเห็นของผู้เรียนในวงไทยบรรเลงให้ความสำคัญในเรื่องความสนใจใฝ่รู้มากที่สุด เนื่องจากผู้เรียนให้ความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้ทางด้านดนตรีไทยให้มากที่สุดโดยมีการเอาใจใส่ต่อการฝึกซ้อมดนตรี จนผู้เรียนในรุ่นแรก ๆ ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และทำงานด้านดนตรีหลายท่าน ส่วนประเด็นที่ผู้เรียนให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือเรื่องการละเว้นสิ่งเสพติดและการพนันมีค่าเฉลี่ยที่ระดับคะแนน 4.54 และ 3.74 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม: กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของการวิจัยและนำเสนอตามลำดับดังนี้ คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาหลักสูตรของวงไทยบรรเลง
2. เพื่อศึกษาเนื้อหาด้านการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทยวงไทย

บรรเลง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม : กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเฉพาะกรณี เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจากแหล่งข้อมูลหลายๆ แห่ง การสัมภาษณ์และการสังเกตโดยการ บันทึกภาพ บันทึกเสียง เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดแล้วผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้อาจระเบียบให้เป็นระบบพร้อมที่จะนำเสนอ กระบวนการต่อมาคือการนำเสนอข้อมูลพร้อมทั้งหาข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หลักฐาน แบ่งเป็น 2 ประเภทคือเอกสารชั้นปฐมภูมิ และเอกสารชั้นทุติยภูมิ

1.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ

1.1.1 หนังสือ ศิลปินแห่งชาติคนแรกของจังหวัดสมุทรสงคราม

กระทรวงวัฒนธรรมและจังหวัดสมุทรสงครามจัดพิมพ์เนื่องในงานยกย่องเชิดชูเกียรติ นายอุทัย แก้วละเอียด วันที่ 4 เมษายน 2553 ณ ลานวัฒนธรรมนาคะวะรังค์ โครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์ จังหวัดสมุทรสงคราม

1.1.2 หนังสือ เพลงอุทัย ที่ระลึกในงานไหว้ครูดนตรีไทยประจำปี 2553 มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และงานมุทิตาจิตครูอุทัย แก้วละเอียด ศิลปินแห่งชาติ ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน วันอาทิตย์ ที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2553

1.2 เอกสารชั้นทุติยภูมิได้แก่ เอกสาร วารสาร จุลสาร และการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยซึ่งได้ทำการศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น หอวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการตอบแบบสอบถาม

2.1 การสัมภาษณ์หลักสูตรการสอนดนตรีไทยเรื่องเพลงที่ใช้สอน ซึ่งเครื่องมือชิ้นนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นแล้วนำไปให้อาจารย์อุทัย แก้วละเอียด (ศิลปินแห่งชาติ) ตรวจสอบความครบถ้วนและความเหมาะสมของเนื้อหาแล้วจึงส่งผู้เชี่ยวชาญตรวจอีกชั้นหนึ่ง

2.2 การสังเกตการณ์ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและการแสดงดนตรีของวงไทยบรรเลงเพื่อสังเกตบทเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนและบทเพลงที่ใช้ในการแสดงดนตรี

2.3 การสุ่มตัวอย่าง ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างผู้เรียนในเรื่องการเรียนการสอนดนตรีไทยที่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม วิธีการสุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกใช้จะใช้การสุ่มตัวอย่างที่ใช้ความน่าจะเป็น โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ผู้วิจัยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มอายุ 3 กลุ่มคือกลุ่มที่มีอายุ 10-20 ปี 21-30 ปีและ 31 ปีขึ้นไป โดยจะเลือกตัวแทนกลุ่มละ 5 คน

2.4 แบบสอบถาม ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อถามผู้เรียนในเรื่องการเรียนการสอนดนตรีไทยที่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้แบบมาตรฐาน ค่า ผู้วิจัยได้พัฒนาจากหลักการบำเพ็ญตนเป็นนักดนตรีของกรมดนตรี ตราโมทและโครงการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการสอนอาชีวศึกษา เหตุที่ต้องใช้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของกรมอาชีวศึกษาเนื่องจากดนตรีไทยถือเป็นวิชาชีพแขนงหนึ่ง แล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสม จากนั้นจึงส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและนำกลับมาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด

ขอบเขตของการวิจัย

1. วงดนตรีที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้คือวงไทยบรรเลง ช่วงปี 2552-2553
2. ศึกษาบทเพลงที่ใช้เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงเท่าที่ใช้ในหลักสูตรปัจจุบัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดระเบียบข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารในที่นี้ได้ข้อมูลทั้งจากหอวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากการสังเกต มาจัดระเบียบทางด้านเนื้อหาว่าข้อความต่างๆที่ปรากฏนั้นมีความหมายอะไรที่น่าจะตรงประเด็นกับเรื่องที่เราต้องการวิเคราะห์บ้าง

2. การแสดงข้อมูล ในที่นี้ผู้วิจัยจะแสดงข้อมูลในเรื่องของหลักสูตรการถ่ายทอดดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงในแง่มุมของเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงการสอดแทรกคุณธรรม

จริยธรรมในการสอนดนตรีไทย โดยหลักสูตรการถ่ายทอดดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงในเรื่องของเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนนั้นจะได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยต้องถอดบทสัมภาษณ์จากแถบบันทึกเสียงมาเป็นความเรียงจากนั้นจึงวิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นต่างๆต่อไป ส่วนในด้านการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทยนั้นข้อมูลจะได้จากแบบสอบถามซึ่งเมื่อได้ข้อมูลมาแล้วผู้วิจัยจะหาค่าเฉลี่ยตามประเด็นต่างๆที่ได้ตั้งไว้แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางว่าประเด็นเรื่องคุณธรรมจริยธรรมข้อใดที่มีความสำคัญมากที่สุด

3. การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัยเป็นกระบวนการหาข้อสรุปและการตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบว่า ข้อสรุปหรือความหมายที่ได้มีความถูกต้องตรงประเด็นและน่าเชื่อถือเพียงในซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะสร้างข้อสรุปของหลักสูตรที่เป็นเอกลักษณ์ในการถ่ายทอดดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. เนื้อหาหลักสูตรของวงไทยบรรเลง

จากผลการวิจัยพบว่า วงไทยบรรเลงเป็นวงดนตรีไทยดั้งเดิมของชุมชนอัมพวา จุดประสงค์หลักของวงไทยบรรเลงเพื่อบรรเลงดนตรีตอบสนองความต้องการของสังคมเช่นประกอบพิธีกรรมและเพื่อความบันเทิง นอกจากนี้ยังทำการเผยแพร่ดนตรีไทยโดยจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยขึ้นภายในบ้าน เพื่อสืบทอดดนตรีไทยให้คงอยู่ต่อไป ด้วยการสร้างนักดนตรีไทยขึ้นมาใหม่หลายต่อหลายรุ่น โดยจะสอนให้แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีลูกศิษย์มากมายหลายรุ่นศิษย์รุ่นแรกๆบางคนไปเป็นครูสอนดนตรีตามที่ต่างๆหรือบางคนก็ออกไปตั้งวงดนตรีเป็นของตนเอง

1.1 เนื้อหาด้านเพลง

ผู้เรียนภายในวงไทยบรรเลงนั้นจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ผู้เรียนที่มาเรียนเพื่อเป็นนักดนตรีอาชีพ และผู้เรียนที่มาเรียนดนตรีเพื่อเสริมความรู้ การเลือกเนื้อหาในด้านเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนของวงไทยบรรเลงนั้น ผู้สอนยอมเป็นผู้กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียน ทั้งนี้เนื้อหาสาระที่ได้กำหนดและจัดทำขึ้นมาเกิดจากมวลประสบการณ์ของครูผู้สอนเอง ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ หลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพจะเริ่มด้วยเพลงสาธิตการตามขนบของการเรียนดนตรีไทย แล้วต่อด้วยเพลงที่ใช้งานซึ่งจะเน้นไปที่เพลงประเภทเพลงมอญ

ส่วนหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียนจะเริ่มด้วยให้เด็กได้สัมผัสกับดนตรีที่มีความง่ายก่อนเริ่มด้วยเพลง 2 ชั้นง่าย ๆ หรือเพลงชั้นเดียวที่มีกระสวนทำนองสั้นๆ เมื่อผู้เรียนได้สัมผัสดนตรีไทยได้ระยะหนึ่งก็จะเกิดความรู้ความเข้าใจในดนตรีมากขึ้น ขึ้นต่อไปจะเรียนเพลงที่ต้องใช้ทักษะที่สูงขึ้นรวมถึงต้องใช้สมองทำหน้าที่จำเพลงที่มีกระสวนทำนองที่ยาวขึ้น เช่น เพลงประเภทโหม

โรง เพลงเรื่อง เพลงเถาและเพลงตับ ตามแบบแผนของการเรียนดนตรีไทยที่เคยมีมาทั้งนี้ผู้สอนก็จะพิจารณาว่า ผู้เรียนคนใดเหมาะสมจะเรียนเพลงชั้นใดประเภทใด ขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวผู้เรียนเองด้วยอีกประการหนึ่ง การเรียนการสอนเพลงในชั้นสูงนั้นก็จะมี การต่อเพลงทยอย เพลงเดี่ยวและเพลงหน้าพาทย์ตามลำดับเหมือนกันกับหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพ

ข้อสังเกตที่สำคัญที่ผู้เรียนในสายอาชีพได้มากกว่าผู้เรียนที่มาเรียนเสริมความรู้คือ ประสบการณ์ทางดนตรีที่ได้จากการออกแสดงดนตรีในขั้นต้นที่ผู้เรียนสายอาชีพยังบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองไม่ได้ครูผู้สอนจะให้เล่นเครื่องประกอบจังหวะก่อนซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความแม่นยำในจังหวะของดนตรี จนกระทั่งเมื่อบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองได้แล้ว สิ่งที่ได้ก็คือทราบถึง โอกาสในการใช้เพลงต่างๆ การขึ้นเพลง การจบเพลงจะต้องทำอย่างไร ในเรื่องของประสบการณ์ทางดนตรีนี้ไม่สามารถหาได้ในห้องเรียน

1.2 เนื้อหาด้านทักษะ

หลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพนั้น ในขั้นต้นจะมีการสอนเพลงสาธการ ซึ่งในเพลงสาธการโบราณจารย์ท่านได้มีการสอดแทรกทักษะดนตรีไว้มากมายเสมือนว่าเพลงสาธการเป็นแบบฝึกหัดขั้นต้นสำหรับการเรียนดนตรีไทยที่จะทำให้ผู้เรียนรู้ทักษะดังนี้คือ การตีคู่ ลูกกระทบ กรอ เก็บ สะเดาะ สะบัด

ส่วนหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้ผู้เรียนนั้นจะเริ่มด้วยเพลง 2 ชั้นง่ายๆ หรือเพลงชั้นเดียวที่มีกระสวนทำนองสั้นๆ ซึ่งเพลงในหมวดนี้จะมีทักษะการตีคู่ ลูกกระทบ กรอ เก็บ แต่สิ่งสำคัญที่ผู้เรียนทั้งสองหลักสูตรจะได้เรียนรู้ในขั้นต้นนี้ก็คือเรื่องของการแบ่งมือห้องซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการเรียนดนตรีไทย

ในชั้นกลางมีทักษะที่เพิ่มขึ้นจากเดิมคือ เรื่องของการแปรทางจากทำนองห้องวงใหญ่เป็นทางเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ เช่นระนาดเอก ระนาดทุ้มและห้องวงเล็ก ในเรื่องของการแปรทางนี้ อันดับแรกครูผู้สอนจะต่อทางให้เพื่อเป็นการแนะนำว่าทำนองห้องวงใหญ่เล่นแบบนี้ เครื่องดนตรีชิ้นอื่นจะใช้ทำนองอย่างไรแทนกันได้ จากนั้นครูผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการการแปรทางด้วยตนเอง ทั้งนี้ครูผู้สอนจะเป็นผู้แนะนำว่าทางที่ที่ผู้เรียนคิดเองนั้นดีหรือไม่ สำหรับทักษะในขั้นสูงผู้เรียนจะศึกษาทักษะเรื่องการไขว้มือ ขยี้ กวาด ถ่าง รัว คาบลูกคาบดอก จากในเพลงเดี่ยวเครื่องดนตรีต่าง ๆ

ในเรื่องของเนื้อหาด้านเพลงและเนื้อหาด้านทักษะนั้นมีความสัมพันธ์กันซึ่งการเลือกเพลงที่ใช้ในหลักสูตรนี้เป็นเรื่องสำคัญที่ครูผู้สอนจำเป็นต้องเลือกให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น ผู้เรียนในสายอาชีพที่ต้องใช้ดนตรีในการประกอบอาชีพความเข้มข้นของเรื่องเพลงและทักษะก็ต้องมีมาก ฉะนั้นการเลือกที่จะสอนเพลงสาธการเป็นอันดับแรกก็เป็นสิ่งที่เหมาะสม ส่วนผู้เรียนที่มาเรียนเพื่อเสริมความรู้นั้นก็ถ้าจะเริ่มด้วยเพลงสาธการผู้เรียนในกลุ่มนี้อาจไม่มีความมุ่งมั่นและตั้งใจพอ การเรียนดนตรีไทยจะไม่ประสบความสำเร็จได้จึงต้องให้ผู้เรียนในกลุ่มนี้เริ่มด้วยสิ่งที้ง่าย ๆ ไปหายาก

2. เนื้อหาด้านการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลง เรื่องของคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงนั้นผู้เรียนและผู้สอน มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ความคิดเห็นของผู้เรียนในวงไทยบรรเลงที่มีต่อการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยให้ความสำคัญในเรื่องความสนใจใฝ่รู้ ด้านพยายามฝึกตนเองซักถามปัญหาข้อสงสัย แสวงหาประสบการณ์และค้นคว้าความรู้ใหม่ๆ มีความตั้งใจในการเรียนดนตรีมีค่าเฉลี่ยที่ระดับคะแนน 4.54 รองลงมาคือเรื่องการมีมนุษยสัมพันธ์ในการแสดงกริยาท่าทางสุภาพต่อผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นให้ความร่วมมือกับผู้อื่น ชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ ที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.50 ลำดับที่ 3 คือเรื่องความเชื่อมั่นในตนเอง ที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.41 และประเด็นที่ผู้เรียนในวงไทยบรรเลงให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือเรื่องการละเว้นสิ่งเสพย์ติดและการพนันที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.74

ความคิดเห็นของผู้สอนในวงไทยบรรเลงที่มีต่อการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยให้ความสำคัญในเรื่องความรักสามัคคีมากที่สุดในด้านไม่ทะเลาะวิวาท มีน้ำใจนักกีฬาและร่วมมือในการทำงาน ด้วยระดับคะแนนเฉลี่ย 4.91 รองลงมาคือเรื่องความกตัญญูกตเวที ในด้านมีสัมมาคารวะต่อครูอาจารย์อย่างสม่ำเสมอทั้งต่อหน้าและลับหลัง ช่วยเหลืองานครูอาจารย์ตามสมควร ตระหนักในพระคุณอาจารย์ทั้งครูที่เป็นมนุษย์ ครูเทพและครูที่ล่วงล่วงลับไปแล้ว ที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.90 ลำดับที่ 3 มีคะแนนเท่ากัน 2 เรื่องคือเรื่องความมีวินัยในด้านมีมารยาท มีคุณลักษณะแห่งความเป็นนักดนตรีไทย ประพฤติตนถูกต้องตามศีลธรรมอันดีงามและเรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านคิดสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในทางดนตรีอย่างเหมาะสมไม่ทำลายวัฒนธรรมดนตรีของเดิมจนเสียหาย ที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.87 ส่วนด้านที่ผู้สอนให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือความอดทน อดกลั้น ในด้านการมีสติและสามารถควบคุมอารมณ์ มีความอดทนต่อการฝึกซ้อมดนตรี ควบคุมกิริยามารยาทในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์โดยมีคะแนนเฉลี่ยที่ 4.58

ประเด็นที่มีค่าความต่างระหว่างผู้สอนและผู้เรียนมากที่สุดคือ เรื่องของความสามัคคีมีค่าความต่างคือ 1.03 รองลงมาเรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีค่าความต่างคือ 0.97 และการละเว้นสิ่งเสพย์ติดและการพนันมีค่าความต่างคือ 0.94 ส่วนด้านที่มีความต่างน้อยที่สุดคือด้านความอดทน อดกลั้นมีค่าความต่างคือ 0.22 สำหรับค่าเฉลี่ยทั้งหมดของผู้เรียนคือ 4.21 และค่าเฉลี่ยทั้งหมดของผู้สอนคือ 4.76 มีค่าความต่างที่ 0.55 สรุปได้ว่าครูผู้สอนมีความคาดหวังให้ผู้เรียนมีความสามัคคีมากที่สุดแต่ในทางกลับกันผู้เรียนยังมีความสามัคคีไม่เพียงพอระดับคะแนนถึงได้มีความต่างกันอย่างมา และในด้านความอดทน อดกลั้นคะแนนเฉลี่ยระหว่างผู้สอนและผู้เรียนมีความต่างกันน้อยที่สุดแสดงว่าด้านความอดทน อดกลั้นทั้งผู้สอนและผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าวเท่าๆกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม: กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง มีประเด็นที่สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรจากหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพ

เรื่องของหลักสูตรที่มี 2 ประเภทคือหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพ และหลักสูตรเพื่อเสริมความรู้ ที่มีความเปลี่ยนแปลงไปนั้นเกิดจากกระบวนการที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสของสังคม ประการแรกหลักสูตรที่สร้างนักดนตรีอาชีพในหลักสูตรนี้แต่เดิมมาโบราณเริ่มด้วยเพลงสาธุการ และโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงเรื่อง ๆ แต่ในปัจจุบันความต้องการของสังคมในเรื่องของปีพาทย์มอญมีเพิ่มมากขึ้นการเรียนการสอนย่อมจัดกระทำให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมเพื่อรับใช้สังคมต่อไป การเรียนการสอนในสายอาชีพนี้จึงมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรไปจากเดิม กล่าวคือหลังจากผู้เรียนได้เรียนเพลงสาธุการตามขนบดั้งเดิมของการเรียนดนตรีไทยแล้ว ผู้สอนจะต่อเพลงประเภทเพลงมอญเพื่อตามกระแสความต้องการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีศพ เมื่อผู้เรียนสามารถบรรเลงในงานต่าง ๆ จนเชี่ยวชาญแล้วจึงกลับมาเรียนเพลงในขนบตามลำดับต่อไป นอกจากนี้สิ่งที่ผู้เรียนสายอาชีพจะได้ก็คือประสบการณ์ทางดนตรีที่ได้จากการออกแสดงดนตรีในขั้นต้นที่ผู้เรียนสายอาชีพยังบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองไม่ได้ ครูผู้สอนจะให้เล่นเครื่องประกอบจังหวะก่อนซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความแม่นยำในจังหวะของดนตรี จนกระทั่งเมื่อบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองได้แล้วสิ่งที่ได้ก็คือทราบถึงโอกาสในการใช้เพลงต่างๆ การขึ้นเพลง การจบเพลงจะต้องทำอย่างไร ในเรื่องของประสบการณ์ทางดนตรีนี้จะหาไม่ได้ในห้องเรียน

ประการที่สอง หลักสูตรที่เพิ่มเติมจากโบราณคือหลักสูตรที่เสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียนซึ่งมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและค่านิยมที่เปลี่ยนไปกล่าวคือ ในอดีตการเรียนดนตรีต้องชอบจริงๆและอยากทำเป็นอาชีพปัจจุบันค่านิยมดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไป ความเจริญทางการศึกษามีมาก เด็กเข้าสู่การศึกษาภาคบังคับ ผู้ปกครองจึงมีค่านิยมเพียงให้ลูกหลานเรียนดนตรีเพื่อเป็นความสามารถพิเศษ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่ได้คิดให้เป็นนักดนตรีอาชีพทำให้การเรียนดนตรีไทยในสายนี้ไม่ได้เจาะลึกเช่นหลักสูตรสายอาชีพ

2. การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทย

ในเรื่องการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลง จากผลการวิจัยมีข้อสังเกตคือ ผู้สอนให้ความสำคัญเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าผู้เรียนในทุกประเด็นแสดงให้เห็น ได้อย่างชัดเจนว่าผู้สอนให้ความสำคัญและมีคําหมายเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมากแต่ในความเป็นจริงแล้วสิ่งที่ผู้เรียนได้เรื่องคุณธรรมจริยธรรมจากการสอดแทรก ระหว่างการเรียนการสอนดนตรีไทยนั้นอาจไม่ทำตามที่ผู้สอนรู้สึก แต่ผลที่ได้ก็เป็นการวัดทัศนคติที่น่าพอใจ เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่ก็ให้ความสำคัญเรื่องคุณธรรมจริยธรรมที่ระดับมาก

ถึงมากที่สุด จากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์ที่บ้านไทยบรรเลงมาช่วงระยะเวลาหนึ่งพบว่าครูผู้สอนซึ่งได้แก่ ครูอุทัย แก้วละเอียด และ พ.จ.อ. สมาน แก้วละเอียด มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูที่สมบูรณ์คือทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่บรรดาลูกศิษย์ เช่น ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนัน ในความเป็นจริงนักดนตรีไทยส่วนใหญ่จะมีค่านิยมที่ผิด ๆ ที่นิยมดื่มสุราและสูบบุหรี่ซึ่งการดื่มสุรานี้เป็นบ่อเกิดแห่งความเสื่อมทั้งปวง การที่ครูดนตรีไทยไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุขนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีได้อย่างภาคภูมิหากครูไม่ดื่มแล้วศิษย์จะดีไปได้อย่างไร อีกประการของคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญคือเรื่องความมีระเบียบวินัย เนื่องจาก พ.จ.อ. สมาน แก้วละเอียด ท่านเป็นทหารเรือจึงนำระบบทหารมาใช้ในวง การทำอะไรจะต้องเป็นระบบ มีขั้นตอนเป็นเวลา และมีการบริหารจัดการวงที่เป็นระบบ ดังนี้

2.1 การเรียนการสอนดนตรีของวงไทยบรรเลงมีการเรียนการสอนที่เป็นเวลาดังที่ นายปรารภ แก้วละเอียด (สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2553) ได้กล่าวว่า “เด็กที่มาอยู่ที่บ้านจะต้องตื่นขึ้นมาไล่มือในเวลาประมาณ 5.00 น. และจะมีการเรียนการสอนอีกทีในเวลาเย็นหลังจากที่ พ.จ.อ. สมาน แก้วละเอียดกลับจากทำงานที่กองดุริยางค์ทหารเรือซึ่งทุกคนต้องพร้อมที่จะต่อเพลงหากใครไม่พร้อมหรือไม่เข้าเรียนก็จะโดนทำโทษด้วยวิธีต่างๆ ในช่วงเย็นนี้จะเป็นการต่อเพลงและทวนเพลงเก่าที่ได้เคยเรียนมาแล้ว”

2.2 ในการออกแสดงดนตรีไทยตามงานต่างๆ จะมีการแบ่งหน้าที่ของแต่ละคนอย่างชัดเจนเช่นคนที่อยู่บนรถก็จะคอยหยิบส่งอุปกรณ์เครื่องดนตรีให้ฝ่ายที่ทำหน้าที่ขนเครื่อง และจะมีคนที่จัดเครื่องอยู่บนเวทีอีกฝ่าย หรือในอดีตเด็กที่มาอยู่ที่บ้านจะต้องจัดเวรทำความสะอาดทุกวัน ประเด็นต่างๆเหล่านี้ส่งผลให้การเรียนการสอนดนตรีและกิจการด้านดนตรีของวงไทยบรรเลงดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

2.3 เรื่องความกตัญญูคุณเดวที่ภายในวงไทยบรรเลงนั้นเป็นเรื่องที่ผู้สอนและผู้เรียนให้ความสำคัญอย่างมาก โดยศิษย์จะแสดงออกด้วยการให้ความเคารพและนอบน้อมต่อผู้มีพระคุณในที่นี้รวมไปถึงการให้ความเคารพเครื่องดนตรีซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่มีพระคุณต่อนักดนตรีทุกท่านด้วย

3. การรักษาไว้ซึ่งระบบบ้านดนตรีไทย

จากประเด็นที่กล่าวมาแล้วนั้นผลการศึกษายังพบว่าวงไทยบรรเลงยังรักษาความเป็นบ้านดนตรีไทยไว้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งลักษณะของบ้านดนตรีไทยได้แก่ 1. การมีศิษย์มาอยู่ประจำกินนอนที่บ้าน 2. การเรียนการสอนที่มีการไล่มือในเวลาเช้ามีด 3. เรียนดนตรีโดยไม่เสียเงินตอบแทนครู โดยการทำงานรับใช้ตามโอกาส เป็นต้น นับเป็นเรื่องที่ยากพอสมควรกับการรักษาไว้ซึ่งระบบบ้านดนตรีไทยในยุคปัจจุบัน เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันส่วนใหญ่เด็กเข้าสู่ระบบการศึกษาการที่จะมา กินนอนอยู่ที่บ้านครูเป็นเรื่องที่ลำบากอีกประการผู้ปกครองอาจมีความเป็นห่วงบุตรหลานกลัวจะเป็นอันตรายไม่ปลอดภัยไม่อยากให้อยู่ไกลหูไกลตา จึงไม่นิยมส่งบุตรหลานมาอยู่บ้านครูดังเช่นในอดีต อีกประเด็นที่มีความน่าสนใจก็เรื่องการเรียนดนตรีโดยไม่ต้องเสียเงินในเรื่องนี้สังคมไทย

ในปัจจุบันมีความเป็นสังคมแห่งธุรกิจกันมากขึ้นแม้เรื่องของดนตรี หลายสำนักดนตรีจัดการเรียนการสอนโดยคิดค่าสอนเป็นรายชั่วโมง ผู้ที่จะเรียนดนตรีต้องจ่ายเงินเพื่อตอบแทนครู แต่ที่บ้านไทยบรรเลงนี้ผู้ที่เรียนดนตรีไทยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใดอาศัยการทำงานเพื่อตอบครูบ้างบางโอกาสเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิมาลา ศิริพงษ์ (2534) ที่กล่าวว่าแม่แต่สำนักดนตรีไทยใหญ่ ๆ เช่น สกุลศิลปบรรเลงของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่เคยเป็นบ้านเป็นสำนักดนตรีที่ยิ่งใหญ่ ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงหรือลดลักษณะดั้งเดิมของวัฒนธรรมดนตรีไทยลงบางประการปัจจุบันก็คลี่คลายจากบ้านดนตรีไทย ออกมาเป็นรูปแบบของมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นการเผยแพร่ดนตรีไทยและปรับเปลี่ยนโอกาสการใช้ดนตรีไทยจากเดิมที่ใช้ประกอบพิธีกรรมมาเป็น โอกาสใหม่ เช่น เป็นกิจกรรมพิเศษหรืองานอดิเรกในชีวิตคน เป็นการตอบสนองความต้องการและข้อจำกัดในการเรียนดนตรีไทยของคนในสังคมปัจจุบัน จากผลการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสำนักดนตรีไทยในปัจจุบันเหลือที่รักษาความเป็นระบบบ้านดนตรีไทยไว้ได้น้อยมาก การที่วงไทยบรรเลงสามารถรักษาความเป็นบ้านดนตรีไทยไว้ได้อย่างสมบูรณ์นับเป็นเรื่องที่ดี ซึ่งจากประสบการณ์ของผู้วิจัยเองมีความคิดเห็นว่ามีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อย ๆ อันจะเกิดผลกระทบครั้งใหญ่ต่อวงการดนตรีไทยในอนาคต

4. ข้อพึงสังเกตในงานวิจัย

4.1 ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อถามผู้เรียนในเรื่องการเรียนการสอนดนตรีไทยที่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้แบบมาตราประมาณค่า ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ให้ผู้ตอบประเมินค่าของคำตอบตนเอง ในแบบสอบถามปลายเปิดดังกล่าวอาจไม่มีความตรงต่อเนื้อหาที่จะวัดเท่าที่ควร ควรทำเปลี่ยนจากแบบสอบถามเป็นแบบสัมภาษณ์ผู้เรียนในประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษาหรือเพิ่มกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้นกว่าเดิม หรืออาจใช้วิธีฝังตัวในการทำวิจัยเพื่อความแม่นยำของข้อมูลที่ต้องการศึกษา

4.2 ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือการทำวิจัยเรื่องการเรียนการสอนดนตรีไทยตามชนบทและการเรียนการสอนดนตรีไทยในระบบบ้านดนตรีไทยให้มากขึ้น ซึ่งจากประสบการณ์ของผู้วิจัยเองมีความคิดเห็นว่ามีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อย ๆ ตามแหล่งดนตรีไทยที่สำคัญ ข้อมูลที่ได้จักเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อวงการดนตรีไทยเป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามกรณีศึกษาวงไทยบรรเลง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เพลงสาธุการเป็นเพลงที่เป็นแบบฝึกหัดที่ดีสำหรับการเรียนดนตรีไทยสายปี่พาทย์ดังนั้นจึงควรศึกษากระสวนทำนองและท่วงทำนองที่ได้จากเพลงสาธุการทางต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแบบฝึกหัดที่สมบูรณ์ต่อไป

2. คุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมไทยกำลังต้องการคนเก่งควบคู่กับคนดีดังปณิธานของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” ดังนั้นในการสอนจริยธรรมในรายวิชาต่างๆ ผู้สอนควรกระทำให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่าเดิม บางครั้งผู้เรียนไม่เข้าใจถึงสิ่งที่ผู้สอนจะถ่ายทอดหรืออาจเข้าใจผิดได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้จัดทำประเภทเพลงและชื่อเพลงคร่าวๆ ในแต่ละชั้น เพื่อให้เห็นหลักสูตรของวงไทยบรรเลงโดยภาพรวม ซึ่งในแต่ละบ้านแต่ละสำนักมีความแตกต่างกันในรายละเอียด ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบ้านแต่ละสำนัก การทำวิจัยในครั้งต่อไปอาจจะศึกษาเอกลักษณ์ของแต่ละบ้านเพื่อที่จะได้ทราบถึงวิถีทางในการถ่ายทอดดนตรีไทยของแต่ละสำนัก

2. ในงานวิจัยฉบับนี้เป็นกรณีศึกษาที่สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปเปรียบเทียบระหว่างเนื้อหาด้านเพลงและเนื้อหาด้านทักษะ ซึ่งควรกระทำในเชิงลึกเพื่อให้การสอนดนตรีไทยมีความสอดคล้องกันระหว่างเนื้อหาด้านเพลงและเนื้อหาด้านทักษะ และเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

3. ทฤษฎีหลักสูตรของซาฮีส มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. เลือกจุดประสงค์ 2. เลือกเนื้อหา
3. ประเมินผลหลักสูตรและ 4. จัดระบบเนื้อหาของหลักสูตร แต่ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้เลือกทำเฉพาะด้านการเลือกเนื้อหา ซึ่งในการทำวิจัยครั้งต่อไปอาจเลือกทำ ในด้านการเลือกจุดประสงค์ การประเมินผลหลักสูตรหรือการจัดระบบเนื้อหาของหลักสูตร เพื่อให้ระบบการเรียนการสอนดนตรีไทยมีความสมบูรณ์มากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมวิชาการ. คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร:ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2521.

กรณีการ์ สัจกุล. ดนตรีศึกษา : จากบ้าน วัด วัง สู่วัฒนธรรมศึกษา. วารสารครูศาสตร์ 18, 1-2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2532) : 37-39.

ขวัญใจ สีลีย์. สภาพและปัญหาของดนตรีศึกษาในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

ฉันทนา จันทร์บรรจง. การศึกษากับการพัฒนาคุณธรรม, 2541. (อัครสำเนา)

ชาย โพธิ์สิตา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2550.

พิมพ์พร ชัยจิตรสกุล. การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทย : กรณีศึกษามุขมนตรีอำเภอลำปาง จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.

พูนพิศ อมาตยกุล, พิชิต ชัยเสรี, อารดา กิระนันท์, วชิราภรณ์ วรรณดี, ประพจน์ อัสวีรุณหการ, จรวยพร สุเนตรวรกุล. นามานุกรมศิลปเพลงไทยในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2532.

นิศา ชูโต. การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : พีเอ็นการพิมพ์, 2540.

ณรงค์ เขียนทองกุล. มานุษยวิทยาการดนตรี:กรณีศึกษาบ้านบางลำพู. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.

ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์. ดนตรีศึกษา : หลักการและสาระสำคัญ. สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

ฉันทกฤษฏีนิรันต์ แก้วละเอียด. สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2553.

ปรารภ แก้วละเอียด. สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2553.

มนตรี ตราโมท. คู่มือการศึกษาดนตรีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2540.

มาลัยพร นนท์แก้ว. การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความมีคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย : การวิเคราะห์กลุ่มพหุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิจัยทางการศึกษา ภาควิชาวิจัย และจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

มาศสุภา สีสุกอง. พัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

วัชรินทร์ น้อยพิทักษ์. ปัจจัยทางชีวสังคมความพึงพอใจในงานและศักดิ์ศรีแห่งตนที่มีต่อพฤติกรรมจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒน์ ประสานมิตร, 2547.

- วิบูลย์ชัย ไยบัวเทศ. การพัฒนาการสอนศิลปศึกษาโดยใช้กิจกรรมศิลปศึกษาแบบสอดแทรกคุณธรรม
จริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3. สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและ
นาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- วิมาลา ศิริพงษ์. การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยในสังคมไทยปัจจุบัน ศึกษากรณีสกุลพาทย์โกสัลและ
สกุลศิลปบรรเลง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.
- สมาน แก้วละเอียด. สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2552.
- สมาน แก้วละเอียด. สัมภาษณ์, 30 สิงหาคม 2553.
- สำเนา เปี่ยมดนตรี. ปี่ใน : กระบวนการถ่ายทอดสำนักครูเทียบ คงลายทอง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552.
- สุมน อมรวิวัฒน์และสมพงษ์ จิตระดับ. สารและกิจกรรมการสอนวิชา หลักสูตรและการสอนระดับ
ประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร:ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2530.
- สุวรรณ วังโสภณ. การศึกษาวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนาศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุ
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สุวิมล ตีรกานนท์. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- เหมราช เหมหงษา. วิวัฒนาการการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้: การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- อรพินทร์ สันติชัยอนันต์. การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในเขต
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการอุดมศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒน์ ประสานมิตร, 2549.
- อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน. จุดมุ่งหมายทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ฟีนีქซ์พับลิชชิ่ง, 2544.
- อุทัย แก้วละเอียด. สัมภาษณ์, 23 สิงหาคม 2553.
- อาภรณ์ พลเสน. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรพหุของคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริม
คุณธรรมจริยธรรมของราชนาวิไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิจัยทางการศึกษา
ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

ภาษาอังกฤษ

Alexander, M. Planing Curriculum for School. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1974.

Bobbitt, F. The Curriculum. Boston : Houghton. Miff Co., 1918.

Eisner, E. W. The educational imagiation. New York : Macmillan Publishing Co., Inc, 1979.

Simpson, E. The Classification of Educational Objectives in the Psychomotor Domain. Washington, DC : Gryphon House, 1972.

Steiner, E. Methodology of Theory Building. Sydney : Educology Research Associates. 1988.

Tanner, D., Tanner, L. N. Curriculum Development : Theory into practice. (2 nd ed). Lllinois : Macmillan, 1980.

Zais, R. S. Curriculum : Principles and Foundation. New York : Harper and Rows, 1976.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
ประวัติวงไทยบรรเลงและผลงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติวงไทยบรรเลงและผลงาน

วงไทยบรรเลงก่อตั้งโดยนายถึก แก้วละเอียด ซึ่งเป็นนักดนตรีชาวอัมพวามีวงปี่พาทย์เครื่องไทยประมาณปี พ.ศ. 2480 ใช้ในการประกอบอาชีพคนอัมพวาเรียกว่า วงนายถึก โดยนายถึกไปเรียนดนตรีจากครูปาน นิลวงส์ นักดนตรีฝีมือดีของอัมพวา นายถึกสมรสกับ นางละอ่อมิบุตร 6 คน ได้แก่ นายอุทัย แก้วละเอียด นายสมักร แก้วละเอียด น.ส.ปราณี แก้วละเอียด นางสุภาพ สะอาดเหลือ นายสมาน แก้วละเอียด และนายประจวบ แก้วละเอียด บุตรทั้ง 6 คน เป็นนักดนตรีไทยทุกคน ที่มาของชื่ วงไทยบรรเลงนั้นครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ตั้งชื่ วงให้หลังจากที่นายอุทัย แก้วละเอียดได้ฝากตัวเป็นศิษย์เรียนวิชาดนตรีได้พอสมควรจึงให้กลับไปตั้งวงดนตรีไทยที่จังหวัดสมุทรสงคราม และตั้งชื่ให้ว่า “วงไทยบรรเลง” ด้วยความกตัญญูยึดถือคำสอนของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ จึงกลับไปเริ่มสอนดนตรีไทย และตั้งวงปี่พาทย์ที่อัมพวาบ้านเกิด นายอุทัย แก้วละเอียด ได้ตั้งใจ และมุ่งมั่นถ่ายทอดความรู้ ให้กับลูกศิษย์ซึ่งเป็นเด็กแถวละแวกบ้านทั้งใกล้และไกล จนวงไทยบรรเลงมีชื่อเสียงสร้างผลงานไว้มากมายและเป็นแหล่งเรียนรู้ดนตรีไทยที่สำคัญในชุมชนปัจจุบัน

ผลงานของวงไทยบรรเลง

1. บรรเลงดนตรีรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถเนื่องในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินทรงยกช่อฟ้า ณ วัดประทุมคณาवास จังหวัดสมุทรสงครามเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2523

ภาพที่ 12 บรรเลงดนตรีรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ที่มา พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด

2. ได้รับโล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารีในการนำวงเข้าประกวดปี่พาทย์เครื่องคู่ในงานฉลองวันพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ณ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ในปี พ.ศ.2529

ภาพที่ 13 โล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี
ที่มา ผู้วิจัย

3. ได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณจากผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงครามในการนำวงบรรเลงในงานฉลองพระราชพิธีเฉลิมพระชนพรรษา 5 รอบพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในปี พ.ศ. 2530

4. ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประลองปีพาทย์ซึ่งถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ในงานแสดงประลองปีพาทย์ครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2537 ณ มหาวิทยาลัยมหิดล ประเภทแต่งเพลงแม่โจง และรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ประเภทรวมวง

ภาพที่ 14-15 ได้รับรางวัลชนะเลิศในงานแสดงประลองปีพาทย์ครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2537

ที่มา พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด

5. ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับที่ 2 ในการประลองปีพาทย์ซึ่งถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ในงานแสดงทิวประลองปีพาทย์ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2539 ณ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยแต่งเพลงใหม่ชื่อ เพลงโหมโรงเจริญศรีสงคราม

ภาพที่ 16-17 ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับที่ 2 ในงานแสวงทิพย์ประลองปีพาทย์ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2539
ที่มา พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด

6. ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 โครงการประกวดวงดนตรีพื้นบ้าน 5 ภาคชิงถ้วยพระราชทาน
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี

ภาพที่ 18 เกียรติบัตรรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 โครงการประกวดวงดนตรีพื้นบ้าน 5 ภาค
ที่มา พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด

7. ได้รับรางวัลโล่รางวัลระนาดทองคำจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี

ภาพที่ 19 โล่รางวัลระนาดทองคำ
ที่มา พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด

8. นำวงเข้าประลองปีพาทย์ในงาน 120 ปี ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ณ โรงละครแห่งชาติ และบ้านคนตรี อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

9. ถ่ายทำสารคดีชีวิตประวัติของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)ของบริษัทพานอรามาโดย พ.จ.อ. สมาน แก้วละเอียด แสดงเป็นครูสินบิดาของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

ภาพที่ 20-21 ถ่ายทำสารคดีชีวิตประวัติของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

ที่มา ผู้วิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
ประวัติของครูผู้สอนในวงไทยบรรเลง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ชีวิตประวัติของ นายอุทัย แก้วละเอียด (ศิลปินแห่งชาติ) ศิษย์สายหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

ภาพที่ 22 นายอุทัย แก้วละเอียด (ศิลปินแห่งชาติ)

ที่มา หนังสือเพลงอุทัยที่ระลึกในงานไหว้ครูดนตรีไทยประจำปี 2553 มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

นายอุทัย แก้วละเอียด เป็นบุตรชายคนโตของ นายถึก แก้วละเอียด และ นางละออ แก้วละเอียด และหลงใหลในศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีไทยอย่างเต็มเปี่ยม เมื่ออายุเยาว์วัยบิดาไม่ต้องการให้ลูกมีอาชีพเป็น นักดนตรีไทย จึงไม่ยอมให้ฝึกหัดเล่นดนตรีและไม่ต่อเพลงให้ นายอุทัย แก้วละเอียด จึงมักจะแอบไปหัด ฝึกเรียนดนตรีไทยด้วยตนเองเสมอ ๆ ขณะอายุได้ 6 ขวบ ได้หนีไปขอฝึกเรียนดนตรีไทยกับครูปาน นิล วงศ์ โดยเริ่มฝึกเรียนฆ้องวงใหญ่ ครูปาน นิลวงศ์ เห็นความสามารถในการจำเพลงและความเฉลียวฉลาดในการต่อเพลง และพรสวรรค์ทางด้านดนตรีไทย จึงให้ฝึกเรียนระนาดเอกจนอายุ 8 ขวบ และได้รับ อนุญาตให้ออกแสดงในงานต่าง ๆ ร่วมกับครูปาน โดยมีหน้าที่เป็นผู้ตีฆ้องวงเรื่อยมา ด้วยความเป็นนัก ดนตรีในสายเลือดทำให้ นายอุทัย แก้วละเอียด ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่กลับแสวงหาความรู้ในศิลปะดนตรีไทย จนได้พบครูพริ้ม นักปี่ ซึ่งเป็นนายวงของปี่พาทย์มอญ นายอุทัย แก้วละเอียด จึงไปขอฝากตัวเป็นศิษย์เพื่อ ฝึกเรียนดนตรีปี่พาทย์มอญ ซึ่งขณะนั้นกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (พิมพร ชัยจิตต์สกุล, 2545)

นายอุทัย แก้วละเอียด ศิษย์เอกหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

เมื่อได้เป็นศิษย์แล้วต่อมาครูพริ้มได้จัดพิธีอุปสมบทให้ลูกชายในงานนี้ได้เชิญคุณครูหลวงประดิษฐ ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มาร่วมงาน ครูพริ้มได้จัดการแสดงละคร โดยให้เด็กชายอุทัย แก้วละเอียด เป็นผู้ ตีระนาดเอกประกอบการแสดงละคร ทำให้คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้เห็น ความสามารถในเชิงดนตรีไทยเกิดความพึงพอใจ จึงไปขอเด็กชายอุทัย แก้วละเอียดกับบิดา มารดา มาเป็น ศิษย์ในระหว่างอยู่กับคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เด็กชายอุทัยตั้งใจมุ่งมั่น ทุ่มเทกับการ

ฝึกซ้อมจนสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีไทยได้ทุกชิ้น จะได้รับความรักและความเมตตาให้ไปร่วมแสดงในงานบรรเลงปี่พาทย์วงหลวงประดิษฐไพเราะ เมื่อนักดนตรีคนใดไม่มาหรือเครื่องดนตรีบางชิ้นว่างลงจะเป็นผู้บรรเลงแทนและสามารถบรรเลงได้ดีทุก ๆ หน้าที่ ตั้งแต่เครื่องดนตรีประกอบจังหวะจนถึงระนาด ฆ้อง ระนาดทุ้ม นอกจากความรู้ด้านการบรรเลงดนตรีแล้วนายอุทัยยังมีปฏิภาณไหวพริบและพรสวรรค์ด้านการประพันธ์เพลงด้วย เมื่อนายอุทัย แก้วละเอียด อายุครบบวชคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ท่านก็เมตตามาเป็นเจ้าภาพจัดงานอุปสมบทให้ที่อัมพวาบ้านเกิดของนายอุทัย

ภาพที่ 23 คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ร่วมงานอุปสมบทนายอุทัย แก้วละเอียด ที่มา หนังสือเพลงอุทัยที่ระลึกในงานไหว้ครูดนตรีไทยประจำปี 2553 มุลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

นายอุทัย แก้วละเอียด ได้ติดตามรับใช้คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ไปทุกหนทุกแห่ง โดยให้เป็นนักดนตรีประจำวง ด้วยฝีมือที่จัดจ้านและมีปฏิภาณไหวพริบแม้กระทั่งการร้องเพลงก็สามารถพลิกแพลงได้ดีเป็นที่พอใจของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จนได้เอ่ยคำพูดออกมาว่า “ทัยเป็นคนฉลาดดี เอาไปไหน ไม่อายใคร” เมื่อมีงานแสดงสำคัญๆ งานรัฐธรรมนุญ งานสังคีตศาลา คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จะให้ลูกศิษย์ที่มีฝีมือดีไปร่วมวงเล่นดนตรีไทย มีนายบุญยงค์ เกตุคง บรรเลงระนาดเอก นายบุญยังค์ เกตุคง บรรเลงระนาดทุ้ม นายอุทัย แก้วละเอียดบรรเลงฆ้องวง บางครั้งให้บรรเลงระนาดเอกสลับกับ นายบุญยงค์ เกตุคง และนายประสิทธิ์ ถาวร (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, 2553) นายอุทัย แก้วละเอียดถือได้ว่าเป็นศิษย์ที่คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ให้ความรักความเอ็นดูเป็นพิเศษจะด้วยความเป็นคนบ้านเดียวกันหรือเหตุผลอื่นใดก็ตามช่วงเวลากลางคืนมักจะเรียกนายอุทัย แก้วละเอียดเข้ามาในห้องให้บิบนวดจากการที่ผู้วิจัยมีโอกาสได้สัมภาษณ์นายอุทัย แก้วละเอียดท่านเล่าว่า “ที่คุณครูเรียกเข้าไปในห้องนั้นไม่บิบนวดอะไรหรอกแต่เรียกเข้าไปบอกไปสอนเคล็ดลับเรื่องดนตรีมากกว่า” (อุทัย แก้วละเอียด, สัมภาษณ์ 1 มีนาคม 2553) คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) สอนวิชาดนตรีให้กับนายอุทัย แก้วละเอียดอย่างละเอียดลึกซึ้งแม้กระทั่งวิธีการตีฉิ่งตีอย่างใดถึงจะมีความไพเราะ

ด้วยความเป็นผู้สุภาพเรียบร้อยคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ จึงมีความไว้วางใจมอบหมายให้นายอุทัย แก้วละเอียดรับหน้าที่ดูแลวงละคร ซึ่งในขณะนั้นการละครเป็นที่นิยมการแสดงละครตะวันตกเข้ามาเฟื่องฟูในยุคนั้นคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ(ศร ศิลปบรรเลง) ได้ตั้งโรงละครขึ้นในบ้านชื่อ ผกาวัล โดยให้นางลัดดา สถาปนินท์ เป็นผู้ควบคุมการแสดง ส่วนด้านดนตรีไทยให้ นายอุทัย แก้วละเอียด ควบคุมโดยมีการบรรเลงเพลงไทยผสมผสานกับเครื่องดนตรีสากล อาจารย์ประสิทธิ์ ศิลปบรรเลงซึ่งเป็นบุตรชายของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ ควบคุมเอง หลังจากที่วงไทยบรรเลงเป็นปีกแผ่นแล้ว นายอุทัย แก้วละเอียด ได้มอบหมายให้นายสมัคร แก้วละเอียด น้องชายเป็นผู้ควบคุมดูแล ต่อมานายสมัคร แก้วละเอียด ได้เสียชีวิตลง เครื่องดนตรีของตระกูลจึงตกอยู่ในความดูแลของพ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียดผู้รับช่วงดำเนินกิจการของวงเต็มตัวเนื่องจากพี่สาวและน้องชายแต่งงานแยกครอบครัวไปอยู่จังหวัดอื่นและทายาทไม่เป็นนักดนตรี

ผลงานด้านวิชาการและเผยแพร่เกี่ยวกับดนตรีไทย

1. ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย ร่วมร่างหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
2. ได้รับเชิญเป็นประธานกรรมการตัดสินการขับร้อง และบรรเลงเพลงดนตรีไทย วงดุริยางค์ไทยเยาวชนแห่งชาติจัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ
3. ได้รับคัดเลือกเป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูประจำปี ของมูลนิธิครูหลวงประดิษฐไพเราะพ.ศ. 2544 - ปัจจุบัน
4. ได้รับเชิญเป็นวิทยากรสาธิต การบรรเลงดนตรีไทย (ระนาดทุ้ม) ที่ศูนย์สังคีต ธนาคารกรุงเทพ (เฉพาะผู้มีความเชี่ยวชาญด้านระนาดทุ้มที่มีอยู่ในประเทศไทย)
5. ได้รับเชิญเป็นวิทยากรสาธิตการบรรเลงดนตรีไทย ในฐานะผู้มีความเชี่ยวชาญอาวุโส (วงดนตรีพื้นปี) จัดโดยมหาวิทยาลัยมหิดล บรรเลงในงานครบรอบ 48 พรรษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
6. ได้รับเชิญเป็นกรรมการที่ปรึกษามูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ
7. ได้รับเชิญเป็นกรรมการที่ปรึกษาด้านดนตรีไทย มหาวิทยาลัยมหิดล
8. ได้รับเชิญเป็นกรรมการที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
9. ได้รับการแต่งตั้งเป็นอนุกรรมการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยของทบวงมหาวิทยาลัย
10. ได้รับเชิญเป็นกรรมการประกวดดนตรีไทย ของมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (รางวัลศรทอง)
11. ได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายเรื่อง “การพัฒนาวิชาดนตรีไทยเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพดนตรีไทย” จัดโดยทบวงมหาวิทยาลัย
12. ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการตัดสิน การประกวดเดี่ยวระนาดเอก จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

รางวัลและเกียรติคุณที่ได้รับ

1. ถวายการรับใช้ใต้เบื้องยุคลบาทสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นระยะเวลา 4 ปี พ.ศ. 2515 ถึง พ.ศ.2518
2. รางวัลเหรียญเกียรติคุณจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จัดโดยสถาบันการศึกษาคริสตจักรอัสสัมชัญ
3. ครูดีเด่น จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ปรินญาครุศาสตร์บัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางดุริยางค์ไทย จากสถาบันราชภัฏจันทรเกษม พ.ศ. 2531
5. รางวัลเพชรสยาม จากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ปี พ.ศ.2542
6. รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในงานประกวดดนตรีไทยระดับศิลปินมืออาชีพ ที่มหาวิทยาลัยมหิดล
7. ผู้อ่านโครงการไหว้ครูประจำปี ของมูลนิธิคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ พ.ศ. 2544 – ปัจจุบัน
8. ได้รับเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี 2552

ผลงานการประพันธ์ดนตรีไทย

ด้วยความที่นายอุทัย แก้วละเอียด รักการต่อสู้ชีวิตไม่เคยย่อท้อต่ออุปสรรค รักในศิลปะดนตรีไทยมาตั้งแต่เล็ก ด้วยสายเลือดของนักดนตรีไทยที่สืบทอดมาจากคุณปู่และคุณพ่อ ผลงานการเขียนเพลงแต่ละบทเพลง มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว ถ้าต้องการปลุกใจให้รักชาตินึกถึงภัยอันตรายทางเพลงจะเป็นเพลงที่ดูคั่นคึกคัก ถ้าเป็นเรื่องความรักทางเพลงจะหวานซึ่งทำให้ผู้ฟังมีอารมณ์ร่วม สามารถนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือได้พบเห็นเหตุการณ์ต่างๆ เช่น

พ.ศ. 2511 ลัทธิตคอมมิวนิสต์มีอิทธิพลแพร่ขยายเข้ามาในประเทศไทยมีผู้ก่อการร้ายมากมายจึงเกิดแรงบันดาลใจแต่งบทเพลงจินแดง ซึ่งมีท่วงทำนองดูคั่น เพื่อให้คนไทยรู้ถึงอันตรายจากลัทธิตคอมมิวนิสต์และให้คนไทยเกิดความรักชาติ

พ.ศ. 2511ปลายปี แต่งเพลงอุสรณ (เถา) ขณะที่นั่งรถไฟจากกรุงเทพไปแสดงดนตรีไทยที่จังหวัดเพชรบุรี เห็นคนทะเลาะกัน นำเพลงมาร์ชราชนาวีอังกฤษของเดิมจังหวะ 2 ชั้น มาแต่งเป็นเพลงเถา ที่มีลีลา คึกคะนอง โดดเด่น ดูคั่น

พ.ศ. 2515 แต่งเพลงเทพทอง (เถา) ของเดิมมาจากเพลงเทพทอง (สุโขทัย) เป็นเพลงชั้นเดียว

พ.ศ. 2517 แต่งเพลงดอกไม้เหนือ (เถา) ขณะที่นั่งรถไฟจากกรุงเทพมหานคร ไปแสดงดนตรีไทยที่จังหวัดอ่างทอง เห็นหญิงสาวชายหนุ่มกำลังยืนพลอครักกัน จึงนำเพลง ๒ ชั้น ของเดิมในดับลาวเจริญศรี มาแต่งเป็นเพลงเถา โดยมีอาจารย์ ชวน อยู่สุวรรณ เป็นผู้แต่งเนื้อร้อง

เพลงกระต่ายเลียบเขา ขณะเดินทางไปงานที่วัดลานบุญ เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ ได้ยินเสียงบรรเลงเพลงกระต่ายเดิน จากนักดนตรี เป็นเพลงมอญ 2 ชั้น ได้แต่งทางเพลงแก้เป็นทำนองคล้ายกันแต่จังหวะเดียวกัน ชื่อเพลงกระต่ายเลียบเขา

เพลงสุดอาลัย ครั้งที่ยังงานศพให้มารดา เกิดความรู้สึกอาลัยที่คุณแม่จากไปไม่มีวันกลับจึงได้แต่ง เพลงมอญแม่ เป็นเพลง 2 ชั้น และชั้นเดียว ออกสำเนียงมอญ ต่อมาคุณวิมลมาศ สามเสน ซึ่งเป็นลูกสาวของ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น เพลงสุดอาลัย

เพลงมอญจำจาก ในอัตรา 2 ชั้น

เพลงทางเครื่องในท้ายเพลงต่าง ๆ ชั้นเดียว เช่น ทางเครื่อง เพลงเทพบรรทม เพลงกิริมย์สุรางค์ ช้าง ประสานงา ทอยเพชร จีนแดง ฯลฯ

โหมโรงมัธยมศึกษา แต่งขึ้นเพื่อใช้สำหรับเป็นเพลงโหมโรงของคนตรีไทย ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งใช้เป็นเพลงบรรเลงหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ก่อนจะเริ่มการแสดงเป็นประจำทุกปี ท่วงทำนองเพลงมีความอ่อนหวานและความโลดโผน เปรียบเสมือนนิสัยของเด็กในวัยมัธยม ซึ่งจะมีทั้งความเรียบร้อย และซุกซน

โหมโรงอักษรศาสตร์ ขณะนั้นคณะอักษรศาสตร์เปิดสอนภาษาต่างประเทศ หลายภาษา จึงได้แต่ง เพลงโหมโรงออกภาษาต่าง ๆ 6 ภาษา ไทย ลาว เขมร แวก จีน ฝรั่งเศส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงร่วมบรรเลงเพลงโหมโรงอักษรศาสตร์ และทรงบรรเลงเพลงบลู๊นลอยเลื่อน ในงานพระราชพิธีกาญจนาภิเษกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี นายอุทัย แก้วละเอียด ได้รับใช้ใต้เบื้องยุคลบาท สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อย่างใกล้ชิด เป็นเวลา 4 ปี ทรงมีพระเมตตา ทรงรับสั่งให้นายอุทัย แก้วละเอียด ไปพักอาศัยในวังปลายเนิน นายอุทัย แก้วละเอียด เกิดความปลื้มปีติอย่างมาก คิดว่าเป็นการไม่บังควร และไม่เหมาะสม สำนึกในพระเมตตาคุณคุณของพระองค์อยู่เสมอ

โหมโรงจันทร์เกษม เป็นเพลงเชิดครุฑคนตรีมาประทับที่เครื่องดนตรีไทย โดยเริ่มจากการบูชา พระพุทธรเจ้าแล้วต่อด้วยตระเชิญ

โหมโรงกล่อมนารี ขณะที่สอนคนตรีมองคูเด็ก ๆ ที่มีความตั้งใจ ขยันอดทน ต่อการฝึกซ้อมดนตรี จึงคิดว่าเด็กเหล่านี้เป็นเทพเทวามานั่งเรียน จึงเกิดแรงบันดาลใจ แต่งเพลงกล่อมนารี

โหมโรงอัสสัมชัญ สถาบันการศึกษากลุ่มคริสตจักร ได้เรียนเชิญให้แต่งเพลงประจำสถาบัน เพื่อใช้ในการบรรเลงก่อนจะเริ่มการแสดง

โหมโรงเทพศิรินทร์

ตัวอย่างโน้ตเพลงที่ครูอุทัย แก้วละเอียด ประพันธ์

ที่มา หนังสือเพลงอุทัยที่ระลึกในงานไหว้ครุคนตรีไทยประจำปี 2553 มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

โหมโรงมัธยมศึกษา

ท่อน 1

--- ซี่	--- ม	--- ร	--- ท	--- ล	--- ท	-- ม ร	ท ร-ม
--- ท	--- ล	--- ซ	--- ม	- ซลท	- ร-ม	-- ลี่ ซี่	ม ซี่-ลี่
ลลทล	ซลทล	ททรท	ลทรท	รรมร	ทรมร	มมซึ่ม	รมซึ่ม
--- ท	--- ล	--- ซ	--- ม	รทรล	ทลซม	รมซึ่ม	ซึ่มฟมร
-- รซ	ลทดร	----	----	--- ซี่	--- ม	--- ร	--- ท
-- รม	ฟี่ซลท	----	----	--- ม	--- ร	--- ท	ลซ-ล
----	ซึ่มรท	มรทล	----	ซึ่มรท	มรทล	รทลซ	ทลซม
ซลซท	ลทรม	ซึ่มซึ่ม	ซึ่มรท	ลซลท	ลทรม	รมซึ่ม	ซึ่มฟมร

เทียบกลับ

ซึ่ม ซี่ ซี่	ม ซึ่ม ม	รม รร	ทรทท	ลทลล	ทรทท	รม รร	ม ซึ่ม ม
ทซลท	รมซึ่ม	ทรมซึ่ม	ลทรม	- ร --	- ร --	รมรด	ทล --
(ลลทล)	ซลทล)	ททรท	ลทรท	(รรมร	ทรมร)	มมซึ่ม	รมซึ่ม
- ท --	- ล --	- ซ --	- ม --	- ลี่ --	- ซี่ --	- ม --	- ร --
รซลท	ดร --	รรรร	----	- ซี่ --	- ม --	- ร --	- ท --
รมฟซี่	ลท --	ทททท	----	- ม --	- ร --	รมรด	ทล --
(ซลซท)	----	(ลทรท)	----	(ทรมร)	----	(รมซึ่ม)	----
ลทรม	รมซึ่ม	รทลซ	ทลซม	ทซลท	ลทรม	รมซึ่ม	ซึ่มฟมร

ท่อน 2

(ซึ่มรท	รท-ท)	----	----	(มรทร	ทล-ล)	----	----
(รทลท	ลซ-ซ)	----	----	(ทลซล	ซม-ม)	----	----
(ลทรม)	----	(ทลซม)	----	(ลทรม)	----	(รมซึ่ม)	----
มร --	ฟม --	ซึ่มฟ --	ลี่ซึ่ม --	ทล --	ดท --	ลซลท	ดร --
----	----	ทซลท	ลทรม	รทลซ	ทลซม	ลี่ซึ่มร	ซึ่มรท
(มมซึ่ม)	----	(รรมร)	----	(ททรท)	----	(ลลทล)	----
ซึ่ม --	รท --	มร --	ทล --	รมซล	ทร --	มรทล	ซม --
รมรท	รทลซ	รมฟซี่	ฟซี่ลท	ลทรม	ซึ่มรท	รมรท	รทลซ

เทียบกลับ

(ร ม ช ี่ ล ี่)	ท ช ล ท)	----	----	(ร ท ม ร	ม ท ร ล)	----	----
(ร ท ล ท	ร ท ล ช)	----	----	(ท ล ช ล	ท ล ช ม)	----	----
ร ล --	ร ท --	ม ร --	ช ี่ ม --	ช ี่ ร	ช ี่ ม --	ล ช ม ล	----
(ฟ ร ม ฟ	ช ี่ ม ฟ ช ี่	ล ี่ ฟ ช ี่ ล ี่	ท ช ล ท)	----	----	----	----
----	--- ร	- ร ร ร	- ร - ร	--- ช ี่	--- ม	--- ร	--- ท
(ล ท ร ม)	----	(ช ล ท ร)	----	(ร ช ล ท)	----	(ม ร ท ล)	----
ร ม ช ี่ ล ี่	ช ี่ ม --	ร ม ช ี่ ล ี่	ช ี่ ล ี่ --	ช ี่ ม ร ท	ม ร ท ล	ร ท ล ช	ท ล ช ม

ลงจบ

ร ม ร ท	- ล - ร	--- ท	--- ล	--- ช	--- ฟ	--- ม	--- ร
---------	---------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โหมโรงอักษรศาสตร์

---ม	---ช	---ล	---ด	---ร	---ม	--ชล	-ด-ร
---ด	---ร	---ม	---ช	--มร	ดรวมช	----	----
--มร	มดรด	ดลรด	รลดช	ชมชร	ชมรด	ทลชล	ทดรวม
---ล	---ช	---ม	---ล	---ช	---ม	รด-ร	----
รวมร	ดรวมช	ชชชช	มชชด	รวมร	ดลดช	---ช	---ช
ดรวมร	----	มรวมด	----	--มร	--มด	--รล	--ดช
--มร	มดรด	ดลรด	รลดช	ชมชร	ชมรด	ทลชล	ทดรวม
ลลลล	-ช--	มมมม	-ล--	ชชชช	-ม--	รด-ร	----

ฝรั่ง

----	ชลทด	-ด--	-ร-ด	--รด	ทลชม	มมมม	-ม-ม
----	รวมฟช	ชชชช	-ล-ช	--ลช	ฟมรด	--ชล	ทดรวม
----	---ด	---ท	---ล	---ช	---ล	--ชล	ทดรวม
----	---ด	---ท	---ล	---ช	---ด	--รด	ทลชม

จีน

--รล	--มท	-ทลช	--ลฟ	--ชร	--ฟร	ร-ลช	---
----	---ช	--ลม	-มรด	--รด	--รล	--ดล	ด-มร
----	---ม	ม---	-ช-ล	--รร	มชทล	-ล--	-ท-ล
----	---ม	ม---	-ช-ล	--ชช	ลมชร	-ร--	-ม-ร

ไทย

รวมร	มชมม	ชลทร	ทลชม	รวมร	ลทรวม	ชลชช	รวมชล
ดลชม	ลชมร	ชมรด	มรดล	ชมชร	มรดล	ชลดร	ดทลช
--มม	ชรวมช	--ลล	ดชชด	--รร	มรดล	รดลช	----
--รด	--มร	--ชม	--ลช	--มร	ดรวมช	---ช	---ช
--มร	ดลดล	--รด	ลชชช	ทลชล	ทดรวม	----	----
--ลล	ดลชม	--ชช	ลชมร	--มม	ชมรวม	--รร	มรดร

ลาว

---ค	--ลช	มชลช	-ล-ค	ชมรด	ลคชล	คลชล	-ช-ช
มดรวม	รด-ร	รดรวม	รดชล	คลชม	-ช-ล	ชลคล	-ช-ช
--ลค	--ชล	--มช	--วม	--ดว	--ลค	-ค-ร	มวชม
----	---ล	---ท	ลช-ช	---ล	ชม-ม	วมชม	รด-ร

เขมร

---	----	วมชล	คลชม	--มว	คล--	-ชชช	คลชม
----	คชลค	ลชลค	-ม-ช	-มชม	-ค-ล	---ช	---ม
----	คควด	ลลคล	ชชลช	คควด	ลลคล	ชชลช	มมชม
--คค	วคคค	--ลล	คลชล	--ชช	ลชมช	--มม	ชมวม

แขก

----	รวมฟช	-ชล-	ชลฟช	----	ลมดว	--คท	ลช-ล
-คท-	----	-ค-ร	----	คฟ--	รฟ--	วม--	รด-ร

ไทย

----	มมวม	----	รวรดว	----	คคคค	----	ลลชล
--คค	ชมชม	--วม	ชลชล	--วม	ชลชล	ทชลท	คว-ค
----	---ช	--รว	ลทคว	----	---ว	-รวร	-ว-ว

ลงจบ

-ลชม	-ว-ช	---ม	---ว	---ค	---ท	---ล	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โหมโรงเทพศิรินทร์

ท่อน 1

---ช	---ม	---ร	---ล	--ท	รทลช	ลชมร	-ม-ช
---ม	---ร	---ม	---ช	---ท	---ม	---ร	---ท
----	----	---ร	---ช	---ล	ทลชม	---ร	ชมรท
รทลช	ทลชม	ลชมร	ชมรท	ทลชร	ชลทร	ดทลท	ดริ-ช
----	----	---ท	---ล	---ช	---ท	---ร	มรชม
----	----	ลทรม	ชริ-ม	---ริ	---ริ	---ม	รท-ล
---ท	---ร	---ท	---ล	----	ทลชม	-ริ-ท	----
---ม	---ร	---ท	---ล	----	ทลชม	-ริ-ช	----

ท่อน 2

----	----	---ด	รมฟช	----	----	---ร	มฟชล
----	----	--รม	ฟชลท	----	----	ลทดริ	ดทลช
(--รช	ลทลช	--มร	ดทลช)	ลทดริ	ดทลล	ทลชท	ลชฟช
----	ลทรม	ชรมช	----	ลทรม	ชรมช	รมชล	ทชลท
----	(-ช-ม)	----	(-ริ-ท)	----	(-ม-ริ)	----	(-ท-ล)
---ม	--รท	---ร	--ทล	---ท	--ลช	---ล	--ชม
(ลลทล	ทลทล)	(รรมร	ลลทล)	(รรมร	ลลทล)	(ชชลช	มมชม)
รรรร	-ท-ท	ลลลล	-ช-ช	ลทรม	-ช-ล	ทลชม	-ริ-ช

ท่อน 3

----	---ร	----	---ช	---ริ	---ท	---ริ	---ช
---ร	รรรม	---ฟ	ฟฟฟช	---ร	รรรช	--รม	ฟชลท
-รรร	-ช-ร	-ช-ท	-ด-ริ	-รรร	-ช-ริ	-ด-ท	-ล-ช
--รม	ฟชลท	-ททท	-ท-ท	--มร	ดทลช	-ชชช	-ช-ช
--รท	--รช	--รท	--รช	--ลท	--ชล	ทลชม	-มมม
--ชท	--ชม	--ชท	--ชม	--ชริ	--ชม	รมชล	-ลลล
----	----	---ร	รรรช	----	----	---ร	รรรท
----	----	---ช	ชชชริ	----	----	มรดริ	ดทลช

ท่อน 4

(มดรม	รมฟช)	----	----	(ฟรมฟ	มฟชล)	----	----
(รมฟช	ฟชลท)	----	----	(ลทดริ	ดทลช)	----	----

(- - ร ม	ฟ ช ฟ ช)	(- - ฟ ช	ล ท ล ท)	(- - ร ช	ล ท ด ร)	(- - ม ร	ด ท ล ช)
ท ท ท ท	- ล - ล	ช ช ช ช	- ม - ม	ร ร ร ร	- ช - ช	ล ล ล ล	- ท - ท
ม ม ช ม)	- - - -	(ท ท ร ท)	- - - -	(ร ร ม ร)	- - - -	(ล ล ท ล)	- - - -
(- - ช ม	ร ท ร ท)	(- - ม ร	ท ล ท ล)	(- - ร ท	ล ช ล ช)	(- - ท ล	ช ม ช ม)
ร ร ท ร	ท ร ท ร	ท ม ท ร	ท ล ช ล	ช ล ท ร	ท ม ท ร	ท ม ท ร	ท ล ช ม
ฟ ร ม ฟ	ช ม ฟ ช	ล ฟ ช ล	ท ช ล ท	ล ท ร ม	ช ม ร ท	ม ร ท ล	ร ท ล ช

ลงจบ

- ม ร ท	- ล - ร	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โหมโรงฉลองชัยไทยบรรเลง

---ม	---ช	---ล	---ด	-ร-ร	มรดล	รดลช	----
---ด	---ร	---ม	---ช	--ชด	รμφช	----	----
รดมร	มดรด	ดลรด	รลดช	-ลชม	ชมรด	ดด-ร	รร-ม
---ล	---ช	---ม	---ล	---ช	---ม	รด-ร	----
(-รรมร	ดรมช)	(-มรม	ลชลด)	รดมร	ดลดช	---ช	---ช
--รด	--มร	--ชม	--ลช	--ชด	รμφช	----	----
รดมร	มดรด	ดลรด	รลดช	-ลชม	ชมรด	ดด-ร	รร-ม
---ล	---ช	---ม	---ล	---ช	---ม	รด-ร	----

ฝรั่ง

----	(มชลด	----	รรมรด	--รด	ทลชม)	(-ช-ม	-ช-ม)
----	(ดรมช	----	ลดลช	--ลช	ฟมรด)	--ชล	ทดรม
----	---ด	---ท	---ล	---ช	---ด	--ชล	ทดรม
----	---ด	---ท	---ล	---ช	---ด	--รด	ทลชม
----	(มชลด	----	รรมรด	--รด	ทลชม)	(-ช-ม	-ช-ม)
----	(ดรมช	----	ลดลช	--ลช	ฟมรด)	--ชล	ทดรม
----	---ด	---ท	---ล	---ช	---ด	--ชล	ทดรม
----	---ด	---ท	---ล	---ช	---ด	--รด	ทลชม
-ม-ล	รร-ท	มม-ช	ชช-ม	-ม-ล	รร-ท	มม-ช	ชช-ล
-ฟชล	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ล	-ร-ร	รร-ด	ดด-ล	ลล-ช
--مم	ชรมช	--ลล	ดชลด	--รร	มรดล	รดลช	----
--รด	--มร	--ชม	--ลช	--ชด	รμφช	----	----
รดมร	มดรด	ดลรด	รลดช	-ลชม	ชมรด	ดด-ร	รร-ม
---ล	---ช	---ม	---ล	---ช	---ม	รด-ร	----

จีน

----	(---ร	รรมท	ดลทช	ชชลฟ	ฟฟชร	รรมร	รรลช)
----	(---ล	ล-ชม	--รด	--รด	--รล	--รล	--มร)
----	(---ม	-ม--	--ชล)	(--รด	รลดช)	--ชช	-ล-ช
----	(---ม	-ม--	--ชล	(--ลช	ลมชร)	--รร	-ม-ร

----	(---ร	รรวมท	ดลทช	ชชลฟ	ฟฟชร	รรวมร	รรลช)
----	(---ล	ล-ชม	--รด	--รด	--รล	--รล	--มร)
----	(---ม	-ม--	--ชล)	(--รด	รลลช)	--ชช	-ล-ช
----	(---ม	-ม--	--ชล	(--ลช	ลมชช)	--รร	-ม-ร
-ม-ล	รร-ท	มม-ช	ชช-ม	-ม-ล	รร-ท	มม-ช	ชช-ล
-ฟชล	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ล	-ร-ร	รร-ด	ดล-ล	ลล-ช
--مم	ชรมช	--ลล	ดชลล	--รร	มรดล	รลลช	----
--รด	--มร	--ชม	--ลช	--ชด	รฟฟช	----	----
--มร	ดลลล	--รด	ลชลช	-ลชม	-ช-ด	---ร	---ม
---ล	---ช	---ม	---ล	---ช	---ม	รล-ร	----

ลาว

(---ด	--ลช	มชลช	-ล-ด)	(-ดรวม	รลลม	รลลร	ลชมช)
(---ช	--มร	มรดร	ดรวมช)	(มรดช	-ด-ช	มรดช	ดรวมช)
(มรดช	ดรวมช	มรดช	ดรวมช)	(มรดช	ดรวมช	มชลล	ลลลช)
(---ด	--ลช	มชลช	-ล-ด)	(-ดรวม	รลลม	รลลร	ลชมช)
(---ช	--มร	มรดร	ดรวมช)	(มรดช	-ด-ช	มรดช	ดรวมช)
(มรดช	ดรวมช	มรดช	ดรวมช)	(มรดช	ดรวมช	มชลล	ลลลช)
-ม-ล	รร-ท	มม-ช	ชช-ม	-ม-ล	รร-ท	มม-ช	ชช-ล
-ฟชล	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ล	-ร-ร	รร-ด	ดล-ล	ลล-ช
--مم	ชรมช	--ลล	ดชลล	--รร	มรดล	รลลช	----
--รด	--มร	--ชม	--ลช	--ชด	รฟฟช	----	----
--มร	ดลลล	--รด	ลชลช	-ลชม	-ช-ด	---ร	---ม
---ล	---ช	---ม	---ล	---ช	---ม	รล-ร	----

เขมร

---	----	(รวมชล	ดลชม	--มร	ดล--	-ชชช	ดลชม)
----	(ดชลล	ลชลล	-ม-ช	-มชม	-ด-ล	---ช	---ม)
(ลลลล	ชลลล	มชลช	รวมชม)	(--ชช	-ล-ด	---ร	---ม)
---ชม	--ลช	ดลลล	----	ชมลช	ดลลล	มรชม	----
---	----	(รวมชล	ดลชม	--มร	ดล--	-ชชช	ดลชม)
----	(ดชลล	ลชลล	-ม-ช	-มชม	-ด-ล	---ช	---ม)
(ลลลล	ชลลล	มชลช	รวมชม)	(--ชช	-ล-ด	---ร	---ม)

---ชม	--ลช	ดลรด	----	ชมลช	ดลรด	มรชม	----
-ม-ล	รร-ท	มม-ช	ชช-ม	-ม-ล	รร-ท	มม-ช	ชช-ล
-ฟชล	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ล	-ร-ร	รร-ด	ดล-ล	ลล-ช
--مم	ชรมช	--ลล	ดชลล	--รร	มรดล	รดลช	----
--รด	--มร	--ชม	--ลช	--ชด	รวมฟช	----	----
--มร	ดลลล	--รด	ลชลช	-ลชม	-ช-ด	---ร	---ม
---ล	---ช	---ม	---ล	---ช	---ม	รด-ร	----

มอญ

----	----	-ร-ร	มรดล	-ด-ร	-ร-ร	มรดล	-ช-ล
--ชม	--ดล	--ชล	ชฟมร	-ด-ร	-ม-ล	---ด	---ร
-มรร	-มรร	-มรร	---ช-	-รดด	-รดด	-รดด	--ด-
-ดลล	-ดลล	-ฟ-ช	-ล--	--ลล	ดลชฟ	มดรม	-ร-ร
----	----	-ร-ร	มรดล	-ด-ร	-ร-ร	มรดล	-ช-ล
--ชม	--ดล	--ชล	ชฟมร	-ด-ร	-ม-ล	---ด	---ร
-มรร	-มรร	-มรร	---ช-	-รดด	-รดด	-รดด	--ด-
-ดลล	-ดลล	-ฟ-ช	-ล--	--ลล	ดลชฟ	มดรม	-ร-ร
ดดดด	-ฟ--	มมมม	-ร---	ดดดด	-ร---	--ดร	มฟชล
รรรร	-ล--	ชชชช	-ล---	ชชชช	-ฟ--	--ชล	ชฟมร
--มด	รวมฟช	--ฟล	ชฟมร	--มร	ดรมช	--รช	ลทดร

ลงจบ

-มรท	-ล-ร	---ท	---ล	---ช	---ฟ	---ม	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ศูนย์วิทยาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพลง อุศเรนเถา

เพลงอุศเรนสองชั้นเป็นเพลงที่มีเค้าทำนองมาจากเพลงมาร์ชของเก่าในชุดสิบสองภาษา ครูอุทัย แก้วละเอียด แต่งขยายและตัดต่อจากเพลงอุศเรนสองชั้นเมื่อ พ.ศ. 2511 ใช้หน้าทับปรบไปสลับกับหน้าทับ มาร์ชของฝรั่ง เป็นเพลงสำเนียงฝรั่งเพลงหนึ่งที่ได้รับค่านิยมในวงการปีพาทย์ประชัน

เนื้อร้องที่ 1

สามชั้น

อุศเรน เอนเอก เชนกสนอง
เราก็รู้ ว่าท่าน เจ้ามารยา

ตามทำนอง องอาจ ไม่ปรารถนา
ที่เรามา หมายถึงเอาเลือดเนื้อ

สองชั้น

ไม่สมนึก คึกพลัง ลงครั้งนี้
เราก็ขาย หมายถึงว่าชาติเชื้อ

จะกลับดี ด้วยศัตรู อดสูเหลือ
ไม่เอื้อเพื่อ ผากตัว ไม่กลัวตาย

ชั้นเดียว

จงห้าห้า บั่นเกล้า เราเสียเถิด
แกลั้งจ้วงจาบ หยาบซ้ำ พุดทำทาย

จะไปเกิด มาใหม่ เหมือนใจหมาย
จะใคร่ตาย เสียให้ลับ อัประมาณ

(บทละครเรื่องพระอภัยมณี)

เนื้อร้องที่ 2

สามชั้น

ประเทศไทย แผ่นดินทอง ของเรา
สละชีพ สร้างชาติ อาจมลาย

ชีวิตพลี ถมทับ แล้วนับหลาย
อีกมุ่งหมาย ศาสน์กษัตริย์ วัฒนา

สองชั้น

ถึงคราวใด ใครกล้า มารอนริต
พลังรวม ใหญ่หลวง ปวงประชา

หวังทอนสิทธิ์ เสรี ที่สรรหา
ออกเคียงบำ ร่วมเร้า เร่งเอาชัย

ชั้นเดียว

ได้อยู่เย็น เป็นสุข ไร้ทุกข์โศก
ท่านมุ่งหวัง ทั้งปลูก เพื่อลูกไทย

ที่ลับโลก แล้วจะลืม หรือไฉน
เราพร้อมใจ ใฝ่สมัคร รักษาเมือง

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

เพลงอุคเรน เถา

สามชั้นท่อน 1 ทางร้อง

-----	----- ร	----- ม	-- ม ม	-----	--- ม	--- ร	--- ม
--- ช	ท ช - ล	- ด - ล	ช ล ช - ล	- ช - ม	-----	เขินก -- ด ด	สนอง -- ร ม
-- ร ด	--- ช	--- ล	--- ด	- ม --	--- ช	--- ด	--- ร
-- ด ล	--- ร	--- ม	- ช - ร	-----	-----	ตาม --- ร	ทำนอง -- ร ร
-----	-----	- ร - ม	รวม ร - ร	--- ด	--- ร	มร- ฟ - ร	- ม - ฟ
-----	--- ล	--- ด	--- ช	-----	อง --- ช	--- ท	อาจ --- ร
--- ม	-----	--- ม	--- ฟ	-----	--- ฟ	- ม - ร	- ม - รด
-----	--- ท	--- ด	รดทด - ร	-----	-----	ไม่ปรารถ - ม - ร	ถนา -- ด ด

สามชั้นท่อน 1 ทางบรรเลง

--- ม	- ม - ม	- ช - ม	- ร - ด	- ล - ร	ช ช - ด	ด ด - ร	ร ร - ม
- ด ร ม	- ช - ล	- ด - ล	- ช - ม	- ช - ด	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ด
- ม - ล	ร ร - ท	ม ม - ช	ช ช - ม	- ม - ล	ร ร - ม	ม ม - ช	ช ช - ล
- ร ด ล	ด ล ช ม	- ร - ม	- ช - ล	- ล - ร	ช ช - ม	ล ล - ด	ด ด - ร
--- ด	- ร ร ร	--- ม	- ร ร ร ร	- ร - ช	ด ด - ล	ร ร - ม	ม ม - ฟ
- ล - ล	ล ล - ด	- ร - ด	- ล - ช	- ล - ด	- ล - ช	ช ช - ฟ	ฟ ฟ - ม
--- ด	- ร ร ร	--- ม	- ร ร ร	- ช - ท	ล ช - ร	- ช ล ท	ด ร - ร
- ช - ด	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ด	- ฟ ช ล	- ด - ร	- ด - ร	ร ร - ด
-- ช ล	ท ด ร ม	- ช --	- ม --	- ช --	-- ล ช	ฟ ม ร ม	- ม --
-- ช ด	ร ม ฟ ช	-- ล ร	ม ฟ ช ล	-- ด ช	-- ล ม	ช ร ม ด	- ด --

----	ม ด ม ช	- ช ช ช	- ด - ม	----	ม ด ร ม	- ช ช ช	- ด - ล
----	ท ล ท ร	- ร ร ร	- ม - ร	- ร --	-- ร ม	ร ด ท ล	ช ฟ ม ร
----	-- ด ด	-- ด ด	-- ด ด	-- ด ช	- ด --	- ด - ร	ด ร ม ฟ
-- ด ร	ม ฟ ช ล	----	--- ช	--- ฟ	--- ม	ร ด ร ม	----
--- ช	ล ท ด ร	-- ร ร	-- ร ร	-- ล ช	-- ล ฟ	ช ม ช ร	----
--- ด	ร ม ฟ ช	-- ช ช	-- ช ช	-- ล ช	-- ล ฟ	ช ร ม ด	- ด - ด

สามชั้นท่อน 2 ทางร้อง

----	เรา		ก็ รู้		ว่า	ท่าน	
----	--- ม	----	- ร - ช	----	--- ม	--- ร	--- ม
--- ช	ท ช - ล	- ด - ล	ช ล ช - ล	- ช - ม	----	เจ้า มาร	ยา
						- ด - ร	--- ร
-- ม ร ด	--- ช	--- ล	--- ด	- ม --	--- ช	--- ด	--- ร
-- ด ล	--- ร	--- ม	- ช - ร	----	----	ที่ เรา	มา
						- ด - ร	--- ร
----	---	- ร - ม	ร ม ร - ร	--- ด	--- ร	ม ร - ล - ร	- ม - ฟ
----	--- ล	--- ด	--- ช	----	--- ช	หมาย	เชื้อ ด
						--- ท	--- ร
--- ม	----	--- ม	--- ฟ	----	---- ฟ	- ม - ร	- ม - ร ด ร
----	--- ท	--- ด	ร ด ท ด - ร	----	----	เอา เลือด	เนื้อ
						- ม - ร	--- ด

สามชั้นท่อน 2 ทางบรรเลง

- ม - ท	ท ท - ร	- ม - ท	ม ม - ช	- ล - ล	ล ล - ด	- ร - ด	- ล - ช
- ช - ด	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ด	ร ด ล ช	ด ล ช ม	ล ช ม ร	ช ม ร ด
- ม - ม	ม ม - ร	- ม - ม	ม ม - ช	- ล - ล	ล ล - ด	- ร - ด	- ล - ช
- ช - ด	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ด	ล ช ด ล	ด ล ช ม	ช ม ล ช	ล ม ช ร
--- ด	- ร ร ร	--- ม	- ร ร ร	- ด - ช	ด ด - ล	ร ร - ม	ม ม - ฟ
- ล - ล	ล ล - ด	- ร - ด	- ล - ช	- ล - ด	- ล - ช	ช ช - ฟ	ฟ ฟ - ม
--- ด	- ร ร ร	--- ม	- ร ร ร	- ช - ท	ล ช - ร	- ช ล ท	ด ร - ร

-ช-ด	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ด	-ฟชล	-ด-ร	-ด-ร	รร-ด
-ชลช	-ม-ด	--ชด	มช--	-ดรด	-ชลช	--รม	ฟช--
รดรท	ดลทช	--รม	ฟช--	รดรท	ดลทช	ลฟชม	ฟมรด
-ชลช	-ม-ด	--ชด	มช--	-ดรด	-ชลช	--รม	ฟช--
รวมฟช	ดทลช	ฟมรด	รวมฟช	รวมด	รทดล	ทชลม	ฟร--
----	--ดด	--ดด	--ดด	--ดช	-ด--	-ด-ร	ดรวมฟ
--ดร	มฟชล	----	---ช	---ฟ	---ม	รดรวม	----
---ช	ลทดร	--รร	--รร	--ลช	--ลฟ	ชมชร	----
---ด	รวมฟช	--ชช	--ชช	--ลช	--ลฟ	ชรรวมด	-ด-ด

สองชั้นท่อน 1 ทางร้อง

				ไม่สม	นึก	ศึก	พลัง
----	---ม	---ด	-ร-ม	--ดด	---ร	---ท	--ดด
---	---	---	ลชมช-ล	----	----	ลงครั้ง	นี้
---	---	จะ กลับ	ดี	---	---	ด้วย	ศัตรู
---	---	-ร-ม	---ฟ	---ล	-ด-ช	---	--มม
---	---	---	รวมรร	----	---	อดสู	เหลือ
---	---	---	---	---	---	-ด-ด	---

สองชั้นท่อน 1 ทางบรรเลง

----	-ช-ม	--รด	-ร-ม	---ช	---ล	---ด	-ร-ด
----	---ม	---ช	---ล	---ด	---ร	-ด-ร	-ม-ร
----	---ด	---ร	-ม-ฟ	---ล	---ช	---ด	-ร-ม
----	---	-รรร	-ร-ร	-ช-ม	-ร-ด	-ท-ด	-ร-ด

สองชั้นท่อน 2 ทางร้อง

				เรา	ก็ ชาย	หมาย	หมาด
----	---ม	---ด	-ร-ม	---ด	-ด-ด	---ท	---ด
---	---	---	ลชมช-ล	----	----	ว่า ซาติ	เชื้อ
---	---	ไม่-เชื้อ	---เพื่อ	---	---	ฝาก	ตัว
---	---	-ร-ม	---ฟ	---ล	-ด-ช	---	---

----	---ร	---ม	รวมรร	----	---ด	ไม่ ก้าว -ด-ด	ตาย ---ด
------	------	------	-------	------	------	------------------	-------------

สองชั้นท่อน 2 ทางบรรเลง

----	มดมช	----	มดมช	----	ดมรด	ลชทล	ดทรด
----	มดมช	----	มดมช	ลชลฟ	ชมฟร	ลชทล	ดทมร
--มม	ชมรด	-ด-ร	ดรมฟ	-ฟชล	-มฟช	-รวมฟ	-ดรม
--รช	ลทดร	-รรร	-ร-ร	-ช-ม	-ร-ด	-ท-ด	-ท-ด

ชั้นเดียวท่อน 1 ทางร้อง

จ้ง ห้า	หัน	บั้น	เกล้า		เรา	เสียเถิด	
-ด-ด	---ท	---ท	---ด	---ร	---ม	--ชร	---ม
จะ	ไป เกิด	มา	ใหม่			เหมือนใจ	หมาย
---ฟ	-ช-ฟ	---ม	-ร--	-ด-ท	-ด-ร	-ด-ด	---ด

ชั้นเดียวท่อน 1 ทางบรรเลง

--ชล	ทดรม	--รด	รดทด	--มด	รวมฟช	--ฟล	ชฟมร
----	รวมฟช	-ฟ-ม	-ร-ม	--ลท	ดริ--	-ช-ล	ชลทด

ชั้นเดียวท่อน 2 ทางร้อง

แกล้ง จ้ง	จาบ	หยาบ	ซ้า		พูด	ทำ ทาย	
-ด-ด	---ท	---ท	---ด	---ร	---ม	-ช-ร	---ม
จะ	ใคร่ ตาย	เสีย	ให้ลับ			อับ	ประมาณ
---ฟ	-ฟ-ฟ	---ม	--รร	-ด-ท	-ด-ร	---ด	--ดดิ

ชั้นเดียวท่อน 2 ทางบรรเลง

----	มดมช	มดมช	ดมรด	--รด	รดทล	ทลชฟ	ชมฟร
----	รวมฟช	-ฟ-ม	-ร-ม	--ลท	ดริ--	-ช-ล	ชลทด

ลูกหมุดอุศเรนเถา

-- ชช	-- ดด	-- ชช	-- ดด	-- ชช	-- ดด	-- รช	ลทตว
-ร-ร	ดทตว	-ด-ท	รลทช	-ช--	ลชฟม	-ม-ร	ดรมด
-ช--	-ด--	-ช--	-ด--	-ช--	-ด--	---ด	รมฟช
-- ดช	ลค--	-ช-ล	-ม-ม	--ชค	รมฟช	-ดรม	ชลทค
-- ชช	-- ดด	-- ชช	-- ดด	-- ชช	-- ดด	-- รช	ลทตว
-ร-ร	ดทตว	-ด-ท	รลทช	-ช--	ลชฟม	-ม-ร	ดรมด
-ช--	-ด--	-ช--	-ด--	-ช--	-ด--	---ด	รมฟช
-- ดช	ลค--	-ช-ล	-ม-ช	--ชค	รมฟช	-ดรม	ชลทค
-- ดด	-- ดด	-- ดด	-- รร	-- มร	ดมลช	-- รช	ลทตว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพลงดอกไม้เหนือ เถา

เพลงดอกไม้เหนือสองชั้นเป็นเพลงรวมชุดอยู่ในตับลาวเจริญศรี ทำนองเพลงมีสำเนียงลาวอ่อนหวานไพเราะ มีผู้ที่แต่งขยายและตัดลงเป็นเพลงเถาสองทางด้วยกันคือครูเฉลิม บัวทั้ง และครูอุทัย แก้วละเอียด ครูอุทัยประพันธ์เพลงดอกไม้เหนือเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2517 ขณะที่นั่งรถไฟจากกรุงเทพมหานคร ไปแสดงดนตรีไทยที่จังหวัดอ่างทอง เกิดแรงบันดาลใจจากเห็นหญิงสาวขายหนุ่มกำลังยืนพลอดรักกัน และได้้นำออกบรรเลงครั้งแรก ณ โรงละครแห่งชาติเมื่อเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2517 ใช้หน้าทับสองไม้ เนื้อร้องโดยอาจารย์ชวน อยู่สุวรรณ

สามชั้น

จุมพิศนุช ประคองนวล ไว้แนบเนื้อ	ดอกไม้เหนือ งามนั้ก เสน่ห์สม
สวาทเจ้า เร้าจิต ฝ้าซิดซม	เหลือที่ปม ยิ่งซัด สลัดใจ

สองชั้น

เพลินพิศพัคตร์ พริ้งยี่ง เพ็ญแข	กระจ่างแล หลงจันทร์ นันดวงไหน
ขนงเนตร กัลยา หานางใด	ทัดเทียมได้ ภพนี้ ไม่มีเลย

ชั้นเดียว

บรรจงจูบ ลูบไล้ สองปรางค์สวย	ระรื่นรอย ร่วมเรียง เคียงเขนย
วิเวกหวี วาบหวนม ด้วยทรมมเขย	อิดเอื้อนเอ่ย ยาทหญิง อยู่อิงทรวง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพลงดอกไม้เหนือ เถา

ลูกนำ

-----	ร ม ช ล	ช ล ด ล	ด ช ช ช	ช ม ร ด	ล ด ช ล	ด ล ช ล	ช ล ช ช
-----	ร ม ช ล	ช ล ด ล	- ช - ร	- ม - ร	- ด - ล	- ล ช ม	- ร - ด

สามชั้นท่อน 1

-----	- ช - ม	--- ร	- ด - ม	-- ร ร	ม ร ด ร	- ม ร ด	ล ด ช ล
-----	--- ช	- ม ร ด	ล ด ช ล	- ม ช ล	ด ช - ล	ช ล ด ร	ม ด - ร
-----	--- ร	--- ม	- ช - ด	-- ร ร	ม ร ด ล	ด ล ช ด	- ร - ม
-----	--- ช	-- ล ช	- ม - ล	- ช - ม	ร ม ด ร	ม ร ช ม	- ร - ด

สามชั้นท่อน 2

ม ร ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	(- ล ช ล	- ล ช ล	- ล ช ล	ด ร ด ม)
ช ม ร ด	ช ม ร ด	ช ม ร ด	ล ด ช ล	(- ล ช ล	- ล ช ล	- ล ช ล	- ด - ร)
- ม --	- ช --	- ร --	- ม --	- ด --	- ร --	ด ล - ช	-----
-----	ร ม ช ล	ช ล ด ช	ด ช ช ช	(ช ม ร ด	ช ด ร ม	ช ม ร ด	ด ด ช ล)
ช ม ร ด	ช ด ร ม	ช ม ร ด	ล ด ช ล	(- ล ช ล	- ล ช ล	- ล ช ล	- ด - ร)
--- ช	ล ท ด ร	--- ม	-- ด ร	-- ด ล	ช ล ด ม	ช ม ร ด	ร ม ด ร
- ม --	- ช --	- ด --	- ร --	-- ม ม	ช ม ร ด	ม ร ด ล	-----
- ด - ด	- ร - ล	--- ช	--- ม	--- ด	--- ล	- ช - ม	- ร - ด

สองชั้นท่อน 1

--- ร	ด ด ด ด	- ม ช ร	ม ร ด ล	-- ด ล	ช ม ช ล	- ด - ร	ด ม ร ร
--- ร	ร ร ร ร	ด ล ช ด	- ร - ม	-- ช ม	ร ด - ร	ม ร ช ม	- ร - ด

สองชั้นท่อน 2

-----	--- ล	-- ช ล	ด ร ด ม	-- ช ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	ด ม ด ร
--- ม	ร ร ร ร	ช ล ช ม	ช ร ม ช	-----	- ด - ม	-- ช ร	ม ร ด ล
-- ด ล	ช ม ช ล	- ด - ร	ด ม ร ร	-----	--- ร	- ร ร ร	- ร - ร
- ม - ม	--- ร	--- ด	--- ล	-- ช ล	ด ร ม ช	ล ช ม ช	- ล - ด

ชั้นเดี่ยวท่อน 1

มดรวม	รดชล	มชลด	ลร--	-ร-ร	มช-ม	ดว-ว	ดล-ด
-------	------	------	------	------	------	------	------

ชั้นเดี่ยวท่อน 2

--ชล	ดรดม	ชลชล	ดว--	มดรวม	รดลช	มชลด	-ช-ล
ดลชม	รด-ว	----	-ร-ร	มรดล	ดช-ล	ชม-ช	-ล-ด

ลูกหมุด

มดรวม	รดลช	มชลด	ลร--	---ช	วช-ว	-ม-ช	วช-ว
-ม-ร	-ม-ช	-ม-ช	ร-ชว	-รวม	ดรวม	---ช	---ช
มชลด	ลดล	---ล	---ล	ชมรด	ชดรวม	ชมรด	วล--
ชมรด	ลดล	ชมรด	รวมด				

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำประกาศเกียรติคุณ

นายอุทัย แก้วละเอียด

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

นายอุทัย แก้วละเอียด ปัจจุบันอายุ 77 ปี เกิดเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พุทธศักราช 2475 ที่ ตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ที่โรงเรียนวัดอัมพวัน จังหวัดสมุทรสงคราม เติบโตในครอบครัวอาชีพ ได้หัดดนตรีไทยจนมีความสามารถ ต่อมาฝากตัวเป็นลูกศิษย์ระนาดเอกของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ณ สำนักปี่พาทย์บ้านบาตร เป็นศิษย์ที่คุณครูรักมากที่สุดคนหนึ่ง ได้รับการถ่ายทอดชั้นเชิงการบรรเลงเดี่ยวระนาด เพลงหน้าพาทย์ การปรับวง การขับร้อง และการประชันวงอย่างลึกซึ้ง มีความรู้แตกฉาน ทั้งทางระนาดเอกและระนาดทุ้ม

นายอุทัย แก้วละเอียด มีผลงานและประสบการณ์ด้านดนตรีไทยอย่างยาวนานกว่า 65 ปี ได้รับใช้งานดนตรีที่บ้านบาตร แม้งนกระทั่งเกิดมูลนิธิการวงประดิษฐไพเราะขึ้นมาใน พ.ศ. 2524 ก็ยังทำหน้าที่เป็นทั้งครูผู้ฝึกสอน เป็นกรรมการตัดสินกิจกรรมการประกวดดนตรี และรับประสิทธิการอ่านโองการไหว้ครูโดยตรงจากคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง ได้ร่วมงานกับทายาทของคุณครูหลายท่าน โดยทำหน้าที่บรรเลงระนาดเอกให้กับคณะนาฏศิลป์ศกาวลีมาโดยตลอด ทั้งการแสดงในประเทศไทยและการออกเดินทางเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังได้บรรเลงระนาด ในรายการ “ดร.อุทิศแนะดนตรีไทย” ออกเผยแพร่ความรู้แก่สาธารณชนมาเป็นเวลากว่า 30 ปี และบรรเลงปี่พาทย์ไว้กับงานบันทึกเสียงเพลงไทยอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งเพลงโบราณ เพลงชุดความรู้สาขาวิชาหลวงประดิษฐไพเราะ และเพลงที่ ศ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้ประพันธ์ขึ้นใหม่ ได้ใช้ความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีไทยไปเผยแพร่ยังประเทศสหรัฐอเมริกา อาร์เจนตินา แคนาดา เม็กซิโก ปานามา ชิลี บราซิล กับคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง เป็นเวลา 9 เดือน มีผลงานประพันธ์เพลงจำนวนมาก เช่น เพลงอุสเรน เถา เทพทอง เถา ดอกไม้เหนือ เถา สุดคะนึง เถา โหมโรงมัธยมศึกษา โหมโรงอักษรศาสตร์ ฯลฯ ผลงานเพลงมีความไพเราะมาก ในวงการดนตรีปัจจุบันก็ยังมี การนำมาใช้บรรเลงอยู่ ได้รักษาตำราและพิธีการไหว้ครูของหลวงประดิษฐไพเราะไว้อย่างเคร่งครัดต่อจากรุ่นครูประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง เคยได้รับเชิญให้แสดงเดี่ยวระนาดเอก ในการแสดงระนาดโลก ที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ได้รับรางวัลเพชรสยาม สาขาดนตรีไทย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปัจจุบันเป็นอาจารย์สอนและปรับวงดนตรีไทย อยู่ที่อำเภออัมพวา ตลอดจนยังเป็นครูสอนดนตรีไทยในสถานการศึกษาและสถานที่ต่าง ๆ มีลูกศิษย์จำนวนมาก

นายอุทัย แก้วละเอียด จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช 2552

2. ชีวิตประวัติของ พ.จ.อ. สมาน แก้วละเอียด

พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด เกิดเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2492 พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด สมรสกับนางชื่น ประสงค์สุข มีบุตรด้วยกัน 3 คน คือ นางมยุรี แก้วละเอียด นายปรารภ แก้วละเอียด และนายปริญญา แก้วละเอียด จบการศึกษาจากภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย บุตรทั้ง 3 คน เป็นนักดนตรีไทย (สมาน แก้วละเอียด, สัมภาษณ์ 27 กันยายน 2552) พ.จ.อ. สมาน แก้วละเอียดได้ดูแลกิจการของวงจนเติบโตและมีชื่อเสียงมีลูกวงกว่า 20 คน มีห้องมอญจำนวน 13 โถง มีวงปี่พาทย์ไทย 2 วง สามารถรับงานถึง 3 งานซ้อนต่อวัน ทำให้ พ.จ.อ.สมาน ต้องตัดสินใจ ลาออกจากกองดุริยางค์ทหารเรือทั้งที่เสียค่าที่เคยรับราชการ ด้วยมีความจำเป็นต้องดูแลกิจการของวงอย่าง เต็มที่ นอกจากเป็นหัวหน้าวงไทยบรรเลงแล้ว พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด ยังอุทิศตนเพื่อสังคมโดยเป็น สมาชิกสภาเทศบาลตำบลอัมพวาและเป็นประธานสภาวัฒนธรรมอำเภออัมพวาอีกด้วย (พิมพ์ร ชัยจิตต์สกุล, 2545)

รับราชการในกองดุริยางค์ทหารเรือจึงได้เรียนเพลงสองฝั่ง

ในช่วงที่วงไทยบรรเลงอยู่ในความรับผิดชอบนายถึก นั้น พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด ยังเด็กมาก จึงไม่สนใจเท่าที่ควร มาเริ่มสนใจจริงจังเมื่อมาอยู่กับพี่ชายที่กรุงเทพฯ โดยพี่ชายให้หัดตีระนาดเอกจน สามารถออกงานได้ ต่อมา พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด มีโอกาสได้เข้ารับราชการที่กองดุริยางค์ทหารเรือ เมื่อปี พ.ศ. 2514 ขณะรับราชการต้องฝึกอย่างจริงจังต้องหัดเครื่องดนตรีทุกชิ้น โดยต่อเพลงจากนาวาโท อรุณ พาทย์กุลและต่อทางร้องกับคุณหญิงไพฑูริย์ กิตติวรรณ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ปี พ.ศ. 2529 ซึ่งเป็นทายาทของตระกูลพาทย์โกสัลที่นักดนตรีรู้จักกันโดยทั่วไปว่า ทางฝั่งธน นับว่า พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด เป็นนักดนตรีที่มีโอกาสเนื่องจากได้รับความรู้ทางเพลงถึงสองทาง คือ ทางของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จากพี่ชายกับทางของท่านครูจางวางทั่ว พาทย์โกสัล นับว่าท่านเป็นบุคคลที่แตกฉานด้านดนตรีไทยเนื่องจากได้เรียนมาก จึงเป็นสาเหตุให้ท่านเป็นผู้นำ วงที่ดี ส่งผลให้วงไทยบรรเลงประกวดได้รางวัลหลายเวทีอีกทั้งเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปในวงการ ดนตรีไทย

ภาพที่ 24 พ.จ.อ. สมาน แก้วละเอียด เมื่อครั้งที่ยังรับราชการที่กองดุริยางค์ทหารเรือ
ที่มา พ.จ.อ.สมาน แก้วละเอียด

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
ประวัติครุฑนตรีไทยในชุมชนอัมพวา

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติครุฑนตรีไทยในชุมชนอัมพวา

เจ้าจอมมารดาศิลา ในรัชกาลที่ 2 (ไม่ทราบปีที่เกิด และปีที่ถึงแก่กรรม)

เจ้าจอมมารดาศิลา เกิดในสกุล ณ บางช้าง และเป็นพระญาติสนิทของ กรมสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ไม่ทราบนามบิดา ทราบแต่นามมารดาว่า ฟักทอง เป็นหลานตาของ “ขุนสินทภิรมย์” รับราชการเป็นเจ้าจอมมารดาในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

เล่ากันต่อ ๆ มาว่า เวลาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงนิพนธ์บทละครต่าง ๆ โดยมี กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ พระราชโอรส (ต่อมาคือ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) ท่านสุนทรภู่ ฯลฯ เป็นผู้ร่วมงานกวีนิพนธ์นั้น เมื่อแต่งเป็นกลอนเสร็จก็จะมีพระราชกระแสรับสั่งให้เจ้าจอมมารดาศิลา เป็นผู้บรรจเพลงขับร้องถวายเป็นการทดลองก่อน ในขณะที่เดียวกันก็โปรดเกล้าฯ ให้พระองค์เจ้าชายพนมวัน กรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์ ทรงประดิษฐ์ทำรำไปพร้อมกัน โดยทรงร่ำอยู่หน้าพระฉาย หากเพลงและกระบวนรำเข้ากันดีแล้ว ก็โปรดฯ ให้บันทึกไว้ฉบับเป็นแบบอย่างการแต่งบทละครที่สมบูรณ์แบบที่สุด ซึ่งเริ่มต้นในรัชกาลที่ 2

ไม่มีหลักฐานยืนยันว่า เจ้าจอมมารดาศิลา ได้เรียนการขับร้องมาจากครูท่านใด แต่เมื่อทราบว่าเป็นชาวบางช้าง อันเป็นเมืองแห่งนักดนตรีแล้วก็เชื่อได้ว่าคงจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเพลงการมาตามแนวของบรรพบุรุษอย่างแน่นอนศิษย์ของท่าน คือหม่อมศิลา และหม่อมเปรม ในพระองค์เจ้าสิงหนาทราชครูจตุรฤทธิ ทางขับร้องของเจ้าจอมมารดาศิลาตกทอดผ่านหม่อมศิลาผู้เป็นหลายสะใภ้ของท่านลงมายังนักร้องทุกคนในวังบ้านหม้อ อันได้แก่ หม่อมเจริญ หม่อมมาลัย หม่อมจันทร์ หม่อมศรีราม ฯลฯ ซึ่งเป็นภริยาของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร) เจ้ากรมมหรสพในรัชกาลที่ 5

เจ้าจอมมารดาศิลา มีพระองค์เจ้าประสูติด้วยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รวม 5 พระองค์ด้วยกัน ตามลำดับพระชามายุ คือ พระองค์เจ้าหญิงวงศ์ (ประสูติ พ.ศ. 2334) พระองค์เจ้าชายพนมวัน (ประสูติ พ.ศ. 2337) ทรงกรมเป็นกรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์ เป็นต้นราชสกุลพนมวัน องค์ที่ 3 คือพระองค์เจ้ากุญชร (ประสูติ พ.ศ. 2341) ทรงกรมเป็น กรมพระพิพิธภัยเทพเวศร์ ต้นราชสกุล กุญชร องค์ที่ 4 คือ พระองค์เจ้าชาย “ทินกร” (ประสูติ พ.ศ. 2344) ทรงกรมเป็น กรมหลวงภูเบศนรินทร์ฤทธิ ต้นราชสกุล ทินกร และองค์สุดท้าย คือ พระองค์เจ้าหญิงอินทนิล (ประสูติ พ.ศ. 2357)

เจ้าจอมมารดาศิลา นั้น ประมาณว่าเกิดในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี และถึงแก่อนิจกรรมในรัชกาลที่ 3 รายละเอียดนอกจากนี้ยังมีอีกค้นคว้าได้

จำเอกกมล (เจียน) มาลัยมาลัย (พ.ศ.2455-2517)

จำเอกกมล มาลัยมาลัย มีนามเดิมว่า เจียน เกิดวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2455 ที่จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นบุตรของ นายชั้นและนางเจียม มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 2 คน มีพี่ชายเป็นนักดนตรีมีฝีมือ 1 คน ชื่อ สาลี มาลัยมาลัย

บิดาเป็นนักดนตรี ทำหน้าที่ตีฆ้องอยู่ในวงวังบางขุนพรหม มารดาเป็นนักร้องเพลงฉ่อย ครูเจียนจึงมีพรสวรรค์ทางดนตรีไทยโดยสายเลือดเล่ากันว่าเมื่อยังเด็ก ครูสามารถจำเพลงได้เองโดยไม่ต้องต่อเพราะความที่บิดามีลูกศิษย์มากเวลานั่งอยู่ใต้ถุนบ้านก็ได้ยินได้ฟังจนขึ้นใจ อายุได้ประมาณ 10 ปีก็เล่นเข้าวงปี่พาทย์รุ่นเด็กของวังบางขุนพรหมได้ สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงเห็นว่าฝีมือใช้ได้ จึงโปรดให้นำตัวมาฝากไว้ให้เป็นศิษย์ของครูจางวางทั่วพาทย์โกศล ที่บ้านหวังวัดกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นวันเดียวกันกับที่ครูเตือน พาทย์โกศล ได้มาฝากตัวเป็นศิษย์ของท่านจางวางทั่วเช่นกัน และครูเจียนเป็นผู้โชคดีที่มีโอกาสได้ต่อเพลงพระนิพนธ์ของสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งทรงต่อประทานด้วยพระองค์เองพร้อมกับครูนพ ศรีเพชรดี ด้วย

พ.ศ. 2480 ได้เข้ารับราชการที่กองดุริยางค์ทหารเรือ จนถึง พ.ศ. 2487 ลาออกจากทหารเรือมียศเป็นจ่าเอก ต่อมาเข้าทำงานที่กรมไปรษณีย์โทรเลข การรถไฟแห่งประเทศไทย กรมที่ดินและท้ายที่สุด ที่องค์การเชื้อเพลิง กระทรวงกลาโหมจนเกษียณอายุ จากนั้นชุมชนดนตรีไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เชิญมาสอนประจำ

ความสามารถในทางดนตรีของครูเจียนนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่าท่านเป็นคนหัวไวมาก จึงได้รับหน้าที่ต่อเพลงจากท่านครูจางวางทั่ว แล้วไปถ่ายทอดให้คนอื่น ๆ อีกทีหนึ่ง เครื่องดนตรีที่ครูบรรเลงได้ถนัดมาก ได้แก่ ระนาดเอก ปี่ และขลุ่ย ครูเคยเรียนโน้ตสากลกับพระเจนดุริยางค์ เรียนอยู่ 29 วัน ก็สำเร็จพระเจนฯ เรียกครูว่า “ไอ้ปอกหัวใส” (เพราะครูมีแผลเป็นที่ขมับขวาและเรียนรู้อะไรต่าง ๆ ได้เร็วมาก) ต่อมาหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แล้ว การบรรเลงดนตรีไทยซบเซาลงเนื่องจากผลทางการเมือง ครูยังได้ใช้วิชาเขียนโน้ตสากล เขียนโน้ตสำหรับขลุ่ยและซอออกมาขายที่ร้านสังคีตยากรของครูพูน นันทพล และในขณะนั้นก็ยังมีโอกาสเป็นศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ เป็นคนเดียวที่กล้าทำของใหม่ ๆ และมีหัวใจสำคัญ ครั้งหนึ่งในงานไหว้ครูที่บ้านหลวงประดิษฐไพเราะ ครูเจียนได้แต่งเพลงพวงร้อยเถา และทำทางเดี่ยวระนาด เพลงพญาโศก 6 ชั้น แล้วมอบให้ลูกศิษย์คนสำคัญ ชื่อ บุญธรรม คงทรัพย์ เป็นผู้บรรเลง เป็นที่เลื่องลือมากในครั้งนั้น นอกจากเพลง 2 เพลงที่กล่าวแล้วครูยังทำทางเปลี่ยนของเพลงเขมรใหญ่สองชั้นและชั้นเดียว เพลงพญาสี่เสาเถา โหมโรงมหาชัยสามชั้น ทางเสภา และแสนสุดสาวทเถา ซึ่งผลงานเหล่านี้มีอยู่ที่กองดุริยางค์กรมตำรวจ เพลงสุดท้ายในชีวิตของครูเจียนที่ได้ประดิษฐ์ไว้ คือ เพลงโหมโรงมาลัยมาลัย ซึ่งครูได้แต่งให้เป็นเพลงประจำของชุมนุมดนตรีไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เดิมให้ชื่อว่า โหมโรงสร้อยสนธรรมศาสตร์ต่อมาครูประเวช กุมุท ตั้งชื่อใหม่ว่า โหมโรงมาลัยมาลัย

ครูเจียน สมรสกับ นางสาวอนงค์ เมื่อพ.ศ. 2483 มีบุตรธิดาด้วยกัน 6 คน ชื่อ นายภิรมย์ น.ส. จงกลณี นายปรีชา นายมนตรี นายอำนาจ และ น.ส.อุไรวรรณ บุตรธิดาของครูไม่มีใครยึดอาชีพเป็นนักดนตรี แต่ก็มีความสามารถในการบรรเลงและขับร้องเพลงไทยได้พอสมควร

ครูเจียนเริ่มป่วยด้วยโรคของหลอดเลือดและกล่องเสียง เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ศิริราชอยู่นานหลายเดือน จนถึงวันพุธที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2517 ครูก็ถึงแก่กรรมด้วยโรคมะเร็งของกล่องเสียง รวมอายุได้ 62 ปี

นายเผือก นักระนาด (พ.ศ. 2455-2505)

นายเผือก นักระนาด เป็นนักระนาดเอกฝีมือดีมากคนหนึ่ง ของกรมศิลปากร บิดาชื่อเมฆ มารดาชื่อ ปุย เกิดเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2455 ที่ตำบลบางกะพ้อม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ต้นตระกูลเป็นนักดนตรีสืบเชื้อสายกันมาหลายสมัย และเกี่ยวเนื่องเป็นญาติกับครูสุข นักดนตรีแห่งอัมพวาด้วย บิดานั้นชำนาญดนตรีปี่พาทย์ โขนละครมาก ส่วนมารดานั้นเป็นตัวละครที่มีชื่อเสียงคนหนึ่ง

เรียนหนังสือสอบได้ชั้นประถมปีที่ 3 จากโรงเรียนวัดแจ้ง จังหวัดสงขลา เมื่อปี พ.ศ. 2466 แล้วเข้ามาเรียนต่อในกรุงเทพฯ จนจบประถมปีที่ 4 เรียนดนตรีกับบิดา และช่วยงานอยู่ในวงจนโตเป็นหนุ่ม บิดาจึงนำมาฝากเป็นศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง) ได้ฝึกหัดระนาดจนชำนาญมีฝีมือดีมากจนถึงท่านครูหลวงประดิษฐ์ยกย่องว่าเป็นศิษย์มีระนาดแนวหน้าคนหนึ่งของท่าน ได้เคยแสดงฝีมือระนาดเอกในฉายาประชันดนตรีที่วังลดาวัลย์ในวันประสูติครบสิริรอบของสมเด็จพระเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพรกรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2473 เป็นที่เลื่องลือกันมากในครั้งนั้นว่าเป็นคนดีมีฝีมือ

ครั้งเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 แล้ว ก็ยังประจำอยู่วงดนตรีของหลวงประดิษฐ์ไพเราะเรื่อยมา จนถึง พ.ศ. 2485 จึงได้ไปศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเขียนโน้ตที่หมวดยุทธยาภิบาลหารเรือ จนถึง พ.ศ. 2491 หลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง) จึงได้ชักชวนให้มารับราชการในกรมศิลปากร ก็ได้เป็นนักระนาดเอกประจำกรมในตำแหน่งศิลปินจัดความตั้งแต่อายุได้ 35 ปีเศษ

นายเผือก ได้ทำหน้าที่บรรเลงประกอบการแสดง โขน ละคร มาตั้งแต่ครั้งโรงละครศิลปากรยังอยู่ ชิดรั้วมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ก่อนไฟไหม้) ได้ชื่อว่าตีระนาดมโหรีไพเราะส่วนฝีมือในทางปี่พาทย์ไม่แข็งก็มีชื่อว่าตีระนาดไหว เรียบ และทางเพลงดี หากเข้าคู่กับครูเหี่ยวดุริยพันธุ์ แล้ว จะเป็นที่ยอมรับนับถือว่า เพลงต้องไพเราะอย่างแน่นอน

นายเผือกแต่งงาน มีภรรยา ชื่อ ถวิล บ้านอยู่ใกล้วัดชนะสงคราม ผลงานของท่านเท่าที่ค้นพบ มีเป็นเทปบันทึกเสียงเพลงแขกมอญ เถา และแขกมอญบางขุนพรหม เถา ครูเหี่ยว ดุริยพันธุ์ ขับร้อง โดยครูเผือกเป็นผู้ตีระนาดส่วนฝีมือเดี่ยวต่าง ๆ นั้นยังค้นไม่พบว่ามีหลงเหลืออยู่บ้างหรือไม่

นายสุข นักดนตรี (พ.ศ. 2436- 2523)

นายสุข นักดนตรี เป็นบุตรของ นายเชียวและนางเที่ยง นักดนตรี เกิดที่จังหวัดสมุทรสงคราม ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปีมะเส็ง พ.ศ. 2436 เรียนดนตรีจากบิดาตั้งแต่วัยเด็ก จนสามารถร่วมวงประกอบอาชีพพร้อมกับบิดาได้ โดยทำหน้าที่เป็นคนเป่าปี่ต่อมาได้เข้ามากรุงเทพฯ ได้เป็นศิษย์ของหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง) จนได้เป็นคนเป่าปี่ประจำวง นายสุข มีความสามารถเล่นดนตรีได้รอบวง ตลอดจนเครื่องสาย มีความรู้ความชำนาญในการบรรเลงประกอบการแสดงโขนละครได้เป็นอย่างดี ตลอดจนถึงเพลงพิเศษ เช่น สระระหมา บัวลอย

ในปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ร่วมวงกับหลวงประดิษฐ์ไพเราะ บันทึกเสียงกับห้างสุชาดิกล โดยทำหน้าที่เป็นผู้เป่าปี่ใน และร่วมวงกับ คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเสรีณี (เยี่ยม สุวงศ์) บันทึกแผ่นเสียงตราเสรีณี กับบริษัทอัด

แผ่นเสียงเยอรมัน และห้าง ต.เง็กชวน นายสุข เป็นผู้ให้ข้อสังเกตว่า การบรรเลงปีและขลุ่ย เวลาบันทึกเสียงควรบรรเลงอยู่ห่าง ๆ วง จะได้เสียงไพเราะมากกว่าอยู่ชิดวง

ในวงการกีฬา นายสุข เป็นผู้เป่าปี่มวยไทยโดยมี ครูพริ้ง ดนตรีรส เป็นผู้ตีกลองประกอบมาตั้งแต่สมัยเวทีมวยไทยยังเป็นเวทีกาดเชือกสนามมวยที่ไปทำหน้าที่เป่าปี่ประจำ คือ สนามมวยสวนกุหลาบ ท่าช้าง และศาลาแดง ทางปี่มวยและทางปี่เพลงบัวลอยได้มอบไว้กับศิษย์คณะแสงทับทิม ปทุมธานี

นายสุขแต่งงานกับภรรยาชื่อลิ้ม มีบุตร 3 คน ชื่อ จำนวย ตำราญ และทองหล่อ ต่อมามีภรรยาที่ 2 ชื่อ หุน มีบุตรชานหญิงด้วยกัน 7 คน เป็นนักดนตรี 5 คน คือ

1. ชาย ชื่อ ทองหล่อ ชำนาญระนาดทุ้มมาก
2. ชาย ชื่อ ศิริ เล่นดนตรีไทยได้รอบวงมีความสามารถมาก
3. ชาย ชื่อ ชฎิล ชำนาญการตีฆ้องและขับร้อง
4. หญิง ชื่อ ศิริกุล มีความสามารถในการขับร้อง
5. ชาย ชื่อ ดวง มีฝีมือในการเป่าปี่ เคยรับราชการในกรมประชาสัมพันธ์ ปัจจุบัน (พ.ศ. 2526) เสียชีวิตแล้ว

2526) เสียชีวิตแล้ว

นายสุข ได้ถ่ายทอดวิชาดนตรีไทยให้แก่บุตรธิดา และศิษย์ เป็นจำนวนไม่น้อย ตลอดชีวิตไม่เคยรับราชการ ยึดอาชีพเป็นนักดนตรีอิสระ ถึงแก่กรรมด้วยโรคมะเร็งที่ปอด เมื่อ พ.ศ. 2523 รวมอายุได้ 87 ปี

นายสาลี มาลัยมัลย์ (พ.ศ. 2447-2517)

ครูสาลี มาลัยมัลย์ เกิดเมื่อ พ.ศ. 2447 มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันกับ ครูเทียบ คงลายทอง และ ครูทรัพย์ เช่นพานิช เป็นบุตรของ นายชั้นและนางเชียม มาลัยมัลย์ มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 6 คน มีน้องชายเป็นนักดนตรีไทยที่มีฝีมือดีอีกคนหนึ่ง คือ นายเจียนหรือ กมล มาลัยมัลย์

บิดาของครูสาลี ทำหน้าที่เป็นคนตีฆ้อง อยู่ในวงดนตรีไทยวังบางขุนพรหม มารดาเป็นนักร้องเพลงน้อย ครูสาลีจึงได้เริ่มต้นเรียนปี่พาทย์จากบิดาที่บ้านตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ต่อมาสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงเห็นว่าฝีมือใช้ได้ จึงโปรดฯ ให้นำตัวมากฝากเป็นศิษย์ของ ครูจางวางทั่ว พาทยโกศล ที่บ้านหลังวัดกัลยาณมิตร ได้เรียนวิชาดนตรีหลายอย่าง ตั้งแต่ฆ้องวงใหญ่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ตลอดจนกระทั่งเป่าปี่ได้ดี

ครูสาลีเป็นคนมีฝีมือมาก เคนตีฆ้องเล็กประชันวงเมื่อคราวประชันปี่พาทย์ที่วังบางขุนพรหม เมื่อ พ.ศ. 2466 ครูทำหน้าที่เป็นนักดนตรีประจำวงของครูจางวางทั่ว พาทยโกศล อยู่นานประมาณ 10 ปี เมื่ออายุได้ประมาณ 25 ปี ก็ลาออกจากบ้านครูจางวางทั่ว ไปตั้งวงดนตรีของตนเองอยู่แถวตำบลหัวตะเข้ จังหวัดสมุทรปราการ และได้สมรสกับนางลูกอิน มีบุตรธิดาด้วยกัน 4 คน ชื่อ ประเจียด สนิท ระเบียบ และมานิตย์ บุตรสาวที่ชื่อ ประเจียด และระเบียบนั้นเป็นนักร้องเพลงไทยเสียดิ เป็นที่รู้จักกันในวงการเพลงไทยคนหนึ่ง สังกัดวงดนตรีไทย โรงงานสุราบางยี่ขัน

ครูสาลี ถึงแก่กรรมเมื่ออายุได้ ประมาณ 70 ปี ไม่ปรากฏว่ามีผลงานทางด้านการประพันธ์เพลงไทยไว้เลย แต่ก็ได้ยึดอาชีพทางดนตรีมาจนตลอดชีวิต

กล้วย ฌ บางช้าง

เป็นคนจังหวัดสมุทรสงคราม อำเภออัมพวา มีความเชี่ยวชาญทางเครื่องเป่าพาทย์รอบวงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป่า มีน้องชายเป็นนักดนตรีชื่อ นายกล้า นายกล้วย เป็นผู้ได้เพลงสุุดสงวน 2 ชั้น ของเก่า และต่อให้แก่นายกล้า ผู้น้องชาย

ปน นิลวงศ์

เป็นนักดนตรีมีชื่อเสียงแห่งบ้านอัมพวา เคยเป็นนักดนตรีประจำอยู่วังบางขุนพรหม เมื่อสมัยทรงสร้างวังใหม่ ๆ (ยังไม่เสร็จคืนัก) เป็นบุตรของ นายปน และเป็นหลานปู่ของนายเป่า ล้วนเป็นนักดนตรีในสายสกุลมาทั้งนั้น นายปนมีน้องชายชื่อเปื่อน และมีน้องสาวเป็นนักดนตรีชื่อ แม่เลื่อน ตัวของนายปนเคยร่วมงานเกี่ยวกับเตรวทหทารมหาดเล็ก และทหารเรือในสมัยรัชกาลที่ 5 มีบุตรเป็นนักดนตรีหลายคน ชื่อ ปฐม ชมโฉม และชมสวนสวรรค์

ลวด นิลวงศ์

เป็นครูสอนดนตรีไทย มีบ้านเดิมอยู่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เคยเป็นหัวหน้าวงดนตรีวังบางขุนพรหม ตั้งแต่ครั้งทูลกระหม่อมบริพัตรฯ เสด็จกลับมาทรงงานในเมืองไทยใหม่ ๆ ก่อนที่ท่านจะวางท้าวจะรับหน้าที่แทนต่อมา

สมบุญ สมสุวรรณ

ครูดนตรีไทย แห่งบ้านบางกระพ้อม จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นครูของอาจารย์มนตรี ตราโมท เชี่ยวชาญในเพลงการ จนถึงทฤษฎีวิธีการแต่งเพลง เพลงที่ท่านแต่งไว้มีหลายเพลง อาทิ เทพไสยาสน์สามชั้น

สิน ศิลปบรรเลง

เป็นนักดนตรี ผู้แต่งเพลงทะเลบัว 3 ชั้น เกิดในสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงแก่กรรมในรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2443 เป็นบิดาของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นชาวอัมพวา และเป็นศิษย์คนสำคัญของพระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางค์) หรือครูมีแขก

เสร็จ สินธุ์เช่า

นักดนตรีชาวอัมพวา ลูกศิษย์สายพระยาเสนาะดุริยางค์ (แจ่ม สุนทรวาทีน) ซึ่งเมื่อสมัยสงครามโลก พระยาเสนาะดุริยางค์ (แจ่ม สุนทรวาทีน) หรือที่ลูกศิษย์เรียกท่านว่าเจ้าคุณครูพาครอครบหน้าหงิมสงครามมาอาศัยอยู่ที่บ้านของนายเสร็จ สินธุ์เช่า ที่บ้านในคลองอ้อม ทำให้นักดนตรีชาวอัมพวา ได้มีโอกาสฝากตัวเป็นศิษย์ของพระยาเสนาะดุริยางค์ (แจ่ม สุนทรวาทีน) กันหลายท่าน

ครูเอื้อ สุนทรสนาน

ครูเอื้อ สุนทรสนาน เกิดเมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2453 ณ บ้านตำบลโรงหวี อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม บิดาชื่อ นายดี สุนทรสนาน มารดาชื่อ นางแสด สุนทรสนาน มีนามเดิมว่า "ละออ"

ต่อมา บิดาให้นามใหม่เป็น "บุญเอื้อ" และได้มาเปลี่ยนอีกครั้งในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็น "เอื้อ" มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน 3 คน ได้แก่

- หมื่นไพบระพจมาน (อาบ สุนทรสนาน)
- นางปาน แสงอนันต์
- ครูเอื้อ สุนทรสนาน

ครูเอื้อเริ่มเรียนหนังสือที่โรงเรียนวัดใหม่ราษฎร์บูรณะในจังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อเข้าศึกษาได้เพียงปีเศษ ในปี พ.ศ. 2460 พ่ออ่านออกเขียนได้ บิดาจึงพาตัวเข้ากรุงเทพมหานคร โดยให้อาศัยอยู่กับหมื่นไพบระพจมาน ผู้เป็นพี่ชายซึ่งรับราชการเป็นคนพากย์โขนในกรมมหรสพ และต่อมาจึงถูกส่งเข้าเรียนที่โรงเรียนวัดระฆังโฆสิตารามจนจบชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นระยะเวลาเดียวกับที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งโรงเรียนพรานหลวงขึ้นที่สวนมิสกวัน เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสอนดนตรีทุกประเภท ครูเอื้อจึงได้ย้ายมาเรียนต่อที่โรงเรียนนี้ โดยภาคเช้าเรียนวิชาสามัญ ภาคบ่ายเรียนวิชาดนตรี ทางโรงเรียนสอนทั้งดนตรีไทยและดนตรีฝรั่ง ครูเอื้อถนัดดนตรีฝรั่ง ครูผู้ฝึกสอนคือ ครูโกลก เนตรสุด อาจารย์ใหญ่คือ อาจารย์พระเจนดุริยางค์ หลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปี พ.ศ. 2465 พระเจนดุริยางค์เห็นว่าครูเอื้อมีความสามารถพิเศษ จึงให้ครูเอื้อหัดไวโอลิน และให้หัดเป่าแซ็กโซโฟนอีกอย่างหนึ่งด้วย และให้เปลี่ยนมาเรียนวิชาดนตรีเต็มวัน ส่วนการเรียนวิชาสามัญนั้นให้งดเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นต้นไป

2 ปีต่อมา ความสามารถของครูเอื้อก็ประจักษ์ชัดแก่คณาจารย์ทั้งหลาย จึงได้ให้เข้ารับราชการประจำ กองเครื่องสายฝรั่งหลวงในกรมมหรสพ กระทรวงวัง รับพระราชทานยศเป็น "เด็กชา" เงินเดือน 5 บาท เมื่อปี พ.ศ. 2467 กระทั่งมีความชำนาญมากขึ้นจึงได้เลื่อนขึ้นไปเล่นวงใหญ่ในปี พ.ศ. 2469 เงินเดือนเพิ่มเป็น 20 บาท และ 2 ปีต่อมาก็ได้รับพระราชทานยศ "พันเด็กชาตรี" และ "พันเด็กชาโท" ในปีถัดไป

ต่อมาในปี พ.ศ. 2475 ได้โอนไปรับราชการสังกัดกรมศิลปากร ในสังกัดกองมหรสพ และในปี พ.ศ. 2478 หลวงวิจิตรวาทการเป็นอธิบดีกรมศิลปากร ครูเอื้อซึ่งพิสูจน์ฝีมือดนตรีจนประจักษ์ชัด เงินเดือนจึงขึ้นเป็น 40 บาท และ 50 บาทใน 2 ปีต่อมา

นอกจากรับราชการในกรมศิลปากรแล้ว ครูเอื้อ ยังมีโอกาสได้ร่วมงานกับคณะละครร้อง ที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น เช่น คณะของแม่เลื่อน ไวนุนาวิน ได้แต่งเพลง "ยอดดอกลม" ขึ้น นับเป็นเพลงในชีวิตการประพันธ์เพลง เพลงยอดดอกลมนี้ ครูเอื้อให้ทำนอง เถลิ้ม บุญเกียรติให้คำร้อง นอกจากนี้ ในปีเดียวกันนั่นเอง ครูเอื้อได้ขับร้องเพลง นาฏนารี คู่กับนางสาววาสนา ละออ และถือว่าเป็นเพลงแรกสุดที่ได้ขับร้องบันทึกเสียงด้วย

ในช่วงปี พ.ศ. 2523 ครูเอื้อได้เดินทางพร้อมกับนายกรัฐมนตรี และคณะกรรมการสมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ไปเข้าเฝ้า ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร และได้ขับร้องเพลงถวายเป็นครั้งสุดท้าย เพลงที่ร้องถวายคือ เพลงพรานทะเล ตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา อาการของครูเอื้อก็ได้ทรุดลงเป็นลำดับ จนเมื่อถึงวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2524 ท่านก็ได้เสียชีวิตลง รวมอายุได้ 71 ปี 2 เดือน 11 วัน

เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2550 กระทรวงวัฒนธรรม ได้เสนอ ครูเอื้อ สุนทรสนาน ต่อองค์การยูเนสโกในวาระครบรอบ 100 ปีชาตกาลเพื่อให้เป็นบุคคลดีเด่นของโลก ซึ่งต่อมาในวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2552 ทางองค์การยูเนสโกก็ได้ยกย่องครูเอื้อเป็นบุคคลสำคัญของโลกสาขาวัฒนธรรมดนตรีไทยสากล

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิเคราะห์ทักษะที่ใช้ในเพลงสาธุการ

ลักษณะทำนองของเพลงสาธุการเป็นทำนองที่เป็นลูกเก็บซึ่งมีทักษะที่ใช้ในเพลงดังนี้ 1. การแบ่ง
มือซ้อง 2. คู่ 3. ลูกกระทบ 4. กรอ 5. เก็บ 6. สะเดาะ 6. สะบัด

ทำนองเพลงสาธุการ

1	---ร	---ม	---ม	-ช-ล	-ร-ม	-ร-ล	ลล-ช	ชช-ร
2	** ---ท	-ล-ร	รร-ม	มม-ฟ	-ล-ท	-ล-ฟ	ฟฟ-ม	มม-ร
3	-ฟ-ม	-ร-ด	ทล-ท	-ด-ร	-ลลล	-ท-ล	-ช-ม	-ช-ล
4	-ร-ม	-ร-ท	ทท-ล	ลล-ช	-ชลท	-ร-ม	-ร-ด	-ท-ล
5	-ม-ท	มร-ม	-ล-ช	ชช-ล	-ท-ร	-ท-ล	ลล-ช	ชช-ม
6	-ฟมร	-ม-ร	-ร-ร	-ททท	-ช-ช	ลท-ร	-ม-ร	-ท-ล
7	-ท-ร	-ท-ล	ลล-ช	ชช-ม	-ล-ท	-ด-ร	-มมม	-ช-ล
8	ทล-ล	-ลลล	-ร-ช	-ล-ท	-ร-ม	-ร-ท	ทท-ล	ลล-ช
9	-ฟมร	-ม-ร	-ร-ร	-ชชช	-ลลล	-ท-ช	ชช-ล	ลล-ท
10	-ท-ล	ลล-ท	ทท-ร	รร-ม	-ร-ม	-ล-ม	-ล-ฟ	มร-ท
11	-ร-ม	-ร-ท	ทท-ล	ลล-ช	-ชลท	-ร-ม	-ร-ด	-ท-ล
12	-ม-ท	มร-ม	-ล-ช	ชช-ล	-ท-ร	-ท-ล	ลล-ช	ชช-ม
13	-ฟ-ม	-ร-ด	ทล-ท	-ด-ร	-ลลล	-ท-ล	-ช-ม	-ช-ล
14	-ร-ม	-ร-ท	ทท-ล	ลล-ช	-ชลท	-ร-ม	-ร-ด	-ท-ล
15	-ม-ท	มร-ม	-ล-ช	ชช-ล	-ท-ร	-ท-ล	ลล-ช	ชช-ม
16	-ลลล	-ลลล	-ล-ช	ชช-ล	-ททท	-ล-ฟ	ฟฟ-ม	มม-ร
17	-ลลล	-ท-ช	-ล-ท	-ด-ร	-มมม	-ร-ท	ทท-ล	ลล-ช
18	ลช-ช	-ชชช	-ร-ช	-ล-ท	-ร-ม	-ร-ท	ทท-ล	ลล-ช
19	-ร-ม	-ล-ม	-ล-ฟ	มร-ท	-ท-ม	ลล-ฟ	ทท-ร	รร-ม
พอกลับต้นบรรเลงเที่ยวหลังแล้วตัดลงไปบรรเลง *** เปิดโลก 2 แล้วลงจบ								
20	-ชชช	-ล-ร	-ท-ด	ม-ช	-ลลล	-ท-ช	ชช-ล	ลล-ท
21	-ชลท	-ร-ม	-ม-ม	-ร-ท	-ร-ม	-ร-ท	ทท-ล	ลล-ช
22	-ม-ล	รร-ท	มม-ช	ชช-ล	-ช-ล	-ท-ด	-มร-ด	-ท-ล
23	-ล-ร	-ร-ม	-ล-ล	-ฟ-ม	-ด-ท	-ท-ร	-ท-ด	ม-ช
24	-ด-ร	-ช-ล	-ท-ล	-ช-ม	-ม-ล	รร-ท	มม-ช	ชช-ล
25	-ท-ล	-ช-ม	-ด-ร	-ช-ล	---ร	-ดลท	---ท	--ทท
26	-ท-ม	ลล-ฟ	ทท-ร	รร-ม	-ร-ม	-ล-ม	-ล-ฟ	มร-ท

27	-คทล	-ฟมร	-ล-ร	-รมฟ	-ล-ท	-ล-ฟ	ฟฟ-ม	มม-ร
28	-ลลล -	ท-ช	-ล-ท	-ค-ร	-คทล -	ฟมร	-ล-ร	-รมฟ
29	-รมฟ	-ล-ท	-ร-ท	-ล-ฟ	-ล-ท	-ล-ฟ	ฟฟ-ม	มม-ร
30	-ท-ม	ลล-ฟ	ทท-ร	รร-ม	-รมฟ	-ล-ม	-ล-ฟ	มร-ท
31	-ร-ท	-ล-ช	ชช-ล	ลล-ท	-ฟ-ม	-ร-ค	ทล-ท	-ครม
32	-ร-ช	-ล-ท	-ร-ท	-ล-ช	-ชลท	-ร-ม	-ร-ค	-ท-ล
33	-ม-ท	มร-ม	-ล-ช	ชช-ล	-ร-ท	-ล-ฟ	ฟฟ-ม	มม-ร
	กลับคืน*****							
	เปิดโลก							
34	-ท-ท	ทท-ร	-ม-ร	-ท-ล	-ท-ร	-ท-ล	ลล-ช	ชช-ม
35	-ฟ-ม	-ร-ค	ทล-ท	-ครม	-ลลล	-ท-ล	-ช-ม	-ช-ล
36	-ร-ม	-ร-ท	ทท-ล	ลล-ช	-ชลท	-ร-ม	-ร-ค	-ท-ล
37	-ม-ท	มร-ม	-ล-ช	ชช-ล	-ร-ท	-ล-ฟ	---ม	---ร

ตัวอย่างการวิเคราะห์ทักษะที่ใช้ในเพลงสาธุการ

1. ทักษะการตีคู่

ในบรรทัดที่ 1 ห้องที่ 1 และห้องที่ 2 ใช้ทักษะการตี คู่ 4 ในห้องที่ 3 ใช้ทักษะการตี คู่ 8

---ร	---ม	---ม
------	------	------

2. ทักษะการแบ่งมือ

ในบรรทัดที่ 4 ห้องที่ 5 ใช้ทักษะการแบ่งมือโดยใช้มือซ้ายหนึ่งลูกและมือขวาสองลูก

-ชลท

3. ทักษะการตีลูกกระทบ

ในบรรทัดที่ 1 ห้องที่ 6 ห้องที่ 7 และห้องที่ 8 ใช้ทักษะการตีลูกกระทบคู่ 8 และคู่ 4 ตามลำดับ โดย
ใช้มือซ้ายหนึ่งลูกและมือขวาสองลูก

-ร-ล	ลล-ช	ชช-ร
------	------	------

4. ทักษะการกรอ

ในบรรทัดที่ 37 ห้องที่ 6 ห้องที่ 7 และห้องที่ 8 ใช้ทักษะการกรอคู่ 8 เพื่อทอดลง

-ล-ฟ	---ม	---ร
------	------	------

5. ทักษะการสะเดาะ

ในบรรทัดที่ 25 ห้องที่ 7 และห้องที่ 8 ใช้ทักษะการสะเดาะคือตีเสียงที ลูกเดียวสามครั้ง โดยใช้มือขวาหนึ่งทีและมือซ้ายอีกสองที

---ท	--ทท
------	------

6. ทักษะการสะบัด

ในบรรทัดที่ 3 ห้องที่ 2 และห้องที่ 3 ใช้ทักษะการสะบัดโดยใช้มือขวา 1 ลูก มือซ้าย 3 ลูกด้วยความเร็ว

-ร-ค	ทล-ท
------	------

วิเคราะห์ทักษะที่ใช้ในเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว

ทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว

ท่อน 1

-ลลล	-ลลล	-ซซซ	-มมม	-ซ-ค	-ร-ม	-ซ-ม	-ร-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 2

-ม-ร	-ค-ล	-ฟซล	-ค-ร	-ซ-ค	-ร-ม	-ซ-ม	-ร-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

ตัวอย่างการวิเคราะห์ทักษะที่ใช้ในเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว

1. ทักษะการตีลูกกระทบ

ในบรรทัดที่ 1 ห้องที่ 1 2 3 และห้องที่ 4 ใช้ทักษะการตีลูกกระทบ

-ลลล	-ลลล	-ซซซ	-มมม
------	------	------	------

2. ทักษะการตีคู่

ในบรรทัดที่ 1 ห้องที่ 5 6 7 และห้องที่ 8 ใช้ทักษะการตีคู่ 4 คู่ 8 และคู่ 6

-ซ-ค	-ร-ม	-ซ-ม	-ร-ค
------	------	------	------

3. ทักษะการแบ่งมือ

ในบรรทัดที่ 2 ห้องที่ 3 ใช้ทักษะการแบ่งมือโดยใช้มือซ้ายหนึ่งลูกและมือขวาสองลูก

-फल

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบประเมินความสอดคล้องของข้อความเรื่องการเลือกใช้เพลงในการเรียนการสอนดนตรีไทย
ของวงไทยบรรเลงเรียงลำดับตามความง่ายยาก

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) การถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัด
สมุทรสงคราม:กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง

(ภาษาอังกฤษ) THAI MUSIC CULTURAL TRANSMISSION OF AMPHAWA COMMUNITY IN
SAMUTSONGKHRAM PROVINCE: A CASE STUDY OF THAIBANLEAG ENSEMBLE

โดย นายโสภณ เดชนครรัง

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. คณิญา อุทัยสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาหลักสูตรของวงไทยบรรเลง
2. เพื่อศึกษาเนื้อหาด้านการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทยวงไทยบรรเลง

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายโสภณ เดชนครรัง

โทร.089-0136333

คำชี้แจง

แบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม และความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งมีเกณฑ์ในการประเมินดังนี้

+1	หมายถึง	ข้อคำถามนั้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา
1	หมายถึง	ข้อคำถามนั้นไม่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรี หมายถึง การสืบทอดองค์รวมของประสบการณ์ความรู้ ความสามารถ ภูมิปัญญา จากชนรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกชนรุ่นหนึ่งของวงไทยบรรเลง เพื่อสะท้อนแบบของ ความงาม ความดี ความไพเราะ ซึ่งมีระเบียบและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติในรูปของเสียงและลีลาแห่งดนตรี โดยมีองค์ประกอบของการถ่ายทอดได้แก่ ครูดนตรี วิธีการถ่ายทอด และผู้เรียน มีอุดมคติทางการสั่งสอนและปลูกฝังรวมถึงขนบประเพณีและความเชื่อเป็นเป้าหมาย

หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาดนตรีไทยที่ผู้สอนถ่ายทอดให้กับผู้เรียนในวงไทยบรรเลง ได้แก่ สาระดนตรีบทเพลงต่างๆ การไหว้ครู ระเบียบปฏิบัติ ตลอดจนขนบต่าง ๆ ในบริบทของดนตรีไทย และความเป็นนักดนตรีที่สมบูรณ์อันประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น ส่วนใหญ่จะเป็นการเรียนการสอนแบบมุขปาฐะจึงมักไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ตัวอย่างหลักสูตรสำหรับการเรียนการสอนปี พุทธศักราช ๒๕๖๓ เช่น เรียนเพลงชุดโหมโรงเย็น โหมโรงเช้า โหมโรงกลางวัน ต่อด้วยเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงและศึกษา เพลงเกร็ด เพลงเดี่ยวตามแต่ผู้สอนจะกำหนดลำดับ และความสมควรทางฝีมือลายมือ หรือทักษะของผู้เรียน

ผู้สอน หมายถึง ครูผู้ดำเนินการสอนดนตรีไทยในวงไทยบรรเลง ทั้งปฏิบัติและทฤษฎีได้แก่ เจ้าของวงหรือทายาท

ผู้เรียน หมายถึง ผู้ศึกษาเล่าเรียนดนตรีไทยในวงไทยบรรเลงได้แก่ ลูกศิษย์ในบ้านและเยาวชน

ทาง หมายถึง การนำทำนองเพลงมาประดิษฐ์ ตบแต่ง เรียบเรียงให้สามารถขับร้องหรือบรรเลงเครื่องดนตรีไทยได้เหมาะสม หรือสะดวกขึ้น เช่น ทางซอด้วง ทางระนาด ทางขับร้อง เป็นต้น และในการวิจัยครั้งนี้ยังหมายถึง เอกลักษณ์ของการประดิษฐ์ตบแต่ง หรือการเรียบเรียงบทเพลงในแต่ละบ้านดนตรีไทยที่แตกต่างกัน เช่น ทางฝั่งพระนคร ทางฝั่งธนบุรี เป็นต้น

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของแบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม และความตรงตามเนื้อหา โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตามความคิดเห็นของท่าน โดยเครื่องมือชิ้นนี้ ผู้วิจัยจะนำไปสัมภาษณ์ผู้สอนของวงไทยบรรเลงด้านระดับเพลงที่ใช้สอนดนตรีไทยเรียงตามความง่ายยาก ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นแล้วนำไปให้อาจารย์อุทัย แก้วละเอียด (ศิลปินแห่งชาติ) ตรวจสอบความครบถ้วนและความเหมาะสมของเนื้อหา

ระดับ เรื่อง	ระดับความ สอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
1. ลักษณะเพลง 1.1 ประเภทเพลง 1.2 ส่วนวน/กระสวนทำนอง				
2. เทคนิคการบรรเลง				
3. ทฤษฎี/ความเข้าใจ				
4. การประเมินผล				
5. การติดตามผลผู้เรียน				

แบบประเมินความสอดคล้องของข้อความเรื่องการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทย

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) การถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม:กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง

(ภาษาอังกฤษ) THAI MUSIC CULTURAL TRANSMISSION OF AMPHAWA COMMUNITY IN SAMUTSONGKHRAM PROVINCE: A CASE STUDY OF THAIBANLEAG ENSEMBLE

โดย นายโสภณ เดชฉกรรจ์

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. คณิตา อุทัยสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาหลักสูตรของวงไทยบรรเลง
2. เพื่อศึกษาเนื้อหาด้านการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนดนตรีไทยวงไทยบรรเลง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายโสภณ เดชฉกรรจ์
โทร.089-0136333

คำชี้แจง

แบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม และความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งมีเกณฑ์ในการประเมินดังนี้

+1	หมายถึง	ข้อคำถามนั้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา
1	หมายถึง	ข้อคำถามนั้นไม่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรี หมายถึง การสืบทอดองค์รวมของประสบการณ์ความรู้ ความสามารถ ภูมิปัญญา จากชนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกชนรุ่นหนึ่งของวงไทยบรรเลง เพื่อสะท้อนแบบของ ความงาม ความดี ความไพเราะ ซึ่งมีระเบียบและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติในรูปของเสียงและลีลาแห่งดนตรี โดยมีองค์ประกอบของการถ่ายทอดได้แก่ ครูดนตรี วิธีการถ่ายทอด และผู้เรียน มีอุดมคติทางการสั่งสอนและปลูกฝังรวมถึงขนบประเพณีและความเชื่อเป็นเป้าหมาย

หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาดนตรีไทยที่ผู้สอนถ่ายทอดให้กับผู้เรียนในวงไทยบรรเลง ได้แก่ สาระดนตรีบทเพลงต่างๆ การไหว้ครู ระเบียบปฏิบัติ ตลอดจนขนบต่าง ๆ ในบริบทของดนตรีไทย และความเป็นนักดนตรีที่สมบูรณ์อันประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น ส่วนใหญ่จะเป็นการเรียนการสอนแบบมุขปาฐะจึงมักไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ตัวอย่างหลักสูตรสำหรับการเรียนการสอนปี พุทธศักราช ๒๕๖๓ เช่น เรียนเพลงชุดโหมโรงเย็น โหมโรงเช้า โหมโรงกลางวัน ต่อด้วยเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงและศึกษา เพลงเกร็ด เพลงเดี่ยวตามแต่ผู้สอนจะกำหนดลำดับ และความสมควรทางฝีมือลายมือ หรือทักษะของผู้เรียน

ผู้สอน หมายถึง ครูผู้ดำเนินการสอนดนตรีไทยในวงไทยบรรเลง ทั้งปฏิบัติและทฤษฎีได้แก่ เจ้าของวงหรือทายาท

ผู้เรียน หมายถึง ผู้ศึกษาเล่าเรียนดนตรีไทยในวงไทยบรรเลงได้แก่ ลูกศิษย์ในบ้านและเยาวชน

ทาง หมายถึง การนำทำนองเพลงมาประดิษฐ์ ตบแต่ง เรียบเรียงให้สามารถขับร้องหรือบรรเลงเครื่องดนตรีไทยได้เหมาะสม หรือสะดวกขึ้น เช่น ทางซอด้วง ทางระนาด ทางขับร้อง เป็นต้น และในการวิจัยครั้งนี้ยังหมายถึง เอกลักษณะของการประดิษฐ์ตบแต่ง หรือการเรียบเรียงบทเพลงในแต่ละบ้านดนตรีไทยที่แตกต่างกัน เช่น ทางฝั่งพระนคร ทางฝั่งธนบุรี เป็นต้น

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของแบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม และความตรงตามเนื้อหา โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตามความคิดเห็นของท่าน โดยข้อคำถามนี้จะเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการให้ความสำคัญเรื่องคุณธรรมจริยธรรมที่สอดแทรกในการเรียนการสอนดนตรีไทย โดยผู้วิจัยได้พัฒนาจากหลักการบำเพ็ญตัวเป็นนักดนตรีของกรมดนตรี トラโมทและโครงการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการสอนอาชีวศึกษา

คุณธรรม จริยธรรมค่านิยม และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับความ สอดคล้อง			ตัวอย่าง/ คำอธิบาย
		+1	0	-1	
1. ความกตัญญูกตเวที	1.1 ตระหนักในพระคุณอาจารย์ทั้งครูที่เป็น มนุษย์ ครูเทพและครูที่ล่วงล่วงลับไปแล้ว 1.2 ช่วยเหลืองานครูอาจารย์ตามสมควร 1.3 มีสัมมาคารวะต่อครูอาจารย์อย่าง สม่ำเสมอทั้งต่อหน้าและลับหลัง				
2. ความมีวินัย	2.1 ตรงต่อเวลา 2.2 มีการเตรียมความพร้อมในการเรียน และ การปฏิบัติงาน				
3. ความรับผิดชอบ	3.1 ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ 3.2 มีความเพียรพยายามในการเรียนและการ ปฏิบัติงาน 3.3 ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเอง 3.4 ช่วยขนเครื่อง				
4. ความซื่อสัตย์สุจริต	4.1 พுகความจริง 4.2 ไม่นำผลงานของคนอื่นมาแอบอ้างเป็น ของตนเอง 4.3 ไม่ลักขโมย				

คุณธรรม จริยธรรมค่านิยม และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับความ สอดคล้อง			ตัวอย่าง/ คำอธิบาย
		+1	0	-1	
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง	5.1 ไม่ประหม่าเวลาแสดงดนตรี 5.2 กล้าแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล 5.3 กล้ายอมรับความจริง 5.4 กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง				
6. มีมนุษยสัมพันธ์	6.1 แสดงกริยาท่าทางสุภาพต่อผู้อื่น 6.2 พุดจาสุภาพ 6.3 ช่วยเหลือผู้อื่น 6.4 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 6.5 ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น 6.6 ชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ				
7. ความสนใจใฝ่รู้	7.1 พยายามฝึกตนเอง 7.2 ซักถามปัญหาข้อสงสัย 7.3 แสวงหาประสบการณ์และค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ 7.4 มีความตั้งใจในการเรียนดนตรี				
8. การละเว้นสิ่งเสพย์ติดและการพนัน	8.1 ไม่สูบบุหรี่ 8.2 ไม่ดื่มสุราและของมึนเมา 8.3 ไม่เสพสิ่งเสพย์ติดอื่น ๆ 8.4 ไม่เล่นการพนัน				
9. ความรักสามัคคี	9.1 ไม่ทะเลาะวิวาท 9.2 ร่วมมือในการทำงาน 9.3 มีน้ำใจนักกีฬา				

คุณธรรม จริยธรรมค่านิยม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับความ สอดคล้อง			ตัวอย่าง/ คำอธิบาย
		+1	0	-1	
10. ความอดทน อดกลั้น	10.1 มีสติและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี 10.2 ควบคุมกิริยามารยาทในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ได้ 10.3 มีความอดทนต่อการฝึกซ้อมดนตรี				
11. การคิดอย่างมี วิจารณญาณ	11.1 คิดสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม 11.2 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในทางดนตรีอย่าง เหมาะสมไม่ทำลายวัฒนธรรมดนตรีของเดิมจนเสียหาย				
12. การพึ่งตนเอง	12.1 สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยตนเอง 12.2 สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ด้วยตนเอง 12.3 หารายได้พิเศษได้ด้วยตนเอง				
13. อื่น ๆ	13.1 13.2 13.3				

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC

ด้านเพลงที่ใช้ในหลักสูตรการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลง

ประเด็นการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 3	ค่าดัชนี IOC	ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ
1. ลักษณะเพลง					
1.1 ประเภทเพลง	1	1	1	1	สอดคล้อง
1.2 จำนวน/กระสวนทำนอง	1	1	1	1	สอดคล้อง
2. เทคนิคการบรรเลง	1	1	0	0.66	สอดคล้อง
3. ทฤษฎี/ความเข้าใจ	1	1	1	1	สอดคล้อง
4. การประเมินผล	1	1	1	1	สอดคล้อง
5. การติดตามผลผู้เรียน	1	1	1	1	สอดคล้อง

ด้านสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนดนตรีไทย

คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และ คุณลักษณะอันพึง ประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญท่าน ที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญท่าน ที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญท่าน ที่ 3	ค่าดัชนี IOC	ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ
1. ความกตัญญู กตเวที	1.1 ตระหนักในพระคุณอาจารย์ ทั้งครูที่เป็นมนุษย์ ครูเทพและครู ที่ล่วงล่วงลับไปแล้ว	1	1	1	1	สอดคล้อง
	1.2 ช่วยเหลืองานครูอาจารย์ตาม สมควร	1	1	1	1	สอดคล้อง
	1.3 มีสัมมาคาราวะต่อครู อาจารย์อย่างสม่ำเสมอทั้งต่อ หน้าและลับหลัง	1	1	1	1	สอดคล้อง
2. ความมีวินัย	2.1 มีมารยาทและคุณลักษณะ แห่งความเป็นนักดนตรีไทย เช่น รู้จักความมีอาวุโส การใช้วิชา ในทางที่ถูกที่ควร ไม่ใช่ดนตรี ไปในทางที่ผิด	-1	1	1	0.33	ไม่สอดคล้อง
	2.2 ประพฤติตนถูกต้องตาม ศีลธรรมอันดีงาม	-1	1	1	0.33	ไม่สอดคล้อง
3. ความรับผิดชอบ	3.1 มีการเตรียมความพร้อมใน การเรียน และการปฏิบัติงาน	1	1	1	1	สอดคล้อง
	3.2 ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ	1	1	1	1	สอดคล้อง
	3.3 ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของ ตนเอง	1	1	1	1	สอดคล้อง
	3.4 ตรงต่อเวลา	0	1	1	0.66	สอดคล้อง
4. ความซื่อสัตย์ สุจริต	4.1 พูดความจริง	1	1	1	1	สอดคล้อง
	4.2 ไม่นำผลงานของคนอื่นมา แอบอ้างเป็นของตนเอง	1	1	1	1	สอดคล้อง
	4.3 ไม่ลักขโมย	1	-1	1	0.33	ไม่สอดคล้อง

คุณธรรม จริยธรรมค่านิยม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 3	ค่าดัชนี IOC	ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ
5. ความเชื่อมั่นใน ตนเอง	5.1 ไม่ประหม่าเวลาแสดง ดนตรี	1	0	1	0.66	สอดคล้อง
	5.2 กล้าแสดงความคิดอย่างมี เหตุผล	1	1	1	1	สอดคล้อง
	5.3 กล้ายอมรับความจริง	1	1	1	1	สอดคล้อง
	5.4 กล้าแสดงออกในสิ่งที่ ถูกต้อง	1	1	1	1	สอดคล้อง
6. มีมนุษย สัมพันธ์	6.1 แสดงกริยาท่าทางสุภาพต่อ ผู้อื่น	1	1	1	1	สอดคล้อง
	6.2 ช่วยเหลือผู้อื่น	0	1	1	0.66	สอดคล้อง
	6.3 รับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น	0	1	1	0.66	สอดคล้อง
	6.4 ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น	1	1	1	1	สอดคล้อง
	6.5 ชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่น ประสบความสำเร็จ	1	1	1	1	สอดคล้อง
7. ความสนใจใฝ่รู้	7.1 พยายามฝึกตนเอง	1	1	1	1	สอดคล้อง
	7.2 ชักถามปัญหาข้อสงสัย	1	1	1	1	สอดคล้อง
	7.3 แสวงหาประสบการณ์และ ค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ	1	1	1	1	สอดคล้อง
	7.4 มีความตั้งใจในการเรียน ดนตรี	1	1	1	1	สอดคล้อง

คุณธรรม จริยธรรมค่านิยม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 3	ค่าดัชนี IOC	ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ
8. การละเว้นสิ่ง เสพยาเสพติดและการ พนัน	8.1 ไม่สูบบุหรี่	1	1	1	1	สอดคล้อง
	8.2 ไม่ดื่มสุราและของมึนเมา	1	1	0	0.66	สอดคล้อง
	8.3 ไม่เสพยาเสพติดอื่น ๆ	1	1	1	1	สอดคล้อง
	8.4 ไม่เล่นการพนัน	1	1	1	1	สอดคล้อง
9. ความรักสามัคคี	9.1 ไม่ทะเลาะวิวาท	1	1	1	1	สอดคล้อง
	9.2 ร่วมมือในการทำงาน	1	1	1	1	สอดคล้อง
	9.3 มีน้ำใจนักกีฬา	1	1	1	1	สอดคล้อง
10. ความอดทน อดกลั้น	10.1 มีสติและสามารถควบคุม อารมณ์ได้ดี	1	1	1	1	สอดคล้อง
	10.2 ควบคุมกิริยามารยาทใน สถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้	1	1	1	1	สอดคล้อง
	10.3 มีความอดทนต่อการ ฝึกซ้อมดนตรี	1	1	1	1	สอดคล้อง
11. การคิดอย่างมี วิจารณญาณ	11.1 คิดสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิด ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม	-1	1	0	0	ไม่สอดคล้อง
	11.2 มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในทางดนตรีอย่าง เหมาะสมไม่ทำลายวัฒนธรรม ดนตรีของเดิมจนเสียหาย	0	1	1	0.66	สอดคล้อง

คุณธรรม จริยธรรมค่านิยม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 3	ค่าดัชนี IOC	ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ
12. การพึ่งตนเอง	12.1 สามารถแก้ปัญหาเฉพาะ หน้าได้ด้วยตนเอง	1	1	1	1	สอดคล้อง
	12.2 สามารถทำงานที่ได้รับ มอบหมายได้ด้วยตนเอง	0	1	1	0.66	สอดคล้อง
	12.3 ทหารายได้พิเศษได้ด้วย ตนเอง	0	1	1	0.66	สอดคล้อง

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามเรื่องคุณธรรมจริยธรรมที่สอดแทรกในการเรียนการสอนดนตรีไทย ของวงไทยบรรเลง

คำชี้แจง

1. แบบประเมินชุดนี้เป็นแบบประเมินเพื่อรวบรวมความคิดเห็นเรื่องการให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่สอดแทรกในการเรียนการสอนดนตรีไทยสำหรับผู้สอนและผู้เรียนในวงไทยบรรเลง
2. แบบประเมินนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเรื่องการให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่สอดแทรกในการเรียนการสอนดนตรีไทย
3. ระดับคะแนนที่กำหนดให้ในแบบประเมิน มีความหมายดังนี้
 - 1 หมายถึง ท่านเห็นด้วยในระดับ น้อยที่สุด
 - 2 หมายถึง ท่านเห็นด้วยในระดับ น้อย
 - 3 หมายถึง ท่านเห็นด้วยในระดับ ปานกลาง
 - 4 หมายถึง ท่านเห็นด้วยในระดับ มาก
 - 5 หมายถึง ท่านเห็นด้วยในระดับ มากที่สุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1

ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ.....นามสกุล.....

อายุ.....ปี

ระดับการศึกษา.....

อาชีพ.....

ส่วนที่ 2 ขอให้ท่านพิจารณา การให้ความสำคัญเรื่องคุณธรรมจริยธรรมที่สอดแทรกในการเรียนการสอน
 คนตรีไทยโดยทำเครื่องหมาย✓ ลงในช่องตามความคิดเห็นของท่าน โดยเรื่องที่สำคัญเริ่มที่ระดับ5ลดหลั่น
 กันตามลำดับ

คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และ คุณลักษณะอันพึง ประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับความสำคัญ					ตัวอย่าง/ คำอธิบาย
		1	2	3	4	5	
1. ความกตัญญูกตเวที	1.1 ตระหนักในพระคุณอาจารย์ทั้งครูที่เป็น มนุษย์ ครูเทพและครูที่ล่วงล่วงลับไปแล้ว 1.2 ช่วยเหลืองานครูอาจารย์ตามสมควร 1.3 มีสัมมาคาราวะต่อครูอาจารย์อย่างสม่ำเสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง						
2. มีมารยาทและ คุณลักษณะแห่งความ เป็นนักดนตรีไทย	2.1 รู้จักความมีอาวูโส 2.2 การใช้วิชาในทางที่ถูกที่ควร ไม่ใช่ดนตรีไป ในทางที่ผิด						
3. ความรับผิดชอบ	3.1 มีการเตรียมความพร้อมในการเรียน 3.2 ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ 3.3 มีความเพียรพยายามในการเรียนดนตรี และการปฏิบัติงาน 3.4 ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเอง 3.5 ตรงต่อเวลา						

คุณธรรม จริยธรรมค่านิยม และคุณลักษณะอันพึง ประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับความสำคัญ					ตัวอย่าง/ คำอธิบาย
		1	2	3	4	5	
4. ความซื่อสัตย์สุจริต	4.1 พுகความจริง 4.2 ไม่นำผลงานของคนอื่นมาแอบอ้าง เป็นของตนเอง						
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง	5.1 ไม่ประหม่าเวลาแสดงดนตรี 5.2 กล้าแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล 5.3 กล้ายอมรับความจริง 5.4 กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง						
6. มีมนุษยสัมพันธ์	6.1 แสดงกริยาท่าทางสุภาพต่อผู้อื่น 6.2 ช่วยเหลือผู้อื่น 6.3 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 6.4 ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น 6.5 ชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบ ความสำเร็จ						
7. ความสนใจใฝ่รู้	7.1 พยายามฝึกตนเอง 7.2 ซักถามปัญหาข้อสงสัย 7.3 แสวงหาประสบการณ์และค้นคว้า ความรู้ใหม่ ๆ 7.4 มีความตั้งใจในการเรียนดนตรี						
8. การละเว้นสิ่งเสพติด และการพนัน	8.1 ไม่สูบบุหรี่ 8.2 ไม่ดื่มสุราและของมึนเมา 8.3 ไม่เสพสิ่งเสพติดอื่น ๆ 8.4 ไม่เล่นการพนัน						
9. ความรักสามัคคี	9.1 ไม่ทะเลาะวิวาท 9.2 ร่วมมือในการทำงาน 9.3 มีน้ำใจนักกีฬา						

คุณธรรม จริยธรรมค่านิยม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับความสำคัญ					ตัวอย่าง/ คำอธิบาย
		1	2	3	4	5	
10. ความอดทน อดกลั้น	10.1 มีสติและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี 10.2 ควบคุมกิริยามารยาทในสถานการณ์ที่ไม่พึง ประสงค์ได้ 10.3 มีความอดทนต่อการฝึกซ้อมดนตรี						
11. การคิดอย่างมี วิจารณญาณ	11.1 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในทางดนตรีอย่าง เหมาะสมไม่ทำลายวัฒนธรรมดนตรีของเดิมจน เสียหาย						
12. การพึ่งตนเอง	12.1 สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะเวลาแสดงดนตรี 12.2 สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ด้วย ตนเอง 12.3 ทหารายได้พิเศษได้ด้วยตนเอง						
13. อื่น ๆ	13.1 13.2 13.3						

ภาคผนวก ฉ

บทสัมภาษณ์ครูผู้สอนในวงไทยบรรเลง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัมภาษณ์นายฉกฤษฏีมานันท์ แก้วละเอียด

16 สิงหาคม 2553 เวลา 17.06-17.30 น.

ผู้วิจัย – จะเรียนถามเรื่องเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนในวงไทยบรรเลงว่าการเรียนการสอนเราให้ความสำคัญด้านใดเป็นพิเศษ

นายฉกฤษฏีมานันท์ แก้วละเอียด – อ้อ เราจะสอนเพลงในส่วนที่ใช้งานก่อนเพลงสำหรับออกงานอะไรอย่างนี้

ผู้วิจัย – แล้วทำไมถึงคำนึงการใช้งานเป็นอันดับแรกล่ะครับ

นายฉกฤษฏีมานันท์ แก้วละเอียด – เพราะส่วนใหญ่เด็กที่มาเรียนจะเป็นแบบว่าเรียนเพื่อออกงานหากเราต่อเพลงที่ไม่ได้ใช้งานเมื่อเด็กไม่ได้เล่นก็จะลืม

ผู้วิจัย – อันดับแรกคำนึงการใช้งานแล้วเรากำหนดถึงความง่ายยากบ้างไหมครับ

นายฉกฤษฏีมานันท์ แก้วละเอียด – ก็คำนึง เราต่อเพลงง่ายๆให้เด็กก่อนเพื่อได้มือ ความง่ายยากเราตัดสินใจได้ว่าเราควรเลือกเพลงไหนก่อน

ผู้วิจัย – แล้วลักษณะเพลงขึ้นต้นเป็นอย่างไรบ้าง

นายฉกฤษฏีมานันท์ แก้วละเอียด – ก็เป็นเพลงที่ไม่ยากมากและฝึกมือเด็กให้รู้จักการแบ่งมือ

ผู้วิจัย – เช่นเพลงอะไรบ้างครับ

นายฉกฤษฏีมานันท์ แก้วละเอียด – เพลงประจำวัด

ผู้วิจัย – เพลงกี่ชิ้น

นายฉกฤษฏีมานันท์ แก้วละเอียด – เพลง 2 ชิ้น เป็นเพลงแรกที่เด็กเรียนปีพาทย์มอญเริ่มหัด

ผู้วิจัย – นอกจากเพลงประจำวัดแล้วมีอะไรอีกบ้าง

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – ก็จะมีพวกเพลงมอญสั้นๆง่ายๆ ให้เด็กได้ฝึกมือต่อไปก็เป็นเพลงที่ยาวขึ้น

ผู้วิจัย – ถ้าเป็นเพลงไทยล่ะครับ

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – ถ้าเป็นเด็กทั่วไปที่มาเรียนเพื่อรู้จะต่อเพลง 2 ชั้นก่อน

ผู้วิจัย – แสดงว่าเด็กที่มาเรียนที่นี่มีสองประเภทหรือครับ คือพวกที่เป็นอาชีพและพวกที่มาเรียนเสริมความรู้

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – ใช่ๆ

ผู้วิจัย – เด็กที่มาเรียนเสริมความรู้จะต่อเพลงอะไรครับ

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – ก็พวกลาว ลาวจ้อยอะไรพวกนี้เพื่อให้เด็กได้ฝึกมือ

ผู้วิจัย – จะเรียนตามอีกเรื่องคือลักษณะของเพลงขึ้นต้นเป็นอย่างไร

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – ก็จะเป็นเพลงที่ไม่ซ้ำซ้อนให้เด็กรู้จักแบ่งมือ

ผู้วิจัย – อันดับแรกคือต้องสอนเรื่องการแบ่งมือเป็นสำคัญใช่ไหมครับ แล้วมีเทคนิคอะไรบ้างครับ

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – เทคนิคหรือถ้าเป็นฆ้องวงก็คือการนั่ง ทำนั่งตีที่ถูกต้อง แล้วก็การจับไม้ที่ถูกต้อง

ผู้วิจัย – ถ้าเราลงไปในเรื่องดนตรีจะมีเทคนิคอะไรในขั้นต้น

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – อย่างแรกน่าจะเป็นการกรอเพราะส่วนใหญ่เพลงที่สอนจะเป็นเพลงกรอระฆังส่วนใหญ่

ผู้วิจัย – ครับ ถ้าเราสอนเรื่องทฤษฎีเราจะสอนให้เด็กได้เข้าใจเรื่องใดในระดับต้น

นายฉกฤษฏี ภัทรวะเอียด – ทางด้านทฤษฎีหรือ เราก็จะบอกว่าเพลงนี้ใช้สำหรับงานประเภทไหน
ทำไมเราถึงต้องเรียนเพลงนี้

ผู้วิจัย – แสดงว่าเราไม่ได้ต่อเพลงอย่างเดิวยังบอกเรื่องอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับเพลงด้วย

นายฉกฤษฏี ภัทรวะเอียด – ก็จะบอกในเรื่องของมารยาทด้วยคือนักดนตรีจะต้องเคารพผู้ใหญ่ถ้าไม่
เคารพก็เรียนกันลำบาก

ผู้วิจัย – ในเรื่องคุณธรรมเราสอนโดยตรงเลขหรือเปล่า

นายฉกฤษฏี ภัทรวะเอียด – บอกก่อน โดยตรงถ้าเห็นมีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องก็จะมี การเตือน

ผู้วิจัย – ยกตัวอย่างคุณธรรมที่ใช้ในการสอนสักเล็กน้อยได้ไหมครับ

นายฉกฤษฏี ภัทรวะเอียด – เรื่องความกตัญญูเช่นเราเรียนกับครูก็ไม่ควรเอาเรื่องไม่ดีของครูไปพูด
ข้างนอก ไม่ควรนินทาครู

ผู้วิจัย – มีประเด็นอื่นๆอีกไหมครับ

นายฉกฤษฏี ภัทรวะเอียด – น่าจะเป็นเรื่องของมารยาทนักดนตรีโดยตรงเช่นการข่มกัน การพูด
ต่อเสียดกัน

ผู้วิจัย – เรื่องความตรงต่อเวลาถ้าสมมุติเด็กไม่ตรงต่อเวลาจะมีการลงโทษไหมครับ

นายฉกฤษฏี ภัทรวะเอียด – ก็อาจจะมีการพักงาน

ผู้วิจัย – เดียวเรากลับมาเรื่องสักหน่อยนะครับ ขึ้นต่อไปจากนี้จะต่อเพลงอะไรต่อไป

นายฉกฤษฏี ภัทรวะเอียด – จะเป็นเพลงดับถ้ำในปีพาทย์มอญก็มีดับที่ใช้กันเช่นพระยาน้อยชม
ตลาด สมิงพระราม

ผู้วิจัย – ทางด้านเพลงไทยละครับ

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – เพลงไทยก็มีเพลงเถาต่างๆเพลงประเภทปรบไ้ ั้งแรกก็ต้งต้ง่ายๆ
สั้นๆก่อน

ผู้วิจัย – ยกตัวอย่างได้ไหมครับ

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – อย่างที่เค้าเรียนกันก็มีกล่อมนารี แคมมอญบางซ้าง

ผู้วิจัย – แล้วมีเทคนิคอะไรเพิ่มขึ้นจากเดิม

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – ลูกล่อลูกขัดทางเปลี่ยนในตัวเพลงเพื่อไม่ให้เกิดความน่าเบื่อต่อผู้บรรเลง
และผู้ฟัง

ผู้วิจัย – มีเพิ่มเติมไหมครับ

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – มีเช่นการแปรทางเพราะเพลงส่วนใหญ่เป็นเพลงเก็บ มีการฝึกแปรทาง

ผู้วิจัย – เรื่องการแปรทางเราให้เด็กได้คิดเองหรือต้องสอน

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – ที่แรกก็สอนก่อนแล้วให้เด็กได้คิดเอง แต่เราก็จะดูด้วยว่าไปได้ไหมถ้าไม่
ดีก็ปรับปรุง

ผู้วิจัย – ในเรื่องทฤษฎีจะสอนอะไรเพิ่มเติมจากเดิมอีกครับ

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – เริ่มสอนเพลงย่ำคำ ย่ำเที่ยงและเพลงตับรามเกียรติ์ที่ต้องใช้งาน

ผู้วิจัย – แล้วเพลงขั้นสูงที่ยากขึ้นไปอีกละครับ

นายฉกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – เพลงทยอย ทีแรกเราจะสอนเพลงปรบไ้ก่อนซึ่งจะไม่มีอะไรมาก มาถึง
ขั้นสูงเราก็เรียนเพลงทยอยซึ่งจะมีความซับซ้อนมากขึ้นมีลูกล่อลูกขัดบ้าง

ผู้วิจัย – ยกตัวอย่างชื่อเพลงหน่อยครับ

นายรัชกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – ทอยยญวน ไอ้ลาว แยกลพบุรี ไปจนถึงทอยใน ทอยนอก

ผู้วิจัย – หลังจากเพลงทอยจะเป็นเพลงอะไรอีกครับ

นายรัชกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – เพลงเดี่ยว เราก็จะดูว่าเด็กมีความสามารถแล้ว

ผู้วิจัย – เท่าที่ทราบมาเพลงเดี่ยวเป็นเพลงที่หวงกัน ที่นี้หวงไหมครับ

นายรัชกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – ที่นี้ไม่หวงครับ ถ้าดูว่าเด็กมีความสามารถก็ต่อให้

ผู้วิจัย – ทางเดี่ยวนีเป็นของครูท่านใด

นายรัชกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – สำหรับขนาดก็จะเป็นทางของอาจารย์ทัศนัย พิณพาทย์ ซึ่งผมได้ศึกษา มาตอนที่เรียน ครุศาสตร์ จุฬาฯ ส่วนเครื่องอื่นก็จะเป็นทางของครูอุทัย แก้วละเอียดและครูสมาน แก้วละเอียด

ผู้วิจัย – อ้อ สายของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะแล้วในเรื่องของเทคนิคในเพลงชั้นสูงนี้มีอะไรบ้างครับ

นายรัชกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – มีลูกล่อลูกขัดที่ซับซ้อน

ผู้วิจัย – แล้วลักษณะของเพลงเดี่ยวล่ะครับ

นายรัชกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – มีการขี้ การคาบลูกคาบดอก ส่วนฆ้องก็มีการไขว้มือ การบังคับเสียง ฆ้อง

ผู้วิจัย – แสดงว่าเพลงชั้นสูงนี้นอกจากบรรเลงได้แล้วยังต้องบรรเลงให้ไพเราะด้วย

นายรัชกฤษฎิณานันท์ แก้วละเอียด – ใช่ๆ เช่นเรื่องการประคบมือนี้เป็นต้น

ผู้วิจัย – มีอะไรจะเพิ่มเติมไหมครับ

นายฉกฤษฏีนิมาน แก้วละเอียด – ขอเป็นเรื่องจริยธรรม คือเราไม่ให้เพลงเดี่ยวไปเป็นเครื่องมือทำร้ายผู้อื่น

ผู้วิจัย – แสดงว่าที่นี้เน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมากเลยใช่ไหมครับ

นายฉกฤษฏีนิมาน แก้วละเอียด – ใช่ครับ

ผู้วิจัย – สำหรับการสัมภาษณ์ครั้งนี้เราก็ได้ข้อมูลมากมายอันเป็นประโยชน์ ต้องขอขอบคุณคุณ
ฉกฤษฏีนิมาน แก้วละเอียด ไว้ ณ โอกาสนี้

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัมภาษณ์นายปรารภ แก้วละเอียด

16 สิงหาคม 2553 เวลา 18.05-18.35 น.

ผู้วิจัย – สวัสดีครับ จะเรียนถามเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรของวงไทยบรรเลงด้านเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนครับ

นายปรารภ แก้วละเอียด – ครับ

ผู้วิจัย – ในลำดับแรกเพลงที่เราต่อเด็กคือเพลงอะไร

นายปรารภ แก้วละเอียด – ตามหลักของการเรียนดนตรีไทยในชั้นแรกเราต่อเพลงสาธการให้เด็กแต่ทั้งนี้เด็กต้องได้รับการจับมือเพลงสาธการมาแล้วในงานไหว้ครูประจำปีซึ่งคุณพ่อผมเป็นผู้จับมือให้ แต่ก็มีเด็กบางส่วนนะครับที่ไม่ได้เริ่มจากสาธการ

ผู้วิจัย – แล้วเด็กพวกไหนครับที่ไม่ได้ต่อจากสาธการ

นายปรารภ แก้วละเอียด – เด็กกลุ่มนี้จะเป็นเด็กจากโรงเรียนเทศบาล 3 วัดอัมพวันเจติยารามบ้างที่ตามผมมาเรียนที่บ้านหรือไม่ก็มีพ่อ แม่ มาฝากให้เรียนเป็นความสามารถพิเศษ

ผู้วิจัย – อ้อ นอกจากสอนที่บ้านแล้วยังสอนที่โรงเรียนเทศบาล 3 ด้วยนี้

นายปรารภ แก้วละเอียด – ใช่ แล้วเด็กกลุ่มนี้แหละบางคนที่สนใจก็จะตามมาเรียนที่บ้านนอกเวลาเรียน

ผู้วิจัย – แล้วเด็กกลุ่มนี้จะต่อเพลงอะไรให้ครับ

นายปรารภ แก้วละเอียด – ก็มีเพลงแขกบรเทศชั้นเดียว สองชั้น สามชั้น ตับลาวเจริญศรี หรือนอกเขาชะเมรั

ผู้วิจัย – ทำไมถึงเริ่มจากชั้นเดียวล่ะครับ

นายปรารภ แก้วละเอียด – จะได้จับเพลงไวๆ เพราะส่วนใหญ่ยังเล็กมาก ป. 2 ป. 3 ก็ส่งขึ้นมาเรียนแล้วสมาธิยังไม่ยาวพอก็ต้องเอาเพลงง่ายๆ สั้นๆ มาสอน

ผู้วิจัย – อ้อ เพลงที่เลือกมาส่วนใหญ่จะต้องเป็นที่ง่าย ๆ ใช่มั้ยครับ แล้วเพลงพวกนี้มีเทคนิคอะไรบ้าง

นายปรารภ แก้วละเอียด – ยังไม่มีเทคนิคอะไรมากแต่ในขั้นตอนนี้จะเน้นเรื่องทำนองและการจับไม้มติซึ่งเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับนักดนตรีต่อไป

ผู้วิจัย – สำหรับผู้เรียนในสายอาชีพนั้นหลังจากต่อเพลงสาธิตจบแล้วจะต่อเพลงอะไรอีก

นายปรารภ แก้วละเอียด – หลังจากต่อเพลงสาธิตจบแล้วก็จะต่อเพลงมอญไว้ออกงานโดยเพลงมอญก็จะเริ่มจากเพลงประจำวัด

ผู้วิจัย – แล้วทำไมไม่ต่อให้จบชุดโหมโรงล่ะครับ

นายปรารภ แก้วละเอียด – เพลงพวกนี้ไม่ค่อยมีโอกาสได้ใช้หรือ งานเครื่องไทยนาน ๆ ที่จะได้ ออก มีพวกงานบรรเลง โห่ก็ไม่ได้ใช้บ่อย ใช้แต่พวกเพลงเสภาแต่ไม่ใช่จะไม่ต่อเนื่องอย่างผมนี้สมัยก่อนพอออกงานได้แล้ว พ่อก็ต่อเพลงโหมโรงให้ทีหลัง

ผู้วิจัย – ครับ

นายปรารภ แก้วละเอียด – คือคนตรีไทยต้องเรียนไปเรื่อยๆ เรียนกันไม่จบหรือผมยังต้องต่อเพลงอยู่เลยหาเพลงใหม่ๆมาเล่นกัน ไปบรรเลงที่ไหน เดี่ยวคนเค้าจะว่าไทยบรรเลงมาที่ไรเล่นเพลงเดิมทุกที

ผู้วิจัย – นอกจากเพลงที่ใช้งานแล้วยังมีเพลงอะไรอีกครับ

นายปรารภ แก้วละเอียด – ก็พวกเพลงเถานี่แหละมันก็ใช้งานได้ทั้งเครื่องเครื่องไทย

ผู้วิจัย – คือเล่นได้ทั้งงานมงคลและอวมงคล

นายปรารภ แก้วละเอียด – ใช่มั้ย

ผู้วิจัย – แล้วเด็กที่มาเรียนเสริมความรู้นี้เรียนถึงขั้นไหนกันบ้าง

นายปรารภ แก้วละเอียด – บางคนก็รักคนตรีเรียนอย่างจริงจังบางที่ผมก็พาออกงานด้วยพอได้เงินก็มี
กำลังใจ พ่อแม่ ผู้ปกครองก็สนับสนุน ที่นี้มีหลายคนนะแต่ก็มีบางส่วนที่เลิกไปเพราะไปเรียนด้าน
อื่นเรียนหนัก ไม่มีเวลาฝึกซ้อมคนตรีพวกนั้นก็อาจจะไปเข้าชมรมที่โรงเรียนบ้างไม่เลิกเด็ดขาด

ผู้วิจัย – คำว่าที่บ้านไทยบรรเลงนี้มีนักดนตรีประจำมากที่สุด ในละแวกนี้ใช่ไหมครับ

นายปรารภ แก้วละเอียด – ก็อาจจะใช่คนมาหางานเมื่อไรก็ได้เมื่อนั้นบางที่แยกสองวงไม่ต้องหากคนนอก
เลยด้วยซ้ำหรือไม่วางอื่นก็มาซ้อมตัวนักดนตรีไปบ้าง บ้านอื่นเท่าที่สังเกตนะออกงานกันอย่างเดียว
ส่วนใหญ่ไม่มีการเรียนการสอนแบบที่นี้หรือหอก บางวงก็มีแต่เครื่อง ไม่มีคนอะไรแบบนี้

ผู้วิจัย – ผมว่าสร้างเครื่องน่าจะง่ายกว่าสร้างคนนะ

นายปรารภ แก้วละเอียด – ใช่ๆ สร้างเครื่องมีเงินก็สร้างได้แล้วแต่สร้างคนสร้างนักดนตรีกว่าจะเป็นขึ้นมา
แต่ละคนยากเหลือเกินครูนี้เหนื่อยกว่าเพื่อนบางครั้งเหนื่อยเปล่าเพราะเด็กเล่นได้แล้วก็เลิก

ผู้วิจัย – อันจริงครับผมเห็นด้วย ทราบว่าครูสมานเมื่อก่อนดุจริงไหมครับ

นายปรารภ แก้วละเอียด – จริงสิ พี่สาวผมต่อร้องอยู่ร้องไม่ได้โดนตีตบตึงเลย ส่วนใหญ่พวกเด็กๆจะ
เกรงท่านหมดเวลาท่านไปงานด้วยเด็กพวกนี้จะเรียบริบหรี่มากไม่มีใครกล้าเล่นเลย ท่านบริหารวง
อย่างเป็นระบบเพราะท่านเป็นท่านทหารด้วยละมั้ง สมัยก่อนตอนเย็นพอกลับมาจากทหารต้อง
พร้อมที่จะเรียนจะต่อเพลงไม่งั้นโดนละ เด็กในบ้านแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนเวลาไปงานอะคนอยู่
บนรถก็อยู่ไปคนแบกก็แบกไป คนจัดเครื่องก็จัดไปแปะเดียวเสร็จ หรือถ้าอยู่บ้านก็มีการจัดเวรทำ
ความสะอาดแต่ปัจจุบันไม่เข้มงวดเหมือนสมัยก่อนหรือเด็กรุ่นนี้สบายขึ้นเยอะ

ผู้วิจัย – ครับ กลับมาเรื่องเพลงอีกนิดในส่วนของคุณเพลงชั้นสูงนี้ พี่สอนเพลงอะไรครับ

นายปรารภ แก้วละเอียด – เพลงชั้นสูงหรือน่าจะเป็นเพลงทยอยอะ เพลงเดี่ยวด้วยหากเป็นสายปี่พาทย์มอญ
ก็จะมีพวกย่ำค้ำเพราะในเพลงย่ำค้ำจะมีเดี่ยวอยู่ด้วย อ้อพวกเพลงหน้าพาทย์ด้วย

ผู้วิจัย – เพลงพวกนี้มีลักษณะทำนองอย่างไร

นายปรารภ แก้วละเอียด – อย่างเพลงทยอยนี่ก็จะยาวบางที่ร้องนิดเดียวแต่เครื่องรับเป็นกิโตะเพราะมีโยนครูท่านก็แต่งเติมทำนองให้วิจิตรพิสดารมาก ส่วนเพลงเดี่ยวนี้ก็มีเทคนิคมากมีกวาด มีไขว้มือ ถ่าง ถ้ำ ระยะเวลาที่มีคาบถูกคาบดอกกระหน่ำนี้ถ้าไม่โล่งอย่าดีเลยเดี่ยวอายุเค้า ส่วนเพลงหน้าพาทย์เป็นเพลงชั้นสูงที่มีพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย – อย่างไรครับ

นายปรารภ แก้วละเอียด – คือคนที่จะเรียนถึงเพลงองค์พระพิราพได้ก็ต้องบวชเรียนแล้วก็ต้องมีความเป็นผู้ใหญ่พอสมควร

ผู้วิจัย – แล้วลูกศิษย์ที่บ้านไทยบรรเลงนี้มีที่ไปทำงานด้านดนตรีไหมครับ

นายปรารภ แก้วละเอียด – มีตัวอย่างอาว์ชนี้ก็เป็นครูที่โรงเรียนถาวรา เพื่อนผมอีกคนก็ไปอยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์โคราชโน่น เป็นครูกันหลายคนหรือไม่ออกไปตั้งวงเองก็นี้อย่างลุงจเรที่อยู่สวนไทยและอาจารย์ที่อยู่วัดแคว้นจันทร์นะ

ผู้วิจัย – ในวันนี้ก็ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากคิดว่าพอสมควรแล้ว ต้องขอขอบคุณพี่ปรารภอย่างมาก

นายปรารภ แก้วละเอียด – ยินดีครับ

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัมภาษณ์นายอุทัย แก้วละเอียด

23 สิงหาคม 2553 เวลา 10.30 -11.09

ผู้วิจัย – สวัสดีครับคุณลุง อยากจะเรียนถามเรื่องเกี่ยวกับหลักสูตรของเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนดนตรีไทยของวงไทยบรรเลงว่าชั้นแรกนั้นเริ่มด้วยเพลงอะไร

นายอุทัย แก้วละเอียด – ถ้าที่บ้านสมัยก่อนจะเริ่มด้วยเพลงสาธุการ แต่คราวนี้สมัยนี้ไม่ได้หรือจะเริ่มด้วยเพลงแขกบรเทศชั้นเดียว /-ลลล /-ลลล/-ซซซ/-มมม/๑ (หัวเราะ) เพราะเด็กมันไม่เอาแล้วประเภทยากๆเนี่ย

ผู้วิจัย – แล้วเราสอนตามขนบโบราณไม่ได้หรือครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – มันไม่เอามันยากไป ถ้ามีตัว โน้ตตัวโด ตัวเร อะไรพวกนี้มันจะง่าย จะหัดแบบนี้

ผู้วิจัย – แล้วเพลงแบบใหม่อย่างที่คุณลุงว่าเช่นเพลงแขกบรเทศมันเป็นเพลงประเภทอะไร

นายอุทัย แก้วละเอียด – โดยมากจะเป็นเพลงชั้นเดียวเลย จะได้จบไวๆไม่หัดจากสามชั้น พออันนี้จบก็ไล่มือได้หรือถ้าจะไล่คู่ก็ให้ไล่มุล่งสักท่อนเดียวเพื่อให้มือพร้อมกันหรือปล่อยให้เด็กรู้สึกว่าง่าย เวลาหัดเด็กอย่าบอกว่ายากเดี๋ยวมันท้อถอย ต้องบอกว่าง่ายแล้วชมมันเก่งเสมอเดี๋ยวมันจะดีใจ

ผู้วิจัย – นอกจากเพลงประเภทชั้นเดียวแล้วอย่างอื่นมีไหมครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – อ้าว คราวนี้ก็ 2 ชั้นละสิ พอได้เพลงแขกบรเทศชั้นเดียวก็มาต่อ 2 ชั้นอีกหน่อย

ผู้วิจัย – ครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – พอหมดจากนี้ก็เอาเพลงลาว เพลงลาวมันจะง่ายมี 5 เสียง พอตีลาวจ้อยได้มันก็นึกว่าเก่งแล้ว หรือลาวเสียงเทียนได้มันก็ดีใจแล้ว /ซลซม/ซรมซ/๑ อะไรพวกนี้ พวกผู้ปกครองก็บอกว่าแจ๋วลูกเป็นแล้ว พอหนักเข้าก็เอานี้เลยพวกคลื่นกระทบฝั่ง บังใบ แหกสาหร่าย เพราะมันจะเริ่มมีเก็บเข้ามาบ้างแล้วถ้าเห็นเด็กไม่ไหวก็ไม่ต้องเอาหมดก็ได้ให้เค้ารู้สึกว่าได้

ผู้วิจัย – แล้วเพลงที่กล่าวมานี้มีทำนองง่ายหรือยากอย่างไรครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – เราก็นี่รู้ว่าอะไรยากง่าย ต้องเลือกว่าที่สุคติ เช่นลาวครวญนี่เค้าดีใจนะที่ตีลาวครวญได้ เพลงหροกเด็กทั้งนั้น หรือไอ้เนี่ยเลย /-ล-ช/ชช-ม/-ช-ม/-ร-ม/ ค้างคาวกินกล้วยอะ

ผู้วิจัย – อ้อเพลงที่เค้าเคยได้ยิน ได้ฟังมาบ้างแล้ว

นายอุทัย แก้วละเอียด – เทานี้ก็ดีใจแล้วที่บ้านถึงได้แน่นมานาน 20 กว่าปีแล้ว

ผู้วิจัย – ในขั้นต้นนี้เราได้สอนเทคนิคการบรรเลงเช่นอะไรบ้างครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – ยังไม่สอนอะยังไม่มีเทคนิคอะไรมาก อ้อ สอนๆเช่นพวกกรอชี่นี่ยังไม่ได้อะถ้ามันได้ก็ต่อมู่งให้มัน

ผู้วิจัย – นี่คือระนาดไซ้ไหมครับแล้วถ้าเป็นฆ้อง เป็นทุ้มละครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – ถ้าฆ้องนี่ไม่เอามู่ง มันยาก

ผู้วิจัย – ที่พูดมานี้คือปฏิบัติ แล้วในทางทฤษฎีละครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – ไอ้เนี่ยมันสอนไปในตัวเช่นเราสอนให้รู้จักกรอ รู้จักสะบัด นี่ก็ทฤษฎีแล้วไง

ผู้วิจัย – ครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – แต่ถ้าเรื่องประวัติ อะไรต่ออะไรเด็กมันไม่ฟังหροกมันยังเล็ก

ผู้วิจัย – คือในขั้นต้นเราสอนปฏิบัติอย่างเดียว

นายอุทัย แก้วละเอียด – เน้นปฏิบัติอย่างเดียว

ผู้วิจัย – พอเราได้สอนเพลงในขั้นต้นหมดแล้วเราจะประเมินผลอย่างไรจึงจะต่อเพลงในขั้นต่อไป

นายอุทัย แก้วละเอียด – ก็ให้มันตีให้ดูสิ ตีให้ตลอดรอดฝั่ง

ผู้วิจัย – ก็ตีให้ดูว่าถูกต้องไหม

นายอุทัย แก้วละเอียด – อ้าวนี้ทฤษฎีมาหน่อยแล้วโดยที่บอกว่าจับไม้ให้เท่ากัน นี่ทฤษฎีมาหน่อยแล้ว

ผู้วิจัย – พอเราได้ทั้งหมดแล้วเพลงต่อไปคือขั้นกลาง จะเริ่มด้วยเพลงอะไรครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – ขั้นกลางนี้เพลงสาธุการคงไม่ไหว ก็เพลงเถานี่ไงที่ฟังรู้เรื่องก็แขกต๋อยหม้อ ลาวสาม
ลาว ตับลาวทั้งหมดตีได้แค่นี้มันก็ตีใจแล้วเดี๋ยวก่อน เราก็เริ่มหาเพลงเถาเช่นแขกบรเทศอะเพราะได้ขั้นเดียวกับ
2 ขั้นมาแล้วไม่มีปัญหาแล้ว

ผู้วิจัย – กระสวนทำนองในขั้นกลางนี้เป็นอย่างไรมีลูกลื้อลูกขัดหรือทางเปลี่ยนไหมครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – เออนั้นแหละ คราวนี้จะเริ่มโหมโรงแล้ว แต่โหมสาธุการนี่ยากวะ ต้องโหมโรงแบบ
เครื่องสาย

ผู้วิจัย – โหมโรงโอยเรศหรือครับ

นายอุทัย แก้วเอียด – ใฮ่นียาก

ผู้วิจัย – โหมโรงปฐมดุสิต

นายอุทัย แก้วเอียด – เออ ใฮ่นีแหละ โอยเรศ เขียมวิมานนี่ยากไป

ผู้วิจัย – แล้วเพลงขั้นกลางนี้มีทางเปลี่ยนได้ไหมครับ

นายอุทัย แก้วเอียด – สุดแท้แต่เราแล้วคราวนี้ นี่หรือเด็กเรื้อยแหละหรือมันมานานนมแล้ว

ผู้วิจัย – (หัวเราะ)

นายอุทัย แก้วละเอียด – แล้วจะบอกเด็กว่ายากไม่ได้เด็ดขาด เราอย่าไปดู ถ้าตีได้แล้วชมมันไปเรื่อยๆ
“เฮ้ย ดี ไว้ย” มันจะมีกำลังใจ

ผู้วิจัย – ต่างจากครูสมัยก่อนที่จะดุมาก

นายอุทัย แก้วละเอียด – สมัยก่อนไม่ได้ เด็กจะไม่ได้ สมัยนี้เลิกไปแล้ว

ผู้วิจัย – ตอนที่ลุงหัดครูคุณใหม่ครับ

นายอุทัย แก้วเอียด – เพลียนุงไม่เคยโดน ปู่ป่านี่รักเรา แล้วนี่สิ ครูหลวงประดิษฐไพเราะ
(สร ศิลปบรรเลง) ติดกันยังกับลูกกระเดือก

ผู้วิจัย – ดุ เหมอครับ

นายอุทัย แก้วเอียด – เป่าติดกันแจไปไหนไปด้วย นอนไหนนอนด้วย ครูพรีมนี่ก็อีก นี่หนูอยู่อัมพวา
หรือเป่า

ผู้วิจัย – อยู่ครับ

นายอุทัย แก้วเอียด – เออ ลูกก็นั่งอยู่ในห้องนี้ทั้งวันแหละ

ผู้วิจัย – กลับมาที่เรื่องสัมภาษณ์นะครับ เรายังอยู่ที่ชั้นกลาง ชั้นนี้มีเทคนิคอะไรบ้างครับ

นายอุทัย แก้วเอียด – เริ่มแล้ว การบรรเลงถ้าขี้ได้มันไหวไซ้ไหม ไปขี้ชะ

ผู้วิจัย – แล้วเครื่องอื่นจะทำอะไรได้บ้าง เช่นทุ้มนี้

นายอุทัย แก้วเอียด – ทุ้มนี้เด็กไม่ค่อยเอา มาถึงก็ระนาดนี่ละ

ผู้วิจัย – แล้วฆ้องล่ะครับ

นายอุทัย แก้วเอียด – ฆ้องก็ไม่ค่อยหัด มาถึงก็ระนาดทั้งนั้น

ผู้วิจัย – แล้วในเรื่องทฤษฎีในชั้นกลางนี้มีอะไรบ้างครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – ก็สอนตามครูเช่น /---ม/-ซซซ/---ล/-ซซซ/ ดีให้มันดู 4 อย่างลูกเดียวอันเดียว
กลายเป็น 4 อย่าง ทุ่มไปอย่างนี้ ฆ้องไปอย่างนี้

ผู้วิจัย – แปรทาง

นายอุทัย แก้วละเอียด – แปรทางให้รู้ว่าดนตรีไทยเริ่มมีอะไร

ผู้วิจัย – คือใช้ทำนองอื่นแทนทางฆ้องในเครื่องนั้นๆ

นายอุทัย แก้วละเอียด – ให้เค้ารู้ว่าดนตรีไทยไม่ได้ดีเหมือนกัน

ผู้วิจัย – คราวนี้มา 2 ระดับแล้ว ชั้นต้น ชั้นกลาง แล้วถ้าเป็นชั้นสูงเรื่องเพลงจะเป็นเพลงอะไรบ้างครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – โหมโรงเย็นแล้วก็เสภาไง เพลงเรื่องสั้นๆ นี่ใช้ได้

ผู้วิจัย – แล้วเพลงที่ยากกว่านี้เช่นเพลงทยอยล่ะครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – ทยอยทั้งหมดเอาได้

ผู้วิจัย – หลังจากทยอยล่ะครับ

นายอุทัย แก้วเอียด – เดี่ยวละสิเริ่มเดี่ยว

ผู้วิจัย – เพลงพวกนี้มีลักษณะทำนองเป็นอย่างไรบ้างครับ

นายอุทัย แก้วเอียด – พวกทยอยนี่เหมือนกันหมด /---ซ/--ลซ/-ร-ม/

ผู้วิจัย – โยน

นายอุทัย แก้วละเอียด – โยนทิ้งนั่น ลูกลื้อลูกขัด

ผู้วิจัย – อย่าง โหมโรงนี่ก็เป็นเพลงชุดมีหลายเพลง

นายอุทัย แก้วละเอียด – อ้อ 12 เพลง

ผู้วิจัย – คราวนี้มาดูเรื่องเทคนิค ในชั้นสูงเราจะสอดแทรกเทคนิคอะไร

นายอุทัย แก้วละเอียด – ระยะเวลาที่ดีต้องกอดซ้อง จะมีลวดลายดีก็ไม่ดีเท่ากอดซ้อง ทุกอย่างควรจะกอดซ้อง
ทุ้มก็ เหมือนกันไม่ใช่โหม่งโหม่งๆ ต้องเอาซ้องเป็นหลัก ถ้ามโหรีต้องเอาซอด้างเป็นหลักตีระนาดต้อง
กอดซอด้าง

ผู้วิจัย – อย่างเช่น ในเพลงเดี่ยวเครื่องดนตรีจะมีเทคนิคอะไรบ้าง

นายอุทัย แก้วละเอียด – โอ๊ย สุดแล้วแต่ครุครุคนที่สอนนี้แหละตัวร้าย ทางเค้าอะ คราวนี้บอกทางเราดี
ที่สุดก็ไม่ได้นะ สุดแท้แต่คนฟัง

ผู้วิจัย – อย่างในระนาดนี้มีเทคนิคอะไรบ้าง

นายอุทัย แก้วละเอียด – ในระนาดนี้เยอะ ขยี้ สะบัด นี่ต้องร้อน รัวไม่ได้

ผู้วิจัย – กาบลูก กาบดอก

นายอุทัย แก้วเอียด – นี่ธรรมดา เดี่ยวต้องมีคราวนี้มาถึงรวฟืด แล้วมาตีเก็บอีกทีระนาดจะเพ็ลย คำว่าเพ็ลย
นี่แสดง ว่าจะไม่ไหวจะถอยหลัง

ผู้วิจัย – แล้วจุดมุ่งหมายสูงสุดของการเรียนดนตรีไทยคืออะไรครับ

นายอุทัย แก้วเอียด – หน้าพาทย์ลี เดี่ยวนี่ก็สูง เดี่ยวที่ยากที่สุดคือกราวในยากกว่าทยอยเดี่ยวอีกแต่ทำไม
เค้าบอกว่าทยอยเดี่ยวสูงกว่าก็ไม่รู้ นี่ต่อกราวในให้น้องมีจวบคนเดี่ยวที่จบ จบกราวในนะไอ้จวบ
เป็ยกก็จบ เป็ยกกับจวบต่อคู่กัน

ผู้วิจัย – ละครหรืออะไรครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – ละคร แต่เป็ยกต่อท้อมด้วยท้อมกราวโน

ผู้วิจัย – นอกจากเรื่องคนตรีถ้าพูดถึงเรื่องคุณธรรมจริยธรรมละครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – อ้าว ใอันนี้ต้องมีแน่ ครูสอนเลขโกหกไม่ได้ทุกอย่าง ชื่อสัตย์ต่อผู้มีพระคุณอะชื่อสัตย์ตลอดแล้วเค้าห้ามเอาลูกศิษย์นะ นี่เกิดมาตั้งแต่หนุ่มจนป่านนี้ยังไม่เคย ก็เราเป็นครูอย่าไปยุ่งกับลูกศิษย์อะ ถ้าครูเอากันเข้าไป

ผู้วิจัย – อันนี้ครูหลวงประดิษฐสอนเลขไซ้ใหม่ครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – สอนเลขถ้าไปยุ่งกับลูกศิษย์ ไปยุ่งกับช้อคกระรี (ผู้หญิงขายบริการ) ดีกว่าไป

ผู้วิจัย – แล้วอย่างเพลงที่ลุงแตงนี้จะเอาไปใสในชั้นต้น ชั้นกลาง ชั้นสูง ได้ไหมครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – มีสิ ชั้นสูงถ้าเพลงกรออยู่ชั้นกลางได้

ผู้วิจัย – อย่างอุสเรนละครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – อันนี้ต้องสูงเพราะเด็กเล่นไม่ได้ ตั้งแต่เริ่มต้นก็โซว์ฝีมือระนาดแล้ว เพลงนี้มางานที่เพชรบุรีวงน้ำรวมเค้ามีพันธุ์ฝรั่งทางพียงค์ แต่ครูเราไม่มีนี่หว่าก็เลยคิดทำ เพลงนี้ให้เด็กดีไม่ได้เรื่องออกทีวีด้วยเสร็จเลย อุสเรนเพลงไม่ยากแต่ต้องใช้ฝีมือเค้าเรียกว่าเพลงตาย เข้าใจไหมว่าเพลงตายดีเหมือนกันหมด เออเพลงของฝั่ง โนนจิ้งจกจิ้งเจกอะไรนะยากนะ ส่วนมากครูเราแต่งแบบตายเหมือนกันหมดเล่นก็ไม่ได้ อย่างแสนคำนึงเนี่ย บางคนไปเล่นทางทำให้เพลงเค้าเสีย คือแต่งสำเร็จรูปไม่ต้องคิดทาง นี่ถ้าสอนให้เด็กดีเพลงเรื่องจะดีที่สุดมันสมองจะดีแต่เราเหนื่อยหน่อย

ผู้วิจัย – สมัยนี้ถ้าต่อเพลงเรื่องเด็กจะท้อเสือก่อนสิครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – ไม่ได้อะ อ่อได้พวกเท่ากินผักนึ่งได้ สร้อยสนอะไรพวกนี้ได้สั้น ให้มันเป็นเพลงเรื่องมันได้เก็บ

ผู้วิจัย – จากที่ได้สัมภาษณ์มาทั้งหมด ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากต้องขอกราบขอบพระคุณคุณลุงไว้น
ที่นี้ด้วยครับ

นายอุทัย แก้วละเอียด – เอมไม่เป็นไรลูก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัมภาษณ์พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด

30 สิงหาคม 2553 เวลา 19.30 -19.50

ผู้วิจัย – จะเรียนถามครูเรื่องเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนของวงไทยบรรเลงครับ ว่าขั้นต้นจะเริ่มด้วยเพลงอะไร

พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด – ช่วงแรกจะจับมือด้วยสาธนาการเสร็จแล้วจะต่อเพลงหากินก่อน

ผู้วิจัย – เช่นเพลงอะไรบ้างครับ

พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด – เพลงพวกเครื่องมอญเพื่อให้เด็กได้ออกงานก่อนเมื่อออกงานได้จึงกลับมาปักหลักด้วยเพลงโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงเรื่อง

ผู้วิจัย – คือยังใช้การสอนแบบโบราณ

พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด – ใช่คือถ้าเรามัดแต่ไปนั่งต่อโหมโรงอย่างเดียวกลัวเด็กจะเสียเวลา ไม่มีความพยายามต่อเพลงคือเพลงพวกนี้ถ้าไม่ใช่เทศกาลก็ไม่ได้ใช้ อย่างเพลงพวกเครื่องมอญเด็กจะใช้หากินได้ เมื่อเด็กหากินได้เราจึงขออนมาเริ่มต้นที่เพลงโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงเรื่องต่างๆ

ผู้วิจัย – ทราบว่าที่นี่มีผู้เรียน 2 ประเภทใช่ไหมครับคือนักดนตรีอาชีพและพวกที่มาเรียนเสริมความรู้

พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด – ใช่ๆ

ผู้วิจัย – ถ้าเป็นพวกที่มาเรียนเสริมความรู้จะเริ่มด้วยเพลงอะไรก่อนครับ

พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด – หาเพลงง่ายๆเข้าอะ ส่วนมากจะเริ่มด้วยเพลงลาว 2 ชั้นที่เค้าเคยได้ยินได้ฟังบ่อยๆ พอได้แล้วก็เพลงโหมโรงปฐมดุสิต ตามด้วยเพลงเถา

ผู้วิจัย – เพลงพวกนี้มีทำนองเป็นอย่างไรบ้างครับ

พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด – ฟังง่ายๆอะ แบบพวกลาวดวงเดือนพวกนี้ เป็นการสำหรับเด็กแล้วก็ไม่เบื่อ

ผู้วิจัย – สำหรับการสอนทักษะการเล่นดนตรีอันดับแรกทีสอนคือเรื่องอะไร

พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด – ท่านั่ง การจับไม้ดี เราจะดูว่าถูกลักษณะไหม โสตประสาทของเด็กจะไม่เหมือนกัน เมื่อเห็นว่าเด็กคนนี้ไปได้เราก็จะให้ไปตามความสามารถ เช่นคนตีระนาดต้องเห็นแววเค้าก่อนโดยเริ่มมีพื้นฐานจากฆ้องแล้วจึงต่อทางระนาดให้

ผู้วิจัย – ในด้านทฤษฎีในขั้นต้นเราจะสอนอะไรบ้างครับ

พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด – ก็มีโน้ตเหมือนกันพวกเด็กนักเรียนนี้ โน้ตไทยอะ ค ร ม ฟ ซ

ผู้วิจัย – มาถึงตอนนี้เพลงที่เราจะสอนขั้นต่อไปเป็นเพลงอะไรบ้างครับ

พันจ่าเอกสมาน แก้วเอียด – พวกเพลงเถา เพลงอาหนูพวกนี้

ผู้วิจัย – แล้วด้านเทคนิคล่ะครับ

พันจ่าเอกสมาน แก้วเอียด – เทคนิคนี้ต้องดูเด็กด้วยว่าเราเติมเข้าไปเด็กจะรับได้หรือเปล่า เช่นสะบัด สะเดาะ

ผู้วิจัย – คราวนี้ไปถึงเพลงขั้นสูงเราจะสอนเพลงอะไรครับ

พันจ่าเอกสมาน แก้วเอียด – ก็จะเป็นเพลงเถาใหญ่ พวกเพลงทยอย ที่นักดนตรีชอบเล่นกันนะ หลังจากนั้นก็เป็ยเดี่ยวหางเพลงแล้วเพลงเดี่ยวใหญ่

ผู้วิจัย – ยกตัวอย่างชื่อเพลงหน่อยครับ

พันจ่าเอกสมาน แก้วเอียด – ก็ทยอยใน แยกลพบุรี ทยอยเขมร

ผู้วิจัย – แล้วด้านเทคนิคล่ะครับ เช่นเทคนิคในเพลงเดี่ยวอะ

พันจ่าเอกสมาน แก้วเอียด – เดี่ยวจะมีเทคนิคอยู่ในตัวของมันอยู่แล้ว มีทางของมันอยู่แล้ว

ผู้วิจัย – อยากให้ครูพูดถึงคำว่าเล่นดนตรีอย่างไรให้ไพเราะ

พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด – มันต้องมีใจ ใจต้องเอือกเย็นมีใจอ่อนหวาน อ่อนนุ่ม ถ้าใจเย็นจับอะไรก็มีความตั้งใจ

ผู้วิจัย – มีอีกประเด็นที่อยากจะเรียนถามครูคือเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ครูมีวิธีการสอนอย่างไร

พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด – เรื่องนี้สำคัญคือความขยันหมั่นเพียร ซื่อต่อวิชาชีพที่เราเรียน ครูบาอาจารย์ถือว่าสำคัญที่สุดรองจากพ่อแม่ อย่างเรื่องไม่ตรงเวลาก่อนนี้มีการลงโทษให้แบกเครื่องไปงานเอง แต่เดี๋ยวนี้ก็อนุโลมเพราะมีรถมอเตอร์ไซด์กันทุกคน

ผู้วิจัย – เรื่องการแต่งกายนี้ครูก็เน้นใช่ไหมครับ

พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด – ใช่ อย่างเสื้อคอกลมนี้ไม่ควรใส่ไปงานที่เราได้รับเกียรติให้ไปบรรเลงเลย มันไม่เรียบร้อยอะ

ผู้วิจัย – ก็ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากมายต้องขอขอบคุณครูไว้เท่านี้ครับ

พันจ่าเอกสมาน แก้วละเอียด – ครับๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายโสภณ เดชกรรจจ์ เกิดเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2527 ที่จังหวัดสมุทรสงคราม สำเร็จการศึกษา
ระดับประถมศึกษาจาก โรงเรียนวัดเสด็จ จังหวัดสมุทรสงคราม ระดับมัธยมศึกษาจาก โรงเรียนอัมพวัน
วิทยาลัย สมุทรสงคราม ระดับปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต จากสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทบัณฑิตสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปีการศึกษา 2551

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย